

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ НАУКИ**
В ДОСЛІДЖЕННЯХ МОЛОДИХ УЧЕНИХ

Матеріали
науково-практичної конференції

(Харків, 30 травня 2011 р.)

Харків 2011

УДК 34(477)(063)
ББК 67.9(4УКР)
А 45

*Друкується відповідно до рішення оргкомітету
науково-практичної конференції*

А 45 **Актуальні** проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених : матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 30 травня 2011 р.) / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2011. – 92 с.

У збірці матеріалів конференції знайшли відображення наукові розробки ад'юнктів, слухачів магістратури та здобувачів Харківського національного університету внутрішніх справ та інших юридичних вузів України, присвячені розкриттю проблем, що існують в основних галузях правоохоронної та правозастосовчої діяльності, в першу чергу – ОВС України.

Для науковців, правоохоронців-практиків, ад'юнктів, аспірантів, курсантів, студентів та слухачів вищих навчальних закладів юридичного профілю.

УДК 34(477)(063)
ББК 67.9(4УКР)

*Матеріали викладені в авторській редакції з незначними
коректорськими правками. Відповідальність за точність поданих фактів,
цитат, цифр і прізвищ несуть автори та їх наукові керівники.*

О. І. БАСАЛИК,

здобувач кафедри адміністративної діяльності ОВС ФПФМГБ
Харківського національного університету внутрішніх справ

**ЮРИДИЧНІ ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД
ПРИ ЗАСТОСУВАННІ АДМІНІСТРАТИВНОГО
ВИДВОРЕННЯ ЗА МЕЖІ УКРАЇНИ**

Ефективність функціонування українських державних інституцій в умовах правової держави може бути успішно здійснена при чіткому дотриманні гарантій прав іноземців та осіб без громадянства, як це належним чином визначає Конституція України [1] та міжнародне право.

Сьогодні розуміння інституту юридичних гарантій не отримало одностайної підтримки серед науковців. Так, одні автори розуміють гарантії як певні правові засоби [2], інші вважають, що це система взаємоузгоджених засобів і форм (нормативних, інституціональних і процесуальних), які забезпечують належне визнання, захист і реалізацію певних прав і відповідних їм обов'язків [3, с. 45]. Існують і інші погляди на це питання [4].

Різностороннім є також визначення видів та системи гарантій захисту прав і свобод іноземців та осіб без громадянства. Наприклад, В. Ф. Погорілка зазначає, що система гарантій – це умови, засоби й методи, які забезпечують фактичну реалізацію та всебічну охорону прав і свобод особи [5, с. 207].

Практична реалізація іноземцями та особами без громадянства прав і свобод забезпечується двома категоріями гарантій. Це, по-перше, загальні гарантії, якими охоплюється вся сукупність об'єктивних і суб'єктивних факторів, спрямованих на практичне здійснення прав і свобод іноземців та осіб без громадянства, на усунення можливих причин й перешкод щодо їх неповного або неможливого здійснення, на захист від порушень. По-друге, це юридичні (спеціальні) гарантії – правові засоби і способи, за допомогою яких реалізуються, охороняються, захищаються права й свободи іноземців, усуваються причини порушення прав і свобод, поновлюються порушені права.

Гарантії, таким чином, є тією ланкою, яка дає змогу здійснити необхідний у правовому статусі іноземців та осіб без громадянства перехід від передбаченої в Конституції і в законах України можливості до реальної дійсності.

Найважливішими передумовами і водночас елементами захисту прав іноземців та осіб без громадянства в системі гарантій в Україні повинні виступати норми й принципи матеріального та процесуального права, які закріплені, у Конституції і які повинні бути реалізовані у поточному законодавстві й судовій практиці.

Матеріальні гарантії прав і свобод іноземців – це передбачені законодавством найважливіші умови забезпечення охорони і захисту цих прав і свобод, які мають загальнообов'язковий характер. Так, ст. 3 Конституції України проголошується: «Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави».

Конституція України, інші закони, нормативні акти держави, закріплюють широкую систему гарантій прав і свобод особи, число яких буде розширюватися в міру становлення України як правової, демократичної, соціальної держави. Стаття 19 Закону «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» [6] встановлює, що законодавством України іноземцям та особам без громадянства гарантується недоторканність особи, житла, невтручання в особисте і сімейне життя, таємницю листування, телефонних розмов і телеграфних повідомлень, повага їхньої гідності нарівні з громадянами України. Правові гарантії реалізації статусу іноземців та осіб без громадянства в Україні численні і дуже різноманітні. Їх об'єднує одна загальна властивість: усі вони виражені і закріплені в праві. Правові гарантії – це встановлені законодавством засоби безпосереднього забезпечення, використання, додержання, виконання і правильного застосування норм права. Ці гарантії безпосередньо пов'язані з застосуванням правових норм і здійснюються шляхом регульованої належними нормативними актами діяльності державних органів, особливо органів внутрішніх справ.

Важливу роль у забезпеченні законності при провадженні справ про видворення іноземців та осіб без громадянства за межі України відіграють і процесуальні гарантії. Процесуальні гарантії – це система таких засобів, які в сукупності забезпечують правильне вирішення справ про адміністративне видворення. По суті, процесуальна форма і створює систему таких гарантій.

Гарантії захисту прав і свобод іноземців та осіб без громадянства тісно пов'язані та взаємодіють з принципами міжнародного права та чинного законодавства України. Вони органічно вплітаються в механізм правового регулювання статусу іноземців і осіб без громадянства в Україні. Принципи можуть фактично реалізовуватися лише за умови, якщо є реальні гарантії їх забезпечення. У свою чергу гарантії захисту прав іноземців і осіб без громадянства формуються в закріплених у законах принципах. Останні мають безпосередній вплив на здійснення і розвиток юридичних гарантій. У загальній формі вони визначають межі об'єктивно необхідної і законної поведінки в праві, тобто межі дії прав, обов'язків, відповідальності суб'єктів правовідносин і гарантій цих прав, обов'язків та відповідальності. Саме в такому значенні принципи виконують функцію правового фундаменту, на основі якого ґрунтуються юридичні гарантії.

Визнання взаємної обумовленості принципів і гарантій захисту прав і свобод іноземців та осіб без громадянства має важливе теоретичне та практичне значення. У процесі дослідження природи цих явищ таке визнання забезпечує можливість їх комплексного аналізу, є базою для характеристики якісної сторони юридичних гарантій захисту прав і свобод іноземців та осіб без громадянства при видворенні за межі України.

Таким чином, під юридичними гарантіями захисту прав і свобод іноземців та осіб без громадянства при застосуванні адміністративного видворенні за межі України необхідно визнати сукупність закріплених у законі засобів та способів забезпечення чіткого виконання вимог законів і підзаконних актів, що регулюють суспільні відносини у сфері державної діяльності щодо забезпечення реалізації рішення про видворення та захисту прав іноземців і осіб без громадянства при застосуванні до них такого заходу адміністративного примусу.

Список використаної літератури: 1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. 2. Мицкевич А. В. О гарантіях прав громадян СРСР / А. В. Мицкевич // Советское государство и право. – 1963. – № 8. – С. 29. 3. Недбайло П. Е. Система юридических гарантий / П. Е. Недбайло // Правоведение. – 1971. – № 3. – С. 43–46. 4. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : [навч. посіб.] / П. М. Рабінович. – К. : Атіка, 2001. – 176 с. 5. Конституційне право України / за ред. В. Ф. Погорілка. – [2-е доопрац. вид.]. – К. : Наук. думка, 2000. – 733 с. 6. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : закон України від 04.02.1994 № 3929-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 23. – Ст. 161.

Одержано 16.04.2011

УДК 316.624.3:159.922.75-055.25

Л. О. БОНДАРЕНКО,

слухач магістратури ННІ ПМК

Харківського національного університету внутрішніх справ

СОЦІАЛЬНІ УЯВЛЕННЯ ДІВЧАТ 15-17 РОКІВ СТОСОВНО ПРОСТИТУЦІЇ

За умови динамічних змін суспільного життя уявлення особистості про соціальний світ мають принципове значення для регулювання поведінки. Соціальні уявлення, на думку С. Московічі, – це «універсальний соціально-психологічний феномен, що включає всі форми пізнання», що поєднує «ідеї, думки, образи і знання, якими спільно користуються члени колективу (спільноти)» [5]. Дане визначення С. Московічі вважається класичним. «Соціальне уявлення – це спосіб осмислення, інтерпретації людиною феноменів соціального життя» [2]. І. Ю. Морозова зазначає, що зміст соціальних уявлень дозволяє зрозуміти, як співвідносяться знання про світ із змінами в ньому [4]. Соціальні уявлення трансформуються з плином часу, мають свою специфіку формування у суб'єктів різних вікових категорій. Так, немає сумнівів стосовно того, що соціальні уявлення будуть суттєво відрізнятися у молодшого школяра, підлітка, людини юнацького та зрілого віку, буде різний рівень їх сталості. Особливо важливим етапом життя особистості, на якому відбувається самовизначення та оформлення більш-менш сталого світогляду, є юність.

Рання юність є досить протирічливим періодом, коли особистість прагне до самостійності, залишаючись, разом з тим, досить конформною у

судженнях та прийнятті рішень, легко піддається зовнішнім впливам, не маючи достатнього власного досвіду.

У доступній нам літературі ми майже не знаходимо досліджень, які б стосувались уявлень щодо негативних соціальних явищ буття, зокрема, про проституцію. Дослідження цієї проблеми є важливим з точки зору просвітницької та профілактичної роботи з зазначеною віковою категорією, коли особа ще не в змозі самостійно всесторонньо оцінити таке явище, як проституція.

Об'єкт дослідження – соціальні уявлення, предмет було визначено як соціальні уявлення стосовно проституції. Метою даної роботи було вивчення соціальних уявлень дівчат 15–17 років стосовно проституції.

У якості досліджуваних виступили 176 дівчат, серед них першу групу склали дівчата, які є вихованцями інтернату (29 осіб), другу групу – школярі

(72 дівчини), до третьої групи увійшли учні професійно-технічного училища (75 дівчат). Досліджуваним були запропоновано оціночні репертуарні решітки Дж. Келлі, призначені для дослідження індивідуальної категоріальної структури особистості. Для статистичної обробки результатів був використаний *t*-критерій Ст'юдента.

Аналіз отриманих результатів дозволив виявити специфіку уявлень дівчат 15–17 років стосовно проституції. Результати дослідження наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Кореляційні зв'язки між елементами уявлень дівчат 15–17 років стосовно проституції

Елементи	Група I інтернат	Група II школа	Група III ІТУ	t (I–III)	t (II–III)	t (I–II)
вулична проститутка та успішна жінка»	0,15±0,06	0,001±0,03	0,01±0,03	2,34*	0,11	2,1*
вулична проститутка та дружина	0,27±0,06	0,27±0,03	0,14±0,03	1,93*	2,77**	0,03
вулична проститутка та приятелька	0,17±0,06	0,26±0,03	0,13±0,03	0,65	2,52**	1,19
вулична проститутка та кохана жінка	0,19±0,05	0,26±0,03	0,16±0,03	0,57	2,16*	1,03
вулична проститутка та гарна робітниця	0,23±0,05	0,12±0,03	0,06±0,03	2,81*	1,33	1,86*

Примітки:

* – $p \leq 0,05$;

** – $p \leq 0,01$ – міра достовірності відмінностей за *t*-критерієм Ст'юдента.

За елементом «вулична проститутка та успішна жінка» статистичний аналіз виявив вірогідні розбіжності у бік підвищення показника у групі дівчат з інтернату, тобто дівчата цієї групи майже не розрізняють вуличну проститутку та успішну жінку.

Порівняння показників за елементом «вулична проститутка та дружина» між представниками першої та третьої груп дозволило виявити статистично вірогідне підвищення досліджуваного показника у дівчат з

інтернату, таким чином представники цієї групи вважають, що вулична проститутка може мати сім'ю, бути одруженою. Порівняння показників за цим елементом між представниками другої та третьої груп дозволило виявити статистично вірогідне підвищення досліджуваного показника у школярюк. Між випробовуваними першої та другої груп не виявлено статистично значущих відмінностей.

У літературі зазначено, що 75,6 % проституток не заміжні, 14,6 % – розведені. Ця статистика стосується жінок від 16 до 35 років, однак діти є лише в 57 % , при цьому тільки 60 % проституток беруть участь в їх вихованні; ріст проституції обумовлює збільшення випадків самогубства; проституція зумовлює розповсюдження в країні венеричних та інших інфекційних захворювань; проституція зумовлює ріст пияцтва і наркоманії. [1].

За елементом «вулична проститутка та приятелька» статистичний аналіз виявив вірогідні розбіжності у бік підвищення показника у групі школярюк, таким чином досліджувані майже не розрізняють вуличну проститутку та приятельку. Дослідження показують, що мотиви заняття проституцією, шляхи залучення до проституції дівчаток-підлітків можуть бути найрізноманітнішими: бажання вижити в складних економічних умовах; заробити гроші найбільш «простим» і легким способом; насильницькі дії батьків; наслідування прикладу дорослих повій (матері, сестри, знайомих жінок), приклад подруг [3].

Щодо елемента «вулична проститутка та кохана жінка» було виявлено вірогідні розбіжності між представниками другої та третьої груп. Школярки більш схильні вважати, що вулична проститутка – чиясь кохана жінка, порівняно з ученицями професійно-технічного училища. Зафіксовані вірогідні розбіжності перетинаються з отриманими даними за елементом «вулична проститутка та дружина».

Порівняння показників за елементом «вулична проститутка та гарна робітниця» між представниками першої та третьої груп дозволило виявити статистично вірогідне підвищення досліджуваного показника у дівчат з інтернату, таким чином представники цієї групи вважають, що вулична проститутка може гарно виконувати роботу. Також отримано статистично вірогідне підвищення досліджуваного показника у групі дівчат з інтернату в порівнянні з групою учениць професійно-технічного училища. Між випробовуваними другої та третьої груп не виявлено статистично значущих відмінностей.

Статистичний аналіз не виявив вірогідних розбіжностей між групами за такими елементами як: «вулична проститутка та елітна проститутка», «вулична проститутка та матір», «вулична проститутка та ідеальна жінка», «вулична проститутка та злочинниця», «вулична проститутка та щаслива жінка», «вулична проститутка та жертва».

Таким чином, отримані результати свідчать про недиференційованість соціальних уявлень дівчат 15–17 років про різні жіночі соціальні ролі та відсутність чітких критеріїв визначення проституції та особи проститутки,

що викликає необхідність корекційної роботи з метою профілактики проституції неповнолітніх.

Список використаної літератури: 1. Євсєєва І. П. Особливості проституції як кримінологічного явища – прояву нічної злочинності [Електронний ресурс] / Євсєєва І. П. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com/31PRNT2010/Pravo/73821.doc.htm>. 2. Маченова Е. Б. Представления о семье в разных группах старшеклассников и студентов : автореф. дис. на соискание канд. психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогическая психология» / Е. Б. Маченова. – М., 2001. – С. 3. 3. Мінц М. О. Соціологія девіантної поведінки: проституція / М. О. Мінц // Наукові праці. – Т. 103. – Вип. 90. – С. 64. 4. Морозова І. Ю. Теоретико-методические основания изучения социальных представлений о страховании : автореф. дис. на соискание канд. социол. наук : спец. 22.00.01 «Теория, методология и история социологии» / И. Ю. Морозова. – М., 2005. – С. 5. 5. Augoustinos M. Towards an Integration of Social Representations and Social Schema Theory / M. Augoustinos, J. M. Innes // British Journal of Social Psychology. – 1990. – № 29. – P. 215

Одержано 16.04.2011

УДК [351:346.2] (477)

Т. С. ВАСИЛЬЄВА,

здобувач кафедри адміністративного права ННІ ПМК

Харківського національного університету внутрішніх справ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ФІЗИЧНИХ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На сучасному етапі розбудови незалежної Української держави першочерговим завданням є належна реалізація та захист прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб, реальне втілення в життя конституційних приписів, які окреслюють правові засади здійснення господарської діяльності, особливо у відносинах із державними інституціями. Поглиблене дослідження адміністративно-правового режиму господарської діяльності не тільки дає змогу підвищити дієвість та ефективність управлінської діяльності в цій сфері, а й дозволяє визначити шляхи вдосконалення правового регулювання у ході реалізації такого режиму, окреслити єдині процедурні основи та визначити оптимальні параметри їх взаємовідносин із відповідними державним органами.

Загальні питання визначення правового режиму в тому числі і адміністративно-правового були розкриті в роботах таких науковців як: В. Б. Авер'янова, О. М. Бандурки, Д. М. Бахраха, Ю. П. Битяка, Т. О. Коломоєць, А. Т. Комзюк, С. О. Кузніченко, І. С. Розанова, М. М. Тищенко. Загальнотеоретичні дослідження питань адміністративно-правового регулювання господарської діяльності представлені сучасними роботами: О. Ф. Андрійко, С. С. Вітвицького, М. В. Ковальнової,

Т. М. Кравцової, І. Д. Пастуха, О. П. Рябченко, Н. О. Саніахметової та ін. Праці зазначених авторів можуть служити добрим науковим підґрунтям для подальших досліджень питань забезпечення прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб в умовах адміністративно-правового режиму господарської діяльності

Адміністративно-правовий режим господарської діяльності є своєрідною складовою і необхідною умовою життєдіяльності суспільства, а його забезпечення має розглядатися як невід'ємна частина управлінських функцій держави. Він ґрунтується на загальних принципах, методах та формах державного управління у сфері господарювання та є одним з його основних чинників. Проте має і свої особливості, що залежать, насамперед, від характеру завдань та функцій щодо забезпечення громадської безпеки, системи компетентних органів, які мають дозвільні, контрольні та наглядові повноваження, змісту господарської діяльності тощо. Саме вказане обумовлює доцільність розгляду адміністративно-правового режиму господарської діяльності в широкому та вузькому розумінні. В широкому розумінні адміністративно-правовий режим господарської діяльності є окремою підгалуззю адміністративного права.

Під адміністративно-правовим режимом господарської діяльності у вузькому сенсі слід розуміти встановлену законодавством сукупність адміністративно-правових заходів, засобів, процедур, правил діяльності суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, дій чи поведінки останніх щодо реалізації ними своїх прав у сфері виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність, нагляд за дотриманням встановлених правил з метою забезпечення громадської та особистої безпеки та зміцнення економічного зростання громадян і держави в цілому.

Реалізація адміністративно-правового режиму господарської діяльності пов'язана з досягненням визначених цілей, а саме забезпечення прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб та досить часто обумовлена наявністю певних обставин або специфікою відповідної сфери суспільних відносин. Разом з цим, реалізація адміністративно-правового режиму господарської діяльності обумовлює і чітку визначеність та порядок дій суб'єктів правовідносин, котрі виникають у сфері господарювання.

Аналіз прав та законних інтересів суб'єктів господарювання, їх осмислення та чітке визначення має першорядне значення для визначення та відповідного законодавчого закріплення їх певних обмежень, які не тільки можливі, а й у відповідних випадках об'єктивно необхідні при здійсненні господарської діяльності. Перш за все, це має відношення до належного правового регулювання взаємовідносин суб'єктів господарювання з органами держави в умовах коли здійснення господарської діяльності може завдати шкоди безпеці людини і держави в цілому. Однак, перш ніж обмежити певне право, необхідно мати чітке уявлення про значущість того чи іншого права або законних інтересів суб'єктів господарювання, усвідомлювати відповідні правові параметри їх

реалізації та можливі наслідки встановлення обмежень. Загалом чітке визначення прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб є важливим фактором формування та деталізації адміністративно-правових заходів, засобів, процедур, правил діяльності суб'єктів правовідносин, які виникають в умовах адміністративно-правового режиму господарської діяльності і є запорукою злагодженості та ефективної дії державного механізму у забезпеченні прав і свобод громадян.

Таким чином, адміністративно-правовий режим господарської діяльності являє собою об'єктивну необхідність дотримання балансу щодо реалізації прав та законних інтересів суб'єктів господарювання та забезпеченням безпеки людина і держави в цілому, додержанням відповідних параметрів розвитку та функціонування економічних відносин.

Одержано 16.04.2011

УДК 35.078.3:[338.439:066.83] (477)

О. М. ГАЛКІНА,

науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем розкриття злочинів ННІ ПФКМ
Харківського національного університету внутрішніх справ

**ДЕЯКІ ПИТАННЯ НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ**

Забезпечення безпеки та якості харчових продуктів є одним з основних елементів благополуччя населення країни. Одним з найважливіших елементів національної системи контролю харчових продуктів є законодавство. В радянські часи в харчовій промисловості існувало багато різних норм та нормативів. Державні стандарти («ГОСТы») та галузеві стандарти («ОСТы»), технічні умови («ТУ») регламентували практично кожен крок підприємства. Що стосується виробничих стандартів, то в умовах відсутності конкуренції вони не завжди забезпечували відповідну якість продукції. Та й розроблялись вони в СРСР переважно на стратегічні товари, які закладались в державний продовольчий резерв. Проте, навіть в радянські часи, не було стандартів на виробництво усіх видів продукції. Сьогодні, коли підприємства мають самостійність, змінили форму власності, вони самостійно вирішують які стандарти використовувати.

До законодавчих актів в сфері безпеки та якості харчових продуктів відноситься велика кількість підзаконних нормативних актів, якими встановлюються певні процедури контролю. Однак, на практиці відслідковується неузгодженість українського законодавства в сфері контролю та нагляду за харчовими продуктами, і чинна система технічного регулювання (стандартизація, метрологія, сертифікація) гальмує розвиток підприємств харчової промисловості, і в той же час не забезпечує прав споживачів на отримання якісної та безпечної продукції. Завдання приведення вітчизняної нормативної бази до міжнародних норм стало актуальним із членством України в СОТ.

У той же час, законодавство ЄС висуває жорсткі вимоги щодо показників безпеки і якості продукції, що значною мірою впливає на просування вітчизняної продукції та продуктів харчування на ринки ЄС. У всіх країнах ЄС якість та безпечність продукції контролюється самими виробниками та забезпечується підприємствами, які впроваджують системи якості. Без приведення теорії і практики виробництва харчових продуктів у відповідність до встановлених у цивілізованому світі норм і правил, успіхів в умовах ринкової економіки не досягти. Дослідивши існуючу систему організації контролю за харчовими продуктами в Україні, можна зробити висновки, що цій системі бракує узгодженості, починаючи із законодавства і закінчуючи лабораторними дослідженнями. Це, по-перше, призводить до перехресного контролю харчових продуктів, а отже до додаткових витрат часу і коштів суб'єктів підприємницької діяльності; по-друге, така нерегульованість спричиняє корупцію; і, по-третє, що є найголовнішим, не забезпечує ефективного і повноцінного контролю. В свою чергу, така ситуація наражає на небезпеку самих споживачів. Окрім того, що продукція дорожчає, адже свої витрати підприємець закладає в кінцеву ціну продукту, споживач не є стовідсотково захищеним від недоброякісної та небезпечної продукції. Така ситуація вимагає проведення адаптації українського законодавства до європейського, гармонізації нормативної бази з міжнародними і європейськими стандартами, поступового переходу від обов'язкової сертифікації до оцінки відповідності за вимогами технічних регламентів, зміцнення та розвитку спроможності українських інституцій у сфері ринкового нагляду за досвідом держав – членів ЄС. Розгалужена і громіздка система державного контролю якості й безпеки харчових продуктів в Україні є неефективною і не сприяє підвищенню якості харчових продуктів. Кожна служба функціонує автономно за рахунок надання платних послуг виробникам продукції, визначаючи окремі показники безпеки в харчових продуктах і поєднуючи в собі функції державного нагляду за дотриманням цих показників. Враховуючи аналіз організації контролю в Україні та досвід європейських країн, доцільним є створення ефективної системи контролю за харчовою продукцією через об'єднання всіх функцій забезпечення безпеки продуктів харчування в одному відомстві, яке б відповідало за продовольчу безпеку з чітко окресленим колом повноважень. Це дасть можливість: гармонізувати стандарти на харчові продукти і скоординувати заходи контролю; приймати термінові та послідовні рішення та вживати заходи задля ефективного захисту споживачів; підвищити рентабельність та ефективність використання бюджетних ресурсів та експертних знань; надавати більш ефективні та якісні консультаційні послуги, що позитивно відобразиться на розвитку промисловості та торгівлі тощо.

Одержано 14.04.2011

В. А. ГОРБУНОВ,

ад'юнкта ад'юнктури та докторантури

Харківського національного університету внутрішніх справ

**ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОТЕРПІЛОГО
ВІД УМИСНОГО ЗНИЩЕННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ
МАЙНА ПРАЦІВНИКА ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ
(СТ. 347 КК УКРАЇНИ) ТА ЙОГО МІСЦЯ
В СКЛАДІ ЦЬОГО ЗЛОЧИНУ**

Диспозицією ст. 347 КК («Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу») виділено дві групи потерпілих від цього злочину: 1) працівники правоохоронних органів; 2) їх близькі родичі. Отже, потерпілий є однією з юридично значущих ознак, яка характеризує ознаки складу злочину, передбаченого зазначеною нормою.

Зважаючи на те, що потерпілому злочин заподіює шкоду (фізичну, майнову, моральну), більшість дослідників обґрунтовано розглядають його як складову (компонент) об'єкта злочину з відповідним аналізом потерпілого в контексті зазначеного цього елемента складу. При цьому найбільш оптимально зв'язок «об'єкт – потерпілий» може бути переданий через структуру суспільних відношень, які охороняються певною нормою кримінального закону [1, с. 105].

Традиційно в кримінально правовій літературі структурними елементами суспільних відносин називають суб'єктів відносин, предмет, з приводу якого існують відносини та соціальний зв'язок (суспільно значуща діяльність) як зміст відносин [2, с. 97]. Стосовно злочину, передбаченого ст. 347 КК, потерпілим є особа, яка належить до однієї з вказаних вище груп за умови, що їй заподіяно майнову шкоду з метою перешкодити виконанню працівником правоохоронного органу своїх службових обов'язків або помститися йому за вже виконаний такий обов'язок. Врахування цієї обставини дозволяє виявити особливості функціональних зв'язків «потерпілий – об'єкт злочину» при умисному знищенні або пошкодженні майна правоохоронця, класифікувати їх та уточнити механізм заподіяння шкоди об'єкту передбаченого ст. 347 КК злочину при посяганні проти майна різних груп вказаних в ній потерпілих. Такі зв'язки мають особливості залежно від того, про яку групу потерпілих від знищення чи пошкодження майна ідеться. Працівник правоохоронного органу в структурі суспільних відносин, що утворюють об'єкт передбаченого ст. 347 КК злочину – це учасник (суб'єкт) відносин правоохоронної діяльності, що означає наявність у нього прав і обов'язків у зазначеній сфері, його безпосередню участь в соціальних зв'язках як змісті цих відносин. Тому заподіяння шкоди шляхом знищення або пошкодження майна, що йому належить, є формою безпосереднього злочинного втручання в нормальне функціонування суспільних відносин правоохоронної діяльності (таким

чином винний намагається вплинути на правомірну поведінку правоохоронця як прояв соціального зв'язку у вказаних відносинах).

Якщо ж мова йде про такого потерпілого від знищення (пошкодження) майна, як близький родич працівника правоохоронного органу, то він вже не може розглядатися як учасник (суб'єкт) вказаних вище суспільних відносин. Знищення (пошкодження) майна такої особи не впливає на їх функціонування безпосередньо. Однак, негативно впливаючи на інтелектуально-вольову й мотиваційну сфери правоохоронця (викликаючи в нього страх за осіб, доля яких є небайдужою), воно здатне привести до аналогічного вказаному вище шкідливого результату для об'єкта кримінально-правової охорони – порушити соціальний зв'язок як компонент відносин сфери правоохоронної діяльності (нормальної, правильної службової діяльності правоохоронця).

Із вказаного вище випливає важливий з точки зору пояснення механізму заподіяння шкоди об'єкту правової охорони ст. 347 КК висновок: умисне знищення (пошкодження) майна близького родича правоохоронця реально шкодить відносинам у сфері правоохоронної діяльності лише при такому ставленні цього суб'єкта до особи, яка зазнає шкоди, коли вона (її благополуччя) має для працівника правоохоронного органу значення. Якщо ж такого позитивного ставлення правоохоронця до особи, що є його близьким родичем, немає, то й шкоду основному об'єкту передбаченого ст. 347 КК злочину знищення (пошкодження) майна не заподіює.

У цьому зв'язку невдалим видається визначення, що використане для другої з вказаних у диспозиції ст. 347 КК групи потерпілих – «близькі родичі». Для кримінально-правової літератури є традиційним при визначенні потерпілих «близькі родичі» будувати їх перелік на підставі положень п. 11 ст. 32 Кримінально-процесуального кодексу України: батьки, дружина, діти, рідні брати і сестри, дід, баба, внуки (таким чином розкривається зміст цього поняття, зокрема. В.І.Борисовим, В.К. Грищуком та ін.) [3, с. 438; 4, с. 270]. Однак, по-перше, крім КПК переліки осіб, що визнаються близькими родичами, містять й інші нормативно-правові акти. Так, в ЦПК (п. 3 ч. 1 ст. 20) наводиться ширший перелік таких осіб – поряд із членом сім'ї тут вказано таких осіб, як чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, брат, сестра, дід, баба, внук, внучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, член сім'ї або близький родич цих осіб. По-друге, як слушно наголошує В. П. Ємельянов, цілком вірогідно, що для впливу на поведінку особи винний може визначити тих близьких для потерпілого осіб, котрі не належать до близьких родичів, але доля яких не менш значна для нього [5, с. 110]. Справді, можна уявити ситуацію, коли для людини з певних причин особа, що формально вважається близьким родичем, абсолютно байдужа (наприклад, батько, який залишив родину) і посягання на майно останньої не здатне вплинути на правомірну службову поведінку правоохоронця, а той, хто до близьких родичів, вказаних в переліку п. 11 ст. 32 КПК не відноситься, визнається як найближча людина (скажімо, давній друг).

Зважаючи на викладене, пропонується внесення змін до ст. 347 КК в частині визначення одного з потерпілих від цього посягання: вказівку «його близьким родичам» в диспозиції частини першої замінити словами «його близьким». Таким чином можна досягти підвищення ефективності охорони цієї нормою суспільних відносин в сфері правоохоронної діяльності та більш адекватного відображення функціональних зв'язків між потерпілим й об'єктом умисного знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу в складі передбаченого ст. 347 КК злочину.

Список використаної літератури: 1. Гаджиева А. А. Понятие потерпевшего в уголовном праве: проблемы, дискуссии, обсуждения / А. А. Гаджиева // Государство и право. – 2006. – № 4. – С. 105–106. 2. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.] ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – [4-те вид., перероб і допов.]. – Х. : Право, 2010. – 456 с. 3. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.] ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – Х. : Право, 2010. – 608 с. 4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. – 5-те вид., переробл. та доповн. / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – К. : Юридична думка, 2008. – 1216 с. 5. Ємельянов В. Окремі проблеми застосування нового Кримінального кодексу України / В. Ємельянов // Право України. – 2002. – № 9. – С. 109–111.

Одержано 11.04.2011

УДК 343.345-0532 (477)

І. В. ДЕГТЯРЬОВА,

ад'юнкт докторантури та ад'юнктури ХНУВС

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТУ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 150-1 КК УКРАЇНИ (ВИКОРИСТАННЯ МАЛОЛІТНЬОЇ ДИТИНИ ДЛЯ ЗАНЯТТЯ ЖЕБРАЦТВОМ)

«Важко назвати будь-яку іншу проблему кримінального права, – вважав Б. С. Нікіфоров, – у якій було б так багато суперечок, як в області вчення про об'єкт злочину».

У науці кримінального права існують різноманітні судження щодо поняття об'єкту злочину. Проаналізувавши їх, можна зробити висновок, що на сьогоднішній час існує два діаметрально протилежні концептуальні підходи до проблеми об'єкта злочину. Згідно однієї концепції об'єктом злочину є блага, цінності та інтереси, згідно другої – сукупність суспільних відносин. Також, слід зазначити, що останнім часом в науці кримінального права почали виникати позиції, котрі намагалися представити обидві концепції не як діаметрально протилежні, а, навпаки, як взаємопов'язані. Так, з'явилася позицію про подвійний об'єкт злочину, згідно якої первинним об'єктом злочинного посягання є суспільні відносини, які мають назву «соціальна оболонка», а вторинним об'єктом – блага, цінності та інші сфери життєдіяльності людей, що знаходяться всередині соціальної

оболонки. На наш погляд, усі існуючі в науці кримінального права концепції стосовно об'єкта злочину мають право на існування. Говорячи про злочин, передбачений ст. 150-1 ККУ, треба звернути увагу на те, що він є багатооб'єктним. В першу чергу, постає питання правильно визначити родовий об'єкт вищевказаного злочину, оскільки завдяки йому визначається належність злочину до певного розділу Особливої частини ККУ.

Відповідно до ККУ родовим об'єктом злочинів, які знаходяться у розділі III, є суспільні відносини, які забезпечують особисту волю, честь та гідність особи.

Поняття, які за своєю первинною природою є моральними, відносяться до найбільш складних для визначення. Честь та гідність особи є міжгалузевими поняттями. Вони регулюються різними галузями законодавства і права: цивільним, адміністративним, конституційним, міжнародним, кримінальним.

Співвідношення між поняттями «честь» та «гідність» досить чітко було виявлено свого часу відомим німецьким філософом Гегелем. Він писав: «В державі... людину визнають і з нею поводяться як з вільною, як з особистістю; і кожна окрема людина зі свого боку робить себе гідною цього визнання... В державі громадянин одержує належну йому честь завдяки посаді, на яку його поставлено, завдяки професії, якою він займається, і завдяки будь-якій іншій своїй трудовій діяльності. Згідно великого юридичного енциклопедичного словника поняття «честь та гідність» – це охоронювані законом немайнові права і невідчужувані блага, що забезпечують соціальне буття фізичної особи. Честь є поняттям моральної свідомості й категорією етики, що включає в себе моменти усвідомлення індивідом або організацією свого суспільного значення і визнання цього значення з боку суспільства. За змістом поняття «честь» близьке до категорії «гідність», яка є чинником моральної свідомості, в якому виявляється уявлення про самостійність особистості, її моральну рівність з усіма іншими, та водночас є категорією етики, що відображає моральне ставлення індивіду до самого себе і суспільства до нього.

У науково-практичному коментарі до Кримінального кодексу України честь визначено як сукупність моральних принципів, якими керується людина у своїй поведінці, а гідність людини передбачає усвідомлення людиною як носієм сукупності певних моральних, світоглядних, професійних тощо якостей своєї суспільної цінності, що створює у неї підстави до самоповаги.

У Коментарі до Цивільного кодексу України зазначається, що під гідністю, з одного боку, розуміють визнання за людиною гідності (об'єктивний аспект), а з іншого боку – внутрішню самооцінку особою своїх якостей, а під честю слід розуміти зовнішню оцінку фізичної особи з боку суспільства або соціальної групи, членом якої вона є.

Розглядаючи потерпілого від злочину, передбаченого ст. 150-1 ККУ, малолітню дитину, та відношення до неї таких понять як «честь» та «гідність», ми повинні говорити не лише про об'єктивний аспект – визнання за певною людиною її честі та гідності з боку суспільства, членом якої вона є, але і про аспект суб'єктивний, як внутрішньої самооцінки і усвідомлення

саме дитиною її честі та гідності. Вирішення даного питання допоможе нам зрозуміти, наскільки важливо закріплювати кримінальний захист честі та гідності саме дитини, чи не є важливішим кримінальний захист, наприклад, її фізичного та морального розвитку.

Воля – це безпосередній внутрішній акт рішучості, вся внутрішня діяльність особи, починаючи з уявлення про існуюче та можливу його зміну і закінчуючи внутрішнім станом під час самої дії. Воля може бути лише там, де присутня свідомість і тому весь безсвідомий стан організму характеризується відсутністю волі, як це буває наприклад під час природного сну.

Щодо волі, а особливо щодо наданого вище її визначення, то на наш погляд, вона не завжди буде об'єктом злочину, передбаченого ст. 150-1 ККУ, оскільки, наприклад, дитина, якій виповнився 1 місяць (також є малолітньою дитиною), не може мати уяву про існуюче, про можливу його зміну, оскільки взагалі не може розуміти ті дії, які вчинюються щодо неї. Аналізуючи ст. 150-1 ККУ, слід зазначити, що диспозиція способом вчинення даного злочину визнає використання. Але, не можна стверджувати, що використання якимось чином обмежує волю чи зовсім не дає змоги особі діяти. Отже, від такого діяння воля особи не страждає.

На нашу думку, родовим об'єктом злочину, передбаченого ст. 150-1 ККУ, в першу чергу, є суспільні відносини в сфері охорони та сприятливого функціонування сім'ї, нормального фізичного і морального розвитку малолітньої дитини. При цьому під фізичним розвитком малолітнього слід розуміти органічну частину розвитку особистості дитини, процес гармонійного розвитку форм та функцій організму, які забезпечують здоров'я та нормальне функціонування дитини в різноманітних сферах життя. В свою чергу під моральним (психічним) розвитком малолітнього – процес формування індивідуальної свідомості дитини, в якій відображається практичне втілення моральних ідеалів, цілей і установок в різноманітних формах соціальної життєдіяльності, в культурі поведінки людей і відносинах між ними, а також закріплюються етичні якості соціальної дійсності (благо, добро, справедливість та ін.).

Отже, на нашу думку, теоретичне переосмислення об'єкту злочину, передбаченого ст. 150-1 ККУ, буде сприяти всебічному захисту малолітньої дитини від кримінального караного використання в збратстві.

Одержано 11.04.2011

УДК 342.56 (477)

В. О. ЄЛЬЦОВ,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

ДО ПРОБЛЕМ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Підвищення результативності підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень щодо відправлення правосуддя потребує теоретичного обґрунтування системи їх інформаційного забезпечення.

У той же час аналіз робіт з інформатизації судів показує, що ці роботи виконуються непослідовно, в умовах відсутності єдиного державного проекту і належного фінансування. Недостатня забезпеченість обчислювальною технікою, значна кількість застарілих комп'ютерів ускладнюють впровадження новітніх інформаційних технологій. Недостатня увага приділяється розробці організаційно-правового та методичного забезпечення, формуванню єдиної системи класифікації і кодування та уніфікованої системи документообігу. Зміст баз даних правової інформації, що використовуються в судах, не враховує достатньою мірою специфіку потреб суддів та апаратів судів. У зв'язку з цим необхідно вирішити проблему адаптації інформаційного забезпечення та оперативного надходження правової інформації, а також узагальнення і систематизації матеріалів судової практики. Вимагає вирішення проблема телекомунікаційного забезпечення інформаційної взаємодії судів з правоохоронними органами та органами державної влади України. Відповідні рішення також мають забезпечувати контакти у рамках міжнародного суддівського співтовариства – оперативну взаємодію між центральними національними органами забезпечення діяльності судів (у першу чергу, в рамках СНД), а також з провідними міжнародно-правовими і судовими організаціями – Міжнародним Судом, Радою Європи, регіональними та всесвітніми суддівськими асоціаціями.

В умовах обмеженості фінансових ресурсів і неминучої етапності реалізації програми інформатизації необхідно обґрунтовано визначати пріоритети нових напрямів, завдань і функцій судової діяльності, що підлягають інформатизації. На перше місце повинні бути поставлені завдання, функції і програми, що відображають професійну специфіку діяльності всіх судів. Теоретичне осмислення вказаних питань актуальне в контексті реалізації Закону України «Про Національну програму інформатизації» [1].

Організація інформаційного забезпечення судової діяльності повинна враховувати специфічні особливості, властивості, форми, правові аспекти інформації, бути здатною забезпечити функціонування судової системи в умовах реформи, створювати умови для підвищення ефективності діяльності судової влади.

Судова система, яка залишалась майже незмінною більше століття, може змінитися завдяки новітнім інформаційним технологіям. Збільшується кількість «пілотних» проектів заміни судів деяким єдиним сервісом, за допомогою якого можна подавати позови через Інтернет. Електронна система судочинства може суттєво знизити витрати на утримання судів і зменшити кількість людей, які працюють у цих структурах.

Однією з невирішених актуальних проблем ефективного формування та реалізації державної політики інформатизації залишається відсутність офіційно визнаної національної системи індикаторів (показників) оцінки цих процесів та в цілому системи вимірювання стану інформатизації та розвитку інформаційного забезпечення судової діяльності.

У процесі інформаційного забезпечення судів виникають управлінські відносини. Поняття «Інформаційне забезпечення», на нашу думку, декілька ширше за змістом, чим поняття «інформатизація», під якою розуміється «сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб громадян та суспільства на основі створення, розвитку і використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, які побудовані на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки» (п. 5 ст. 1 Закону України «Про Національну програму інформатизації»).

Інформатизація – це перш за все процес, і не довільний, а організовуваний, керований. Важливо, що це процес не тільки технічний і технологічний (виробничий і науковий), але і соціальний, пов'язаний з включенням в нього різних структур суспільства як учасники цього процесу в самих різних ролях. До таких учасників можна віднести організаторів, що забезпечують необхідні види діяльності в даному процесі, користувачів (споживачів) інформаційного ресурсу [1]. Законодавче визначення визначає мету інформатизації в двох аспектах: функціональному і нормативному. З одного боку, сказано про задоволення інформаційних потреб всіх категорій суб'єктів, а з іншого – підкреслений законом встановлений обов'язок створити умови для реалізації прав цих суб'єктів. Іншими словами, процес інформатизації можна розглядати як сукупність дій і заходів по формуванню і реалізації матеріальної основи розвитку інформаційного забезпечення.

Інформаційне забезпечення припускає вдосконалення його адміністративно-правової організації, проведення організаційних, науково-дослідних і інших заходів щодо підвищення його ефективності. Як висновок, можна зазначити, що організація інформаційного забезпечення судової діяльності повинна враховувати специфічні особливості інформаційної сфери, бути здатною забезпечити безперервний обіг інформації та інформаційних ресурсів в судовому процесі [2].

Серед заходів підвищення ефективності інформаційного забезпечення судової діяльності можна назвати:

- удосконалення судової діяльності шляхом її інформатизації на єдиній концептуальній основі, зокрема, Концепції галузевої програми інформатизації судів загальної юрисдикції, інших органів та установ судової системи;

- забезпечення формування єдиного національного інформаційного простору, інтегрованого в європейський та світовий інформаційний простір, насамперед з питань стимулювання інноваційно-інвестиційного розвитку національної економіки, проведення державної інноваційної політики та забезпечення сталого розвитку;

- вдосконалення нормативно-правової бази з метою ефективного регулювання взаємовідносин власників і користувачів інформаційних

ресурсів і систем, тобто всіх учасників руху до суспільства, побудованого на інформації та базі знань;

– забезпечення функціонування єдиної бази даних та пошукової системи по судовим справам та документам;

– ефективна інформаційна взаємодія судових органів з зовнішніми користувачами інформації (іншими державними органами, сторонами по справі, учасниками судового процесу, громадськістю і т. д.);

– створення системи електронного документообігу та контролю виконання доручень, яка забезпечує автоматизований рух документів та наскрізний контроль за проходженням і виконанням документів, суттєво впливає на скорочення термінів підготовки та прийняття рішень;

– автоматизація процесів документообігу, в тому числі: автоматизація процесів реєстрації та створення документів; забезпечення технологічних процесів проходження судових справ; контроль дотримання процесуальних термінів; контроль виконання документів; технічне фіксування (аудіо та відеозапис) та протоколювання судового процесу тощо.

Список використаної літератури: 1. Про Національну програму інформатизації : закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 27–28. – Ст. 181. 2. Концепція галузевої програми інформатизації судів загальної юрисдикції, інших органів та установ судової системи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://court.gov.ua/tu27/14/11/>.

Одержано 11.04.2011

УДК [343.98:504.55] (477)

Г. В. ЗАВГОРОДНЯ,

ад'юнкт докторантури та ад'юнктури

Харківського національного університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИННИХ ПОРУШЕНЬ ПРАВИЛ ОХОРОНИ АБО ВИКОРИСТАННЯ НАДР

Невід'ємною умовою сталого економічного та соціального розвитку України є охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини. З цією метою Україна здійснює на своїй території екологічну політику, правові основи якої закладені в Конституції України.

Так, земля є національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави, а її надра, які знаходяться в межах території України, є гарантованим Конституцією України об'єктом права власності Українського народу, від імені якого права власника здійснюють органи державної влади та місцевого самоврядування. Але в сучасних умовах розвитку суспільства і держави темпи деградації природних об'єктів призвели до порушення екосистеми. Складна екологічна обстановка значною мірою зумовлена постійним зростанням кількості і високою латентністю екологічних злочинів. Одним із них є порушення правил охорони або використання надр (ст. 240 Кримінального кодексу України).

Такі діяння, в умовах економічної нестабільності, вичерпності паливно-енергетичних ресурсів та інших корисних копалин, спричиняють шкоду не лише державі, її природно-економічному потенціалу, життю та здоров'ю окремих осіб, зайнятих на роботах по незаконному користуванню надрами, але, насамперед, завдають шкоди навколишньому природному середовищу, що забезпечує нормальні умови життєдіяльності людства в цілому. На жаль, такі посягання є досить розповсюдженими, а кількість кримінальних справ, що порушуються за ознаками цього виду злочину, мають тенденцію до збільшення.

Важливим завданням криміналістичної науки є забезпечення практичних працівників криміналістичними засобами, прийомами й методами, спеціально призначеними для вирішення завдань щодо запобігання, виявлення, розслідування злочинних порушень правил охорони або використання надр.

Однією з умов проведення успішного розслідування злочинів даної категорії є своєчасне і якісне проведення комплексу слідчих дій, організаційно-підготовчих заходів, спрямованих, перш за все, на вивчення відповідного нормативно-правового матеріалу, навчальної та наукової літератури; організацію взаємодії зі співробітниками оперативно-розшукових підрозділів; залучення осіб, які володіють спеціальними знаннями, та використання їхньої допомоги у розслідуванні.

В юридичній літературі проблемам розслідування екологічних злочинів приділяється значна увага. Окремі аспекти їх розслідування були предметом дослідження у працях С. О. Книженко, В. В. Єгошина, М. О. Духно, Ю. Г. Корухова, А. Є. Меркурісова, Г. А. Матусовського, А. М. Плешакова, А. П. Резван, М. В. Свердюкова, М. О. Селіванова, М. П. Яблокова та інших учених. Водночас окрема криміналістична методика розслідування порушення правил охорони та використання надр до цього часу не розроблялась. Як показує аналіз судової практики, при проведенні досудового слідства у кримінальних справах зазначеної категорії слідчі стикаються з чисельними труднощами, що обумовлені, перш за все, недостатністю науково-обґрунтованих рекомендацій.

Для усунення зазначеної прогалини в наукових дослідженнях необхідним є розроблення на основі аналізу чинного законодавства, літературних джерел, узагальнення матеріалів судово-слідчої практики методики розслідування порушень правил охорони або використання надр. Вона повинна включати в себе криміналістичну характеристику зазначеного виду злочинів; рекомендації щодо аналізу та оцінки первинного матеріалу про злочин, особливості порушення кримінальної справи; типові слідчі ситуації початкового і наступного етапів розслідування, відповідні ним завдання, особливості планування й організації розслідування, алгоритми слідчих дій та інших заходів у типових слідчих ситуаціях; рекомендації щодо проведення найбільш проблемних та ефективних тактичних операцій, особливостей використання спеціальних знань при розслідуванні; рекомендації щодо підготовки і проведення окремих слідчих дій у справах цієї категорії.

Викладене дозволяє зробити висновок про необхідність розроблення методики розслідування порушень правил охорони або використання надр з метою забезпечення практичних працівників криміналістичними засобами, прийомами й методами, спеціально призначеними для вирішення завдань виявлення, розслідування та попередження вказаного виду злочинів.

Крім того, слід зауважити, що методика розслідування порушень правил охорони або використання надр як окрема криміналістична методика може бути включена до навчальних програм підготовки фахівців у вищих навчальних закладах системи МВС України, наприклад, у складі спеціального курсу «Розслідування злочинів проти довкілля».

Одержано 17.04.2011

УДК 351.743.001.11 (477)

Ю. О. ЗАГУМЕННА,

старший викладач кафедри державно-правових дисциплін ФПФПСД
Харківського національного університету внутрішніх справ

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ОРГАНИ ВНУТРІШНІХ СПРАВ»

Конституцією України встановлено, що утвердження і забезпечення прав і свобод людини, а також захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її державної, економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави. Належна реалізація цих функцій є основою для подальшої розбудови України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави. І невід'ємною складовою державного механізму забезпечення реалізації цих функцій є діяльність правоохоронних органів, функціонування яких повинно відповідати тим соціальним, економічним, політичним і правовим умовам, які існують у суспільстві та державі.

Органи внутрішніх справ України посідають ключове місце в механізмі реалізації правоохоронної функції держави. Стабільне та ефективне їх функціонування виступає необхідною умовою захисту конституційного ладу, забезпечення законності й правопорядку, дотримання прав і свобод людини та громадянина. Від ефективності діяльності органів внутрішніх справ значною мірою залежить успішність реалізації національних інтересів і сталість суспільного розвитку. Тому дослідження реалізації правоохоронної функції держави органами внутрішніх справ України на сучасному етапі, а також визначення шляхів її удосконалення є актуальним завданням юридичної науки.

Не зважаючи на тривалу історію функціонування органів внутрішніх справ (далі – ОВС) відсутнє не лише визначення поняття «внутрішні справи», які є об'єктом впливу відповідної системи правоохоронних органів, діяльність яких організовує, спрямовує, координує, забезпечує та координує МВС, а й відповідний законодавчий акт у формі Закону, який би врегулював найважливіші аспекти діяльності органів внутрішніх справ.

У науковій літературі внутрішні справи визначаються у широкому та вузькому значенні. У першому значенні, як усі справи (питання), які мають місце, так би мовити, в середині держави (освіта, наука, медицина, господарська діяльність, боротьба із злочинністю тощо). Так, Б. М. Габрічідзе, О. Г. Чернявський та С. М. Кузнецов зазначають, що термін «внутрішні справи» має більш широкий зміст, ніж той, який звичайно вкладається у нього в літературі правоохоронного спрямування. Наприклад, до внутрішніх справ можуть бути віднесені житлово-комунальне господарство, статистика, охорона здоров'я та ін. [1, с. 431]. Д. М. Бахрах зазначає, що терміном «внутрішні справи» визначається, по суті, вся, за винятком міжнародної (яка є зовнішньою), діяльність держави», проте, на думку вченого, «ніде немає такої ситуації, коли всі «внутрішні справи» були б зведені лише до одного відомства» [2, с. 11]. Додамо лише, що відання (керівництво, управління) усіма або переважною більшістю так званих «внутрішніх справ» має місце у монархічних державах та у державі як інституції у цілому – на історично ранніх етапах її утворення. Зокрема, як зазначається в теорії права, монархія – це форма державного правління, при якій державна влада зосереджена цілком або частково в руках однієї особи – монарха, передається в спадщину, не залежить від населення (як правило, не затверджується ним) [3, с. 73]. Дещо подібною до монархії є президентська республіка, яка «характеризується насамперед вагомою роллю глави держави в державному механізмі. Президент поєднує повноваження глави держави і глави уряду. Уряд, як правило, слабо впливає на парламент. Президент здатний відстоювати інтереси виконавчої влади завдяки своєму високому статусу [3, с. 76–77]. Проте, навіть і за такої форми державного правління та державного устрою має місце розподілення «найголовнішою» у державі посадовою особою всіх сфер впливу між окремими відомствами, партіями, блоками чи окремими особами, що додатково засвідчує обґрунтованість тези про те, що «немає такої ситуації, коли всі «внутрішні справи» були б зведені лише до одного відомства» [2, с. 11].

Інші науковці пропонують розглядати внутрішні справи у вузькому розумінні, а саме беруть до уваги ті сфери, які належать до відання МВС як центрального органу виконавчої влади. Так, Х. П. Ярмак відзначає, що традиційно назвою «міністерство внутрішніх справ» окреслювалось виконання до поліцейських функцій – підтримання правопорядку і боротьби зі злочинністю» [4, с. 44]. На думку О. П. Коренева, терміном «внутрішні справи» позначається одна із сфер діяльності держави. Найменування цієї сфери має традиційний характер і відбиває її історично сформований зміст діяльності, як одного із правоохоронних органів – органів внутрішніх справ [5, с. 130]. Таку точку зору поділяє більшість науковців системи органів внутрішніх справ.

У довіднику з управління ОВС вказано, що органом внутрішніх справ є автономно діюча структура в системі ОВС з визначеним правовим статусом, що самостійно вирішує певні питання соціального управління

[6, с. 16]. Згідно зі ст. 1 Закону України «Про загальну структуру і чисельність Міністерства внутрішніх справ України» структуру органів внутрішніх справ складають, крім міліції, з'єднання, військові частини, підрозділи, установи внутрішніх військ; навчальні заклади, науково-дослідні установи, підприємства та установи забезпечення [7].

Отже у вузькому значенні (розумінні) під внутрішніми справами необхідно розуміти лише ті об'єкти (предмети, діяльність), які віднесені до відання МВС (боротьба із правопорушеннями, забезпечення громадського порядку і громадської безпеки та інші, які у вигляді окремих завдань і функцій покладені на Міністерство внутрішніх справ України. Проте, такі об'єкти, предмети та діяльність, яка може бути як протиправною (скоєння правопорушення), так і правомірною (реєстрація транспортного засобу чи зброї, звернення за отриманням ліцензії чи паспорта, укладення договору про охорону тощо) не є сталими, у зв'язку з чим їх перелік постійно змінюється, оскільки деякі дії декриміналізуються, інші – навпаки визначаються як злочини чи адміністративно карані діяння, свідченням чого є систематичні зміни і доповнення до чинного кримінального та адміністративного законодавства, передбачення нових завдань та функцій МВС, утворення, реорганізація або ліквідація структурних підрозділів як самого МВС, так і підпорядкованих йому органів у цілому.

У зв'язку з цим пропонується визначити органи внутрішніх справ як єдину систему озброєних правоохоронних органів виконавчої влади, призначенням яких є забезпечення реалізації, охорони та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних осіб та прав і законних інтересів юридичних осіб, боротьба з правопорушеннями, забезпечення охорони та захисту громадського порядку, громадської безпеки та власності, а також органів (служб, підрозділів), які виконують забезпечувальні функції.

Список використаної літератури: 1. Габричидзе Б. Н. Административное право Российской Федерации : учебник / Б. Н. Габричидзе, А. Г. Чернявский, С. М. Кузнецов. – М. : Дело и Сервис, 2001. – 624 с. 2. Бахрах Д. Н. Административное право. Общая часть : учебник / Д. Н. Бахрах. – М. : БЕК, 1993. – 724 с. 3. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / О. Ф. Скакун ; пер. з рос. – Х. : Консум, 2001. – 656 с. 4. Ярмакі Х. П. Управління адміністративно-політичною діяльністю в Україні / Х. П. Ярмакі. – Одеса, 2004. – 208 с. 5. Административное право России : учебник. – Ч. 2: Административно-правовое регулирование в сферах и отраслях управления / под ред. А. П. Коренева. – М. : Моск. акад. МВД России ; Щит, 2002. – 348 с. 6. Управління органами внутрішніх справ : довідник / уклад. : В. П. Лисюченко, В. С. Цимбалюк, М. В. Гуцалюк. – К. : УВС, 1996. – 345 с. 7. Про загальну структуру і чисельність Міністерства внутрішніх справ України : закон України від 10 січ. 2002 р. № 2925-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 16. – Ст. 115.

Одержано 17.04.2011

О. В. ЗАСЦЬ,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ОСОБИ

Протягом останніх десятиріч в Україні спостерігається поступальний розвиток інформаційної сфери як особливої системи суспільних відносин, що виникають в усіх сферах життя і діяльності суспільства та держави в результаті одержання, використання, поширення та зберігання інформації, насамперед у сфері законодавчого закріплення права особи на інформацію та на вільне поширення її в країні і за кордоном, трансформації моделі взаємовідносин між органами державної влади та засобами масової інформації, створення національних систем і мереж інформації тощо.

Разом з тим, стає очевидним, що разом з позитивними моментами такого процесу створюється і реальна загроза використання досягнень в інформаційній сфері, в цілях, не сумісних із завданнями підтримки світової стабільності і безпеки, дотриманням принципів суверенної рівності держав, мирного врегулювання суперечок і конфліктів, незастосування сили, невтручання у внутрішні справи, повагою прав і свобод людини.

Нинішній етап розвитку інформаційних технологій характеризується можливістю інформаційної дії на індивідуальну і суспільну свідомість, аж до загрози інформаційних воєн, внаслідок чого неминучо противагою свободи інформації стає проблема інформаційної безпеки, що зайвий раз підтверджує необхідність належного захисту прав і законних інтересів людини, суспільства і держави в цій сфері.

Причини цього криються як в зростаючій залежності людини і суспільства від інформації, так і в реалізації економічних і політичних інтересів з використанням інформаційних технологій. В зв'язку з цим актуалізується проблема захищеності особи в інформаційній сфері як одного із напрямків інформаційної безпеки України.

До речі, Доктрина інформаційної безпеки України серед життєво важливих інтересів в інформаційній сфері закріпила захищеність особи від негативного інформаційно-психологічного впливу, визначаючи викривлену, недостовірну та упереджену інформацію, що завдає шкоди національним інтересам України та зовнішні негативні інформаційні впливи на суспільну свідомість через засоби масової інформації, а також мережу Інтернет як реальні та потенційні загрози інформаційній безпеці України [1].

Дослідження правових аспектів захисту особи від негативного інформаційно-психологічного впливу неможливе без аналізу інформаційної безпеки України, оскільки інформаційна безпека особи, як було сказано раніше, є напрямком державної інформаційної безпеки, де забезпечення належного захисту людини є пріоритетним напрямом.

Інформаційна безпека означає наявність певних мінімально необхідних умов існування її суб'єктів, що встановлені міжнародним та національним законодавством. Адаже саме визначеність у законодавстві основних

параметрів інформаційної безпеки дозволяє нам розглядати останню як правову категорію [2, с. 231].

Б. А. Кормич аналізує інформаційну безпеку з урахуванням глобалізаційних процесів, що відбуваються в світі [3, с. 28–32].

А. І. Марушак діяльність щодо захисту інформаційної безпеки класифікує як складну систему, що включає цілий комплекс векторів державної політики: забезпечення інформаційних прав і свобод людини і громадянина; захист людини від неправомірного інформаційного втручання; забезпечення національної, культурної і духовної ідентичності від неправомірного втручання; забезпечення дієздатних правових та організаційних механізмів захисту відповідних прав тощо [4, с. 78–79].

О. А. Баранов вважає, що під інформаційною безпекою слід розуміти такий стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави, при якому зводиться до мінімуму завдання збитку через неповноту, невчасність і недостовірність інформації, негативний інформаційний вплив, негативні наслідки функціонування інформаційних технологій, а також через несанкціоноване поширення. На переконання О. А. Баранова, таке визначення тією чи іншою мірою охоплює практично всі сфери інформаційної взаємодії суб'єктів у суспільстві, державі й у всіх соціальних утвореннях. При цьому під інформаційною взаємодією слід розуміти весь процес створення інформації, накопичення, опрацювання, збереження і поширення. Важливого значення набувають два наступні визначення – інформаційного простору та інформаційної інфраструктури. Вони несуть, як і перше визначення, методологічне навантаження з погляду побудови політики інформаційної безпеки держави [5].

З таким твердженням варто погодитись, підкреслюючи, що основою даного визначення є те, що держава повинна забезпечити кожному суб'єктові інформаційних відносин право на одержання повної, достовірної і своєчасної інформації; ніхто не вправі порушити інтереси суб'єкта інформаційних відносин шляхом якогось інформаційного впливу. Власні інтереси мають поєднуватися з інтересами оточуючих.

Як доречно зазначає В. Г. Заблоцький, захист людини, її часу, витраченого на споживання інформації – це головне в інформаційній безпеці. Щонайкраще структурувати цю складну різноманітну проблему можна технологічно. Будь-яка інформаційна технологія складається з трьох елементів: створення інформації, її зберігання та споживання. З огляду на безпеку необхідно забезпечити надійність роботи всіх трьох елементів системи [5].

Одним з ключових чинників інформаційної безпеки особи є її право на достатню інформованість для здійснення свідомого і обґрунтованого вибору. Свобода вибору практично лежить в основі більшості прав і свобод людини і охоплює більшість видів людської діяльності.

Таким чином, розуміння особливостей і закономірностей інформаційної безпеки особи стає не тільки обов'язковим елементом загальної людської культури, а й необхідною умовою для виживання і безпеки людини в сучасному світі. Людина, яка володіє цими знаннями, спроможна

самостійно створити психологічний фільтр для інформаційних потоків, що впливають на її свідомість, сформувати установку на аналітичне і критичне відношення до будь-якої інформації, що надходить від зовнішнього середовища.

Список використаної літератури: 1. Про Доктрину інформаційної безпеки України : указ Президента України від 8 лип. 2009 р. № 514/2009 // Офіційний вісник Президента України. – 2009. – № 20. – Стор. 18, ст. 677. 2. Арістова І. В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти : монографія / І. В. Арістова ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Бандурки. – Х. : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. – 368 с. 3. Кормич Б. А. Організаційно-правові основи політики інформаційної безпеки України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Кормич Б. А. ; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2004. – 41 с. 4. Марушак А. І. Інформаційне право : Доступ до інформації : навч. посіб. / А. І. Марушак. – К. : КНТ, 2007. – 532 с. 5. Інформаційна безпека України: сутність та проблеми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niurg.gov.ua/ukr/publishing/panoama3_4/kr_stil_a.htm.

Одержано 16.04.2011

УДК 159.947.23

О. В. ЗІНЧЕНКО,

студент групи ПСмдб – 10-01 ННІ ПМК

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

Відповідальність людини є однією з найбільш складних проблем в психології, яка на сьогоднішній день все ще не вирішена, не дивлячись на численні дослідження, присвячені цій темі. Відповідальність має величезне значення у всіх сферах життєдіяльності суспільства в цілому і людини зокрема. Вона є одним з первинних, фундаментальних принципів людського буття і моральності. У той же час, вивчення відповідальності сильно ускладнює відсутність докладно розробленої загальної теорії.

Одним з гострих питань вивчення відповідальності залишається недостатній рівень феноменологічної і теоретичної опрацьованості даної категорії, що розглядається в одному ряду зі свободою, вибором або долею. Це ускладнює конкретизацію поняття відповідальності в рамках психологічних досліджень. Ще Е. Фромм говорив, що існує «плутанина» у визначенні відповідальності [6]. Фредерік Перлз поняття «відповідальність» пропонував розуміти буквально: «бути відповідальним», значить, «бути здатним відповідати». Е. Фромм пропонував версію «психологічної відповідальності», яка, за його словами «просто» формулюється у відповіді: «Я усвідомлюю, що я це зробив», так само Фромм розумів під відповідальністю сукупність якостей зрілої особи. Боргатта називає відповідальність чинником вищого порядку [6]. Вітчизняний дослідник проблеми психології відповідальності К. Муздибаєв визначає, що етимологічно слово відповідальність походить від дієслова і відноситься до

старослов'янського поняття «віче», що означало раду, домовленість, згоду. Лінгвістичний аналіз автором цього поняття, дозволив виділити декілька його аспектів. Відповідальність розуміється як те, що «покладається на кого-небудь або узятє ким-небудь зобов'язання звітувати в яких-небудь своїх діях і перейняти на себе провину за можливі їх наслідки». Муздибасєв звергає увагу, що при такому визначенні відповідальності зачіпається лише кінцевий етап діяльності суб'єкта і фіксується функція контролю і покладання провини. Відомий філософ В. П. Тугарінов вважав, що «відповідальність є наслідок здатності людини передбачати наслідки своїх вчинків» [1], тобто особа є відповідальною за результат своїх вчинків при вмінні аналізувати можливі наслідки. Н. А. Головка вважає, що «під відповідальністю можна розуміти певну якість особи, добровільно погоджувати і творчо направляти свої дії на користь прогресу людства» [2]. Зрозуміло, що тут робиться акцент на добровільному прийнятті особою відповідальності на користь суспільства.

Л. І. Демінтій вважає, що відповідальність є центральною особовою характеристикою, що визначає стиль життя, що дає можливість особи оптимально вирішувати протиріччя і труднощі життя. К. А. Абульханова-Славська визначає відповідальність, як «особовий механізм реалізації необхідності», «гарантування особою досягнення результату, власними силами», «узяття на себе поділа в цілому» [1]. І. О. Кочарян пропонує визначати відповідальність, як складну індивідуально-специфічну систему організації індивідуального досвіду особистості, яка включає емоційні й особистісні риси, мотиваційно-сміслові утворення, етичні переконання й стильові поведінкові патерни [5].

Відповідальність у буденному розумінні вважається як повинність, обов'язок давати звіт своїм діям, вчинкам, переймати на себе провину за їх наслідки, за результат, що настав.

У науковому плані відповідальність розглядається більш суворо та детально. У ній фіксуються взаємозалежності необхідного характеру різного рівня, які повинен враховувати суб'єкт у взаємостосунках.

Термін «відповідальність» вперше ввів в науковий обіг Альфред Бен, який розумів його як «наказуємість» [4]. Довгий час проблема відповідальності була переважно предметом уваги правознавців саме в цьому аспекті. У сучасній теорії права відповідальність підрозділяється на два види – позитивну і негативну. Дж. Ст. Мілль (XIX ст.) так само, як і А. Бейн, пов'язує відповідальність з покаранням. По мірі розвитку наукового знання (філософського, соціологічного, психологічного, юридичного і ін.) в понятті «відповідальність» були виділені об'єктивні і суб'єктивні сторони.

Психологічною передумовою відповідальності є можливість вибору, тобто свідомої переваги певній лінії поведінки. Вибір може здійснюватися в ускладнених умовах, наприклад, в конфліктних, де стикаються інтереси окремо взятої особи, групи людей або суспільства.

У даний час в психології існують два функціональні варіанти відповідальності («автентичний» і «не автентичний»), які мають різне емоційне конотування [8]. «Автентична відповідальність» – конотована

емоцією радості і відбиває автентичну тенденцію бути автором власного життя, відповідати за нього. «Не автентичний» варіант відповідальності пов'язаний з емоційним конотуванням сорому, провини, страху покарання.

У психологічних і філософських роботах були зроблені спроби виділити структуру компонентів відповідальності, так А. Г. Спіркін виділяє три компоненти відповідальності: свобода волі, усвідомлення боргу, соціальних заходів дії на суб'єкта у відповідь на його соціально значимі вчинки [7]. У роботах В. Ф. Сафіна виділяються мотиваційно-афектний, інтелектуально – когнітивний і діяльнісно-поведінковий аспекти [3]. Т. Н. Сидорова і Л. І. Демінтій позначають структуру відповідальності як єдність трьох компонентів – когнітивного, мотиваційного і поведінкового [1]. У роботах А. Ф. Плахотного відповідальність описується як єдність раціонального, вольового і емоційного компонентів [3]. В. П. Прядєїн, К. А. Абульханова-Славська, пропонують розглядати відповідальність через функціональну єдність мотиваційних, емоційних, когнітивних, динамічних, регуляторних і результативних складових [5].

Феномен відповідальності може розглядатися як елемент соціального і особистісного компонентів структури індивідуального досвіду, що в умовах трансформації сучасного українського суспільства забезпечує саморозвиток індивіда і регуляцію його активності (О.М. Лактіонов).

Список використаної літератури: 1. Абульханова К. А. Психология и сознание личности / К. А. Абульханова. – М. : МОДОК, 1999. – 224 с. 2. Дементий Л. И. Ответственность личности как свойство субъекта жизнедеятельности [Электронный ресурс] / Л. И. Дементий. – М. : Рос. гос. б-ка, – 2006. 3. Йонас Г. Принцип ответственности. Опыт этики для технологической цивилизации. / Г. Йонас. – М. : Айрис-пресс, 2004. – 480 с. 4. Кочарян І. О. Типологічні і структурні особливості особового симптомокомплексу відповідальності / І. О. Кочарян. – Х., 2010. 5. Ореховский А. И. Введение в философию ответственности : монография / А. И. Ореховский. – Новосибирск : СИБГУТИ, 2005. – 186 с. 6. Мусиенко С. Г. Концептуализация понятия политической ответственности / С. Г. Мусиенко // Проблемы управления. – 2007. – № 4 (25). 7. Прядєин В. П. Половозрастные особенности ответственности личности / В. П. Прядєин. – Екатеринбург, 1998. – 291 с. 8. Сагань І. А. Соціально-психологічні особливості відповідальності особистості в умовах складних життєвих ситуаціях / І. А. Сагань. – К., 2010.

Одержано 14.04.2011

УДК [351.743:004.85] (477)

А. М. ЗОЛОТУХА,
здобувач ХНУВС

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Всебічне впровадження сучасних інформаційних технологій у повсякденне життя суспільства послужило каталізатором для розвитку інноваційних процесів в освіті, пов'язаних з введенням форм дистанційного

навчанням. Інтернет як джерело інформації давно вже став реальністю, а розвиток телекомунікацій, без яких ця форма навчання немислима розвивається швидкими темпами. Прогресивний зріст можливостей комп'ютерної техніки, створення нових інформаційних технологій, розвиток інформаційних мереж і систем призводять до революційних змін у всіх сферах людської діяльності, включаючи і правоохоронну діяльність. У зв'язку з цим дисципліни, які вивчають теоретичні та практичні аспекти використання комп'ютерної техніки, інформаційних технологій, систем і мереж, постають необхідним інструментарієм для якісного вирішення широкого кола завдань та мають велике значення в подальшій професійній діяльності працівників органів внутрішніх справ.

Одним із напрямів реформування системи освіти в Україні є запровадження форм організації навчального процесу, які задовольняли б освітні потреби громадян протягом усього їхнього життя, забезпечували б вільний доступ до кваліфікованої професійної підготовки. Всім цим вимогам відповідає віднедавна впроваджувана в Україні система дистанційного навчання, основою якої є новітні педагогічні, інформаційні й телекомунікаційні технології. Це цілком зрозуміло, так як дистанційна форма навчання в порівнянні з традиційною очною формою – має чимало переваг. Основу освітнього процесу при дистанційному навчанні складає цілеспрямована і контрольована інтенсивна самостійна робота слухача, котрий може навчатися в зручному для себе місці, за індивідуальним розкладом, маючи при собі комплект спеціальних засобів навчання і погоджену можливість контакту з викладачем.

До засобів, що використовуються у процесі дистанційного навчання, відносять: електронні підручники у гіпертекстовому та гіпермедійному варіантах; навчально-інформаційні аудіо- та відеоматеріали; лабораторні практикуми; мультимедійні тренажери та електронні тести; електронні бібліотеки та бази даних; друковані видання. Використання електронних підручників (ЕП) не тільки заощадить час викладачеві під час підготовки до занять, а й ефективно вплине на працездатність студентів під час опрацювання теоретичного матеріалу, виконання практичних завдань, роботи з допоміжним матеріалом, самостійного аналізу отриманих знань, допоможе досягти очікуваних результатів у навчанні. Візуалізація вихідних і проміжних даних обробки поточних і кінцевих результатів, відображених у зручній для користувача формі, відтворення теоретичного і практичного матеріалу методами комп'ютерної анімації, відеофрагментами, тестами, практичними завданнями для самоаналізу і самоконтролю – усе це сприяє постійному динамічному оновленню методів і форм використання електронного підручника в навчальному процесі. Електронні посібники і підручники, безумовно, покращують рівень і якість отриманих знань, з подальшим заохоченням до вдосконалення власних умінь і навичок; заощаджують аудиторний час.

На сьогодні дистанційне навчання в системі освіти МВС перебуває у стадії наукових та експериментальних досліджень. На ефективність його

впровадження у вищих навчальних закладах МВС України впливає чимало факторів:

- відсутність нормативної та документальної бази, яка б регулювала всі відносини в організацію і впровадження дистанційного навчання в системі освіти МВС України;

- відсутність методик створення і використання дистанційних курсів у навчальному процесі на основі сучасних інформаційних, комунікаційних веб-технологій;

- недостатній рівень знань у галузі передових інформаційних технологій як курсантів (слухачів), так і науково-педагогічних працівників, що унеможливує проведення дистанційних занять;

- низький рівень електронного методичного забезпечення навчальних дисциплін;

- обмежені можливості зв'язку, недостатність високошвидкісного Інтернету, дефіцит комп'ютерної техніки.

Разом з тим, перші кроки у напрямку впровадження дистанційного навчання у системі освіти МВС України вже зроблені.

Так, наприклад, у Харківському національному університеті внутрішніх справ розроблений проект дистанційного курсу для підвищення кваліфікації старших слідчих в особливо важливих справах, старших слідчих, слідчих слідчих відділів, відділень міськрайлінорганів; науково-дослідною лабораторією з проблем заочного та дистанційного навчання у системі дистанційного навчання «Moodle» були створені дистанційні курси «Адміністративне право + м. Адміністративна відповідальність» та «Адміністративний процес»; підготовлений електронний посібник «Адміністративне право + м. Адміністративна відповідальність», який планується представити на конкурсі МВС України на кращий підручник, посібник, навчальне видання в номінації «Електронні посібники, підручники». У Київському національному університеті внутрішніх справ запроваджені тестові модулі комп'ютерного контролю знань з адміністративного права, кримінального процесу, професійної підготовки, інформаційного забезпечення в ОВС; започатковано створення на плановій основі мультимедійних підручників, курсів лекцій, навчальних та методичних посібників, інформаційно-довідкових та навчально-довідкових програм та мультимедійних дидактичних засобів нового покоління (навчально-методичний комплекс «Кримінологія», мультимедійні навчальні посібники «Інформаційне право», «Спеціальна техніка. Загальна частина», «Кримінологія», «Конституційне право України»).

Виходячи з результатів аналізу проблеми, можна констатувати, що для подальшого розвитку дистанційного навчання у системі освіти МВС України доцільно:

- встановити єдині вимоги до організації дистанційного навчання у вищих навчальних закладах МВС України та затвердити відповідне положення;

– передбачити підвищення кваліфікації працівників ОВС України шляхом впровадження новітніх технологій дистанційного навчання в діяльності навчальних закладів МВС України;

– створити єдиний центр керування дистанційним навчанням для всіх навчальних закладів системи МВС України;

– розробити методичне забезпечення навчальних дисциплін для організації дистанційного навчання, залучених працівників практичних підрозділів. Визначити методику їх впровадження у навчальний процес. Створити єдину електронну бібліотеку для вищих навчальних закладів МВС України.

Одержано 12.04.2011

УДК 342.77 (477)

О. О. ЗОЛОТЬКО,

ад'юнкту докторантури та ад'юнктури

Харківського національного університету внутрішніх справ

ЕПІЗООТИЧНА СИТУАЦІЯ ЯК ВИД НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ

Протягом тривалого часу національна безпека тлумачилася як достатня захищеність від можливості зовнішнього, силового втручання однієї держави у справи іншої. В умовах сьогодення сформувалися так би мовити нетрадиційні чинники, які суттєво впливають на стан національної безпеки. В теперішній час законодавством закріплено усі складові національної безпеки держави, які є змістовними і охоплюють багато чинників.

Згідно із ст. 16 Конституції України обов'язком держави є забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України.

На різних етапах розвитку, в будь які часи людство зазнає вплив негативних чинників різного характеру, які своїми наслідками впливають на погіршення нормальних умов життя людини та суспільства в цілому.

У науковій літературі ці питання розглядалися у роботах вчених різних галузей права: адміністративного права О. М. Бандурки, А. В. Басова, А. І. Берлача, Ю. П. Битяка, І. П. Голосніченка, О. В. Джафарової, А. Т. Комзюка, С. О. Кузниченка, та ін. Окремі питання щодо проблематики даного дослідження знайшли своє відображення у працях науковців у галузі екологічного права, зокрема: В. І. Андрейцева, А. П. Гетьмана, В. В. Костицького, В. М. Комарницького. Також науковою розробкою даною проблематики займалися такі відомі російські фахівці: А. В. Барінов, Д. М. Бахрах, А. М. Домрін, Б. М. Порфір'єв та ін.

Натомість питання виділення епізоотичних ситуацій, як одного з видів надзвичайних ситуацій не були достатньо висвітленні в літературі.

Реальною загрозою національної безпеки держави становлять стихійні лиха, конфлікти, катастрофи, катаклізми та різні надзвичайні ситуації, які

представляють велику небезпеку для будь-якої спільноти. Загальна ознака всіх перерахованих вище понять – це вихід за рамки нормального, звичного.

Поняття надзвичайна ситуація визначається як «порушення нормальних умов життя і діяльності людей на території чи об'єкті, спричинене аварією, катастрофою, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, пожежею, застосуванням засобів ураження, що призвели або можуть призвести до загибелі людей, значних матеріальних втрат, істотного погіршення стану навколишнього середовища». Поняття надзвичайної ситуації у «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» взагалі відсутнє, проте наводиться поняття «надзвичайний» – це непередбачений, викликаний певною необхідністю, спеціально призначений для чого-небудь.

Виходячи з цього можна зробити висновок, що надзвичайна ситуація – це сукупність обставин, які заслуговують на негайні дії зі сторони людей та спільноти в цілому.

На законодавчому рівні поняття «надзвичайна ситуація» вперше знайшло своє відображення у Законі України «Про цивільну оборону». В якому під поняттям «надзвичайна ситуація» розуміється «порушення нормальних умов життя і діяльності людей на об'єкті чи території, викликане аварією, катастрофою, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, великою пожежею, застосуванням засобів ураження, які привели чи можуть привести до людських чи матеріальних втрат».

Згідно із ст. 1 Закону України «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру» надзвичайною ситуацією техногенного та природного характеру є порушення нормальних умов життя і діяльності людей на окремій території чи об'єкті на ній або на водному об'єкті, спричинене аварією, катастрофою, стихійним лихом або іншою небезпечною подією, в тому числі епідемією, епізоотією, епіфітотією, пожежею, яке призвело (може призвести) до неможливості проживання населення на території чи об'єкті, ведення там господарської діяльності, загибелі людей та/або значних матеріальних втрат.

Також визначення поняття «надзвичайна ситуація» використовується в Законах України «Про правовий режим надзвичайного стану», «Про службу безпеки України».

На підставі аналізу чинного законодавства України можна зробити висновок, що надзвичайна ситуація це сукупність негативних факторів, спричинених виникненням обставин техногенного та природного характеру, які призвели до порушення нормальних умов життя і діяльності людей на окремій території чи об'єкті, та призвели або можуть призвести до неможливості проживання населення на даній території, загибелі людей та значних матеріальних втрат.

У ст. 7 Закону України «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру класифікуються за

характером походження, ступенем поширення, розміром людських втрат та матеріальних збитків. В цьому ж Законі визначаються і рівні надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

Постановою Кабінету Міністрів України від 24.03.2004 р. № 368 «Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями» був затверджений порядок класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями. Надзвичайні ситуації природного характеру, розрізняються залежно від джерела їх виникнення. Це небезпечні геологічні, метеорологічні, гідрологічні морські та прісноводні явища, деградація ґрунтів чи надр, природні пожежі, зміна стану повітряного басейну, інфекційна захворюваність людей та сільськогосподарських тварин, масове ураження сільськогосподарських рослин хворобами і збудниками, зміна стану водних ресурсів і біосфери.

На наш погляд інфекційну захворюваність людей та сільськогосподарських тварин можна вважати епізоотичною ситуацією, що постає одним із видів надзвичайної ситуації природного характеру, на виникнення яких впливають умови навколишнього середовища. Спробуємо обґрунтувати цю точку зору.

Перш ніж характеризувати таке поняття, як епізоотична ситуація, розглянемо визначення епізоотичної ситуації, відокремлюючи поняття епізоотії та ситуації.

Аналізуючи довідкову літературу можна сказати, що епізоотія це охоплення значної кількості тварин інфекційною хворобою, що перебігає на певній території і в певній проміжок часу.

Що ж до визначення терміну ситуація, то усі джерела довідкової та наукової літератури під цим поняттям розуміють сукупність обставин, положень та обстановки.

Зіставлення цих понять дає нам змогу визначити, що епізоотична ситуація – це сукупність обставин, які призвели до широкого розповсюдження інфекційних захворювань тварин на значній території.

Здійснивши аналіз законодавства України можна зробити висновок про те, що ні один із нормативно-правових актів чітко не закріплює та не відокремлює поняття епізоотичної ситуації.

На наш погляд, поряд з такими термінами, як епізоотичне благополуччя, епізоотичний стан, епізоотичне обстеження необхідно закріпити на законодавчому рівні поняття епізоотичної ситуації.

Підсумовуючи вищевикладене можна зробити наступні висновки:

1. Епізоотична ситуація – це безумовно один із видів надзвичайних ситуацій природного характеру.

2. Епізоотичній ситуації притаманні такі ознаки, як наявна загроза порушення нормальних умов життя і діяльності людей, заподіяння економічних збитків та істотне погіршення стану довкілля.

3. Висновок про необхідність закріплення поняття епізоотична ситуація на законодавчому рівні. На нашу думку, для вирішення цього важливого

питання необхідно внести зміни до ст. 1 Закону України «Про ветеринарну медицину» та закріпити визначення поняття епізоотичної ситуації, яке викласти в такій редакції: епізоотична ситуація це – широке розповсюдження інфекційних хвороб серед великого числа одного або кількох видів тварин, які призвели або можуть призвести до порушення нормальних умов життя і діяльності людей на окремій території, та задали значних матеріальних втрат.

Список використаної літератури: 1. Конституція України // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 3. 2. Про основи національної безпеки України : закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 1. 3. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю. С. Шемчушенка. – К. : Юридична думка, 2007. – 992 с. 4. Великий тлумачний словник сучасної української мови. / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2002. – 1440 с. 5. Порфирьев Б. Н. Организация управления в чрезвычайных ситуациях / Б. Н. Порфирьев // Наука и техника управления. – 1989. – № 1. – С. 18–27. 6. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : закон України від 22 черв. 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 40. – Ст. 338. – Із змінами. 7. Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру : закон України від 8 лип. 2000 р. // Голос України. – 25.07.2000. – № 131–132. – Із змінами. 8. Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру за їх рівнями : постанова Кабінету Міністрів України від 24 берез. 2004 р. № 368 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 12. – Ст. 740. 9. Словарь иностранных слов вошедших в состав русского языка / Ф. Павленков. – 1907. 10. Словник-довідник з екології / К. М. Ситник, О. В. Брайон, А. В. Гордецький, А. П. Братан. – К. : Наукова думка, 1994. – 664 с. – Рос. мовою.

Одержано 11.04.2011

УДК 35.078.1:[343.85:336.1] (477)

В. О. ІВАНЦОВ,

викладач кафедри адміністративної діяльності ОВС ФПФМГБ
Харківського національного університету внутрішніх справ

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ЗАХОДІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИПИНЕННЯ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ З МЕТОЮ ПРОТИДІЇ ПРАВопорушенням В ГАЛУЗІ ФІНАНСІВ

Реально існуючі правопорушення становлять найбільшу загрозу охоронюваним суспільним відносинам, завдаючи їм безпосередньої шкоди. Тому їх захист вимагає негайного застосування заходів з метою припинення діянь, що порушують правові приписи. Такими заходами виступають заходи адміністративного припинення, які, як зауважує А. Т. Комзюк, серед заходів адміністративного примусу найбільш численні [1, с. 149]. Застосування останніх обумовлене необхідністю швидкого та ефективного припинення протиправної поведінки та недопущення настання її шкідливих

наслідків, тобто коли застосування адміністративно-запобіжних заходів вже є недоречним.

Для визначення змісту адміністративного припинення слід з'ясувати сутність терміна «припинення». Припиняти означає переривати яку-небудь дію, процес, стан, що триває, змушувати кого-небудь перестати робити щось, поводити себе відповідно до встановленого порядку, не давати безчинствувати [2, с. 717–718]. Отже, припинення неможливе без наявності певних дій, процесу, що безпосередньо тривають в момент припинення. Те ж саме стосується і адміністративного припинення [1, с. 150].

Відтак заходи адміністративного припинення є засобом захисту суспільних відносин від небезпеки незалежно від того, виникла вона внаслідок правопорушення чи іншого вчинку або події.

Заходи адміністративного припинення, що застосовуються з метою протидії правопорушенням в галузі фінансів, мають важливе значення, оскільки при умові їх впливу забезпечується можливість застосування до порушника заходів адміністративної відповідальності чи навіть притягнення останнього до кримінальної відповідальності. Тобто, загалом заходи адміністративного припинення є засобом захисту суспільних відносин, що виникли з приводу порушень норм законодавства, незалежно від причин виникнення небезпечної, шкідливої ситуації тощо.

Крім того, застосуванням заходів адміністративного припинення з метою протидії правопорушенням в галузі фінансів нерідко забезпечується усунення шкідливих наслідків правопорушень і відновлення правомірного стану, чого жодними іншими адміністративно-примусовими засобами досягти неможливо.

Одною із вагомих загальновизнаних властивостей заходів адміністративного припинення є їх оперативність та невідкладність, у зв'язку з чим порядок застосування останніх є порівняно простим [1, с. 155–156]. Чого не можна сказати про більшість заходів адміністративного припинення, що застосовуються з метою протидії правопорушенням в галузі фінансів. Наприклад, проведення позапланових перевірок органами державної контрольно-ревізійної служби, вилучення документів, адміністративний арешт майна, реалізація проведення виїзної перевірки у разі відмови суб'єкта господарювання від її проведення можливе лише за рішенням суду, що є більш характерним для застосування заходів адміністративної відповідальності. Такий стан справ, на нашу думку, негативно впливає на протиправну ситуацію, створюючи умови для її подальшого розвитку або навіть не відвернення взагалі.

Варто відмітити також, що ніякі інші заходи припинення, крім встановлених законодавством України, не можуть застосовуватися в практичній діяльності уповноважених органів. Використовуватися ж вони можуть тільки відповідно до встановлених законодавством процедур [1, с.151].

Окремої уваги та підтримки потребує точка зору Т. О. Мацелик, згідно якої адміністративне припинення може здійснюватися як в інтересах

суспільства, так і в інтересах самого правопорушника, оскільки воно дозволяє попередити дії чи події, які можуть погіршити становище особи [3, с. 215].

Ми також поділяємо позицію Т. О. Коломосьць стосовно того, що мета застосування заходів адміністративного припинення має комплексний характер та має дві складові: припиняючу та попереджувальну [4, с. 159]. Припиняюча складова полягає в: 1) припиненні протиправної поведінки; 2) усуненні шкідливих наслідків протиправної поведінки; 3) створенні необхідних умов для можливого притягнення винної особи до відповідальності [4, с. 194].

Крім того, заходи адміністративного припинення, що застосовуються з метою протидії правопорушенням в галузі фінансів, переслідують наступну мету: забезпечення своєчасного, повного надходження, доцільного розподілу та цільового використання коштів централізованих та децентралізованих грошових фондів.

Щодо попереджувальної мети варто відмітити, що вона є не основною, а додатковою, допоміжною при застосуванні заходів адміністративного припинення.

Отже, заходами адміністративного припинення, що застосовуються з метою протидії правопорушенням в галузі фінансів, є передбачені законом заходи примусового припинення протиправної поведінки, недопущення, усунення шкідливих наслідків такого діяння, забезпечення притягнення винних осіб до відповідальності та своєчасного і повного виконання зобов'язань в галузі фінансів.

Список використаної літератури: 1. Комзюк А. Т. Адміністративний примус в правоохоронній діяльності міліції в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Комзюк Анатолій Трохимович. – Х., 2002. – 408 с. 2. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. : 42000 слів / [уклад. В. В. Яременко, О. М. Сліпушко]. – Вид. 2-е, виправл. – К : Аконті, 2001. – Т. 1 : А–К. – 880 с. 3. Мацелик Т. О. Адміністративний примус в діяльності органів державної податкової служби Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Мацелик Татьяна Олександрівна. – Ірпінь, 2005. – 186 с. 4. Коломосьць Т. О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації : [монографія] / Т. О. Коломосьць ; за заг. ред. В. К. Шкарупи. – Запоріжжя : Поліграф, 2004. – 404 с.

Одержано 17.04.2011

УДК [351.743:331.54](477)

Л. С. КАЦАЛАП,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ ДО СЛУЖБИ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Професійна робота становить важливу частину національного виховання [1, с. 74]. Тому важливим питанням в наш час є професійна орієнтація населення до служби в органах внутрішніх справ. У широкому розумінні

професійна орієнтація – це науково обґрунтована система форм, методів та засобів впливу на осіб, що навчаються та влаштовуються на роботу, яка сприяє своєчасному їх залученню до суспільного виробництва, раціональному розташуванню, ефективному використанню та закріпленню за місцем праці на основі об'єктивної оцінки та врахування схильностей, здібностей та інших індивідуальних якостей людини [2, с. 269].

Сучасна система відбору та підготовки кадрів не завжди в відповідає потребам практичних підрозділів. З чого випливає те, що рівень підготовки фахівців не відповідає вимогам сьогодення [3, с. 67]. Однією з важливих причин такого стану речей є не досить досконала система профорієнтаційної роботи в органах внутрішніх справ.

Система професійної орієнтації включає в себе певну кількість елементів та форм діяльності. Згідно з Концепцією державної системи професійної орієнтації населення профорієнтаційна робота за змістовими напрямками має чотири основних елементи: професійна інформація, професійна консультація, професійний відбір та професійна адаптація [6]. Кожен з цих елементів-способів діяльності має конкретну мету. Професійна інформація – це роз'яснення особі поняття та значення трудової діяльності взагалі, ознайомлення з розмаїттям професій та аспектами їх вибору також надання даних про потреби і динаміку ринку праці. Професійна консультація – це кваліфіковані рекомендації компетентних осіб в період обрання професії, з урахуванням різноманітних характеристик та врахуванням життєвих ситуацій. Професійний відбір – це виявлення здатності людини до певної професійної діяльності. І нарешті професійна адаптація тобто процес пристосування до певного виду професійної діяльності, а також оволодіння спеціальними вміннями та навичками.

Звісно треба враховувати те що професія правоохоронця має багато специфічних особливостей, у зв'язку з чим і система відбору кадрів, і система професійної орієнтації до органів внутрішніх справ, взагалі, повинна мати, притаманні лише їй риси.

У Методичних рекомендаціях про порядок організації єдиної системи професійної орієнтації населення до служби в органах та підрозділах внутрішніх справ України зазначено що – система професійної орієнтації молоді до служби в ОВС України – це комплексна науково обґрунтована система форм, методів та способів впливу на особу з метою формування професійного самовизначення на основі її професійно – важливих особистісних характеристик та нагальних потреб кадрового забезпечення органів і підрозділів внутрішніх справ у фахівцях за основними видами професійної діяльності [4].

Профорієнтаційною роботою в органах внутрішніх справ займаються Головні управління та управління Міністерства внутрішніх справ України в областях, автономній республіці Крим, містах Києві та Севастополі, на транспорті, відомчі вищі навчальні заклади та інші підрозділи [1, с. 75]. Тобто профорієнтація є невід'ємною частиною діяльності всіх органів та підрозділів внутрішніх справ.

Повертаючись до питання особливостей профорієнтаційної роботи в органах внутрішніх справ насамперед зазначимо, що на відміну від інших професій правоохоронна діяльність характеризується великою кількістю вимог до майбутніх працівників. Червякова О. В. дає досить вичерпну кваліфікацію вимог до кандидатів на службу в органах внутрішніх справ. Вона розділяє вимоги на чотири види: такі що ставить перед працівником ОВС 1) суспільство, 2) Міністерство внутрішніх справ України, 3) професія, 4) конкретна спеціальність [5, с. 39].

З вищевикладеного бачимо, що професія правоохоронця є досить складною, і дуже багато в ній залежить від індивідуальних якостей особистості.

Це ще раз підкреслює важливість якісного і системного проведення профорієнтаційної роботи в органах внутрішніх справ.

Звертаючись, знов-таки, до нормативно-правових актів бачимо, що система профорієнтації в ОВС є складовою частиною державної системи профорієнтації, яка впливає на ефективність правоохоронної діяльності та стан ринку праці у державі. Ґрунтується ж вона на сучасних досягненнях психології, соціальних технологій, використанні можливостей засобів масової інформації.

Головним завданням Системи профорієнтації в ОВС є сприяння підвищенню ефективності правоохоронної діяльності через поліпшення якості кадрового забезпечення органів внутрішніх справ України у співробітництві з населенням шляхом надання консультативної допомоги громадянам в отриманні інформації про специфіку несення служби працівниками міліції та вимоги, що висуваються до кандидатів на службу в органи внутрішніх справ України та навчання у вищих навчальних закладах МВС України [4].

Програма реалізації єдиної системи професійної орієнтації населення до служби в органах та підрозділах внутрішніх справ України, що була розроблена Департаментом роботи з персоналом МВС України (нині Департамент кадрового забезпечення) ще у 2007 році, включає в себе 24 пункти, які закріплюють основні напрями діяльності органів і підрозділів Міністерства внутрішніх справ, що повинні популяризувати та найкращим чином висвітлити роботу в правоохоронних органах. Всі завдання в цій програмі чітко сформовані та розподілені між підрозділами.

Велику роль у популяризації органів внутрішніх справ серед населення відіграють засоби масової інформації. У наш час Інтернет та телебачення стали чи не єдиними інформаційними джерелами для молоді. Саме тому вкрай важливим є те в якому вигляді ЗМІ висвітлюють роботу правоохоронних органів в цілому та їх окремих представників, адже невеличкий сюжет негативного змісту по телебаченню, або така ж новина на сторінці в Інтернеті формують у людей уявлення про органи внутрішніх справ взагалі. І переконати тисячі людей у тому що те, що вони побачили одиничний випадок, або взагалі викривлена чи неправдива інформація дуже важко, фактично не можливо. Звісно це не кращим чином відбивається на

відношенні молодого населення до органів внутрішніх справ, а про їх бажання навчатися в відомчих навчальних закладах або працювати в системі МВС України мова не йде взагалі. Тому для підвищення авторитету представників правоохоронних органів потрібно як можна більше та частіше показувати населенню відео-сюжети або документальні фільми про найкращих представників цієї нелегкої професії, їх професіоналізм та мужність, висвітлювати позитивні здобутки міліції. Це не тільки підвищить рівень довіри та поваги до міліції в країні, а й стане найкращим способом залучення молоді до служби в органах внутрішніх справ.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що на даному етапі система професійної орієнтації населення до служби в органах внутрішніх справ потребує свого вдосконалення. Розробки нових нормативних документів, що закріплюватимуть її основні положення з урахуванням розвитку інтересів суспільства, науково-технічних досягнень та інших важливих факторів. Введення в дію сучасних методів інформаційного впливу на населення.

Список використаної літератури: 1. Вайда Т. С. Професійна орієнтація як компонент цілісної системи підготовки кандидатів на службу в ОВС / Т. С. Вайда // Таврійський вісник освіти. – 2010. – № 2 (30). – С. 74–84. 2. Ануфрієв М. І. Вищий заклад освіти МВС України : наук.-практ. посіб. / М. І. Ануфрієв, О. М. Бандурка, О. Н. Ярмиш. – Х. : Ун-т внутр. справ, 1999. – 369 с. 3. Ключев О. М. Проблеми кадрового забезпечення органів внутрішніх справ на місцевому рівні / О. М. Ключев // Форум права.– 2006. – № 3. – С. 67–71. 4. Методичні рекомендації про порядок організації єдиної системи професійної орієнтації населення до служби в органах та підрозділах внутрішніх справ : затв. наказом МВС України від 19.07.2007 № 709. – К. : МВС України, 2007. – 10 с. 5. Червякова О. В. Професійний відбір та професійна орієнтація кандидатів на навчання у закладах освіти МВС України / О. В. Червякова // Вісник Університету внутрішніх справ. – № 9. – 1999. – С. 38–42. 6. Концепція Державної системи професійної орієнтації населення : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 17 верес. 2008 р. № 842 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=842-2008-%EF>.

Одержано 14.04.2011

УДК [351.743:378.1] (477)

М. В. КОЖУШКО,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

МІСЦЕ ТА ЗНАЧЕННЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ МВС УКРАЇНИ У СИСТЕМІ СУБ'ЄКТІВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ У КУРСАНТІВ ТА СЛУХАЧІВ

На сьогоднішній день інтенсивний розвиток нашої країни, прагнення розбудови її ефективних демократичних засад, зумовлює потребу у підвищенні професіоналізму всіх верств населення і, зокрема курсантів та

слухачів вищих навчальних закладів МВС України. Це досягається, перш за все, за допомогою впровадження дієвих та конструктивних форм і методів освітньої діяльності, докорінне реформування якої повинно стати підґрунтям оновлення інтелектуального потенціалу молоді.

Вищі навчальні заклади МВС України є складними соціальними системами зі своїми закономірностями розвитку, специфікою управління та всіма властивими лише їм ознаками. Головним їх завданням являється формування у майбутніх правоохоронців високих морально-етичних та професійно-ділових якостей, що і є передумовою їх успішної службової діяльності. Відомчі заклади освіти відіграють визначальну роль у справі професійної підготовки фахівців правоохоронної справи, здатних у будь-яку хвилину стати на захист прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина. Таким чином, найважливішим напрямком формування професійної етики у курсантів та слухачів вищих навчальних закладів МВС України є питання підвищення вимог до якості освітньої діяльності в цій сфері, що й обумовлює підняття на більш високий рівень комплекс процесів навчального та виховного процесів.

Враховуючи правову природу та значення вищих навчальних закладів МВС України, під ними слід розуміти освітньо-наукову установу, що має статус юридичної особи, яка проводить власну діяльність відповідно до програмних положень про освіту, спрямовану на формування у курсантів та слухачів МВС високих морально-етичних, правових та професійно-ділових якостей.

Відомча система освіти не існує ізольовано, у якомусь вакуумі, вона є органічною складовою національної системи освіти України. З іншого боку, життєздатність відомчої системи зумовлюється тим, що на неї безпосередньо впливають замовники на висококваліфіковані кадри, тобто галузеві служби МВС України. Саме тому необхідно чітко уявити, що, на відміну від орієнтації на підготовку фахівців широкого профілю у провідних цивільних навчальних закладах, відомча система освіти спрямована, перш за все, на якісне кадрове забезпечення конкретних галузей діяльності органів внутрішніх справ [1, с. 72].

Визначаючи місце вищих навчальних закладів МВС України у системі суб'єктів формування професійної етики у курсантів та слухачів, необхідно звернути увагу також на те, що у науковій та публіцистичній літературі протягом останніх десяти років жваво обговорюється питання про доцільність передачі відомчих навчальних закладів у підпорядкування нещодавно реорганізованого Міністерства освіти, науки, молоді та спорту. Проте, подібне підпорядкування вищих навчальних закладів МВС України є недоцільним і таким, що може призвести до руйнації позитивно випробуваної десятиліттями системи професійної підготовки персоналу органів внутрішніх справ, зокрема у сфері професійної етики. При цьому слід враховувати наступні чинники: по-перше, усталеність системи відомчих навчальних закладів та науково-дослідних установ, які створювалися не один рік; по-друге, наявну спеціалізовану матеріально-

технічну базу; по-третє, високопрофесійний та спеціалізований науково-педагогічний склад; по-четверте, наявність великої кількості спеціалізованої літератури, частина якої викладається з обмеженим доступом [2, с. 8]; по-п'яте, діяльність регламентується власною відомчою нормативною базою; по-шосте, потужна теоретична база, яка широко застосовується на практиці; по-сьоме, висока дисциплінованість викладацького складу та курсантів; по-восьме, високий відсоток працевлаштування за фахом.

Таким чином, можна зробити висновок, що вищі навчальні заклади МВС України у системі суб'єктів формування професійної етики у курсантів та слухачів посідають власне відокремлене місце, що дозволяє проводити висококваліфіковану, професійну підготовку майбутніх працівників системи ОВС, яка відповідає не лише національним, а й міжнародним стандартам.

Переходячи до безпосереднього розгляду питання щодо значення вищих навчальних закладів МВС України з приводу формування професійної етики у курсантів та слухачів необхідно звернути увагу на пріоритетних напрямках діяльності ВНЗ МВС України: нерозривність, єдність навчально-етичного і виховного процесів та розроблення єдиних підходів до планування, проведення та обліку результатів, використання індивідуальних форм морально-етичної роботи, спрямованої на формування у курсантів і слухачів почуття значущості їх майбутньої професії та поваги до неї; реалізацію системи заходів щодо залучення до формування професійної етики у курсантів та слухачів адміністративно-командного та науково-педагогічного складу вищих навчальних закладів; розвиток самодіяльної творчості в колективах навчальних груп, курсів, факультетів, ВНЗ у цілому; упровадження єдиної системи морального-етичного та матеріального стимулювання з метою досягнення найвищих результатів у навчанні та науково-дослідній роботі; проживання курсантів у гуртожитках на території навчального закладу протягом усього періоду навчання з урахуванням сучасних рекомендацій соціально-психологічного, морально-етичного характеру і за умов нормативно регулювання та належного фінансування [3].

Виховні та морально-етичні можливості навчального процесу при цьому виявляються в змісті, організації та методах навчання. Зокрема, важливим є врахування закономірностей педагогічного процесу. Щодо формування професійно-етичної компетентності, насамперед, треба вести мову про такі закономірності: спрямованість навчання й виховання на вирішення завдань формування професійної етики курсантів; діяльнісний характер навчання й виховання; єдність мотиваційної сфери й навчально-пізнавальної активності курсантів; повага та вимогливість до курсантів, формування їх особистісної, офіцерської гідності в процесі навчання й виховання; забезпечення ситуації успіху при оволодінні професійно-етичними знаннями; взаємозв'язок процесів освіти й професійно-етичного самовдосконалення курсантів.

На основі викладеного матеріалу можна зробити висновок, що формування професійної етики у курсантів та слухачів вищих навчальних закладів МВС України має за мету набуття особами фахових теоретичних знань; б) практичне застосування ними набутих теоретичних знань під час практичних занять або у процесі практичного виконання функціональних обов'язків за тією чи іншою посадою органів, служби чи підрозділу. В той же час високого рівня професійно-етичної підготовки може досягнути тільки курсант з розвиненими інтелектуальними, психологічними та моральними якостями і властивостями, від яких найбільшою мірою залежить успіх в конкретній сфері діяльності.

Список використаної літератури: 1. Вищі навчальні заклади МВС України : навч. посіб. / за заг. ред. А. Т. Комзюка, М. І. Іншина, О. М. Музичука. – Х., 2010. – 212 с. 2. Пономаренко Г. О. Діяльність відомчих навчальних закладів щодо реалізації кадрової політики МВС України / Г. О. Пономаренко // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – Вип. 45. – 2009. – С. 3–10. 3. Про реформування системи освіти МВС України та підвищення якості підготовки фахівців для органів внутрішніх справ : наказ МВС України від 28 жовт. 2007 р. № 411 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

Одержано 11.04.2011

УДК 347.998.85 (477)

В. В. КОСИК,

здобувач кафедри адміністративної діяльності ОВС ФПФМГБ
Харківського національного університету внутрішніх справ

**ДО ПИТАННЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ІСТИНИ
У ПРОВАДЖЕННІ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ
ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПІДВІДОМЧІ ОВС**

Проблема істини завжди привертала до себе велику увагу і юристів і філософів, завжди була і залишається ареною гострих полеміки та дискусії. І це досить закономірно. Цікавість до цієї важливої філософської проблеми, що має величезне теоретичне та практичне значення, пояснюється, перш за все, тим, що питання про істину – одне з ключових в теорії пізнання.

У свою чергу розмірковування про сутність доказів у провадженні в справах про адміністративні правопорушення неодмінно приводить нас до розгляду такого супутнього з ними явища як істина, її зміст та характеристику.

Істина у провадженні в справах про адміністративні правопорушення, пізнається в результаті складної та напруженої діяльності посадових осіб уповноважених державних органів, в тому числі органів внутрішніх справ (далі – ОВС) по доказуванню та встановленню фактів, що відносяться до вчиненого правопорушення. Ці факти встановлюються за допомогою доказів на протязі усього процесу доказування. Тому процес пізнання фактів, пов'язаних з правопорушенням, є процес пізнання істини.

Велике значення питання про істину має і для юридичної діяльності. І хоча воно є окремим питанням теорії пізнання, загальні гносеологічні положення філософії повністю відносяться до пізнання та характеру істини, що встановлюється юрисдикційним органом по конкретній справі.

Однак проблему істини в юридичній діяльності не можна зводити тільки до філософських питань, так же ж як не можна загальні філософські положення механічно переносити в сферу юридичної діяльності. Творчий підхід до рішення цієї проблеми потребує враховувати специфіку предмета у нашому випадку позасудового дослідження на відміну від наукового дослідження.

У науці, що вивчає явища природи та суспільства в їх постійному розвитку, русі та зміні, процес пізнання істини безкінечний, пізнання не має меж і в цьому сенсі наші знання про речі та явища об'єктивної дійсності відносні. Позасудове дослідження не має безкінечного та безперервного процесу пізнання явищ природи та суспільства. Предметом його дослідження є певна подія – правопорушення, його склад і конкретна особа, що вчинила останнє. Завдання юрисдикційного органу – пізнати конкретні факти об'єктивної дійсності, що відносяться до правопорушення, що було вчинене в певний час, дати правову оцінку цим фактам і зробити на їх основі висновки.

Отже, пізнання істини ОВС має свої строго визначені рамки в просторі і в часі, за загальним правилом, винесенням рішення та вступом його в законну силу. Ці особливості предмету дослідження дозволяють юрисдикційному органу повністю пізнати істину по конкретній справі.

Вся діяльність юрисдикційних органів повинна бути спрямована на встановлення об'єктивної істини по конкретній справі. Тільки в цьому випадку завдання правосуддя можуть бути виконані успішно. За думкою М. С. Строговича, вимога встановлення істини по кожній справі є основним, керівним принципом процесу.

Об'єктивна істина в юридичній діяльності, на встановлення якої спрямовані зусилля юрисдикційних органів, не лежить на поверхні. Її необхідно встановити, а для цього необхідно провести певну роботу по збиранню та закріпленню доказів, що відносяться до події правопорушення. Докази необхідно правильно процесуально закріпити (протокол, висновок тощо), ретельно перевірити та дати їм відповідну оцінку. До тих пір, поки вони не зібрані, не закріплені і не перевірені, жоден факт, що має значення по справі, не можна вважати доказаним.

При встановленні істини ОВС мають виходити не тільки з вимог та приписів закону, але і із сутності справи, конкретних обставин правопорушення. В кожному окремому випадку уповноважені посадові особи ОВС прагнуть встановити обставини вчинення правопорушення у відповідності з об'єктивною дійсністю, пізнати факти, що відносяться до правопорушення такими, якими вони були в дійсності. І в цьому йому сприяє процес доказування, під яким розуміють перелічення в законі обставин, в правозастосовчій діяльності. Отже, законодавець орієнтує

особу, що застосовує право, на збір інформації тільки по певним фактам, чим забезпечує цілеспрямованість його діяльності – пошук інформації тільки по певного змісту. Але і це не вказує на кількість інформації, що є необхідною для вирішення питання про вибір необхідного варіанту впливу на управлінські сфери. Звідси витікає необхідність виявлення оптимальної інформації.

На протязі останніх років дискутувалися самі різноманітні пропозиції, що переслідують мету визначити критерій оптимальності інформації при прийнятті рішення, встановити ту критичну межу збору інформації, за яким робота суб'єктів управління стає зайвою. Зокрема, Г. Е. Слізінгером проведена робота по визначенню коефіцієнта оцінки достатності інформації для прийняття рішення. Бар-Хіллен спробував збудувати теорію оптимальної інформації шляхом врахування категорії встановленого значення інформації.

У правозастовчій діяльності законодавцем встановлюється не тільки коло обставин, що підлягають доказуванню, але і цінність того чи іншого інформаційного повідомлення, їх потрібна кількість. Тим самим визначається максимальний рівень інформації, нижче якого рішення не може бути прийняте. Особливо часто такий прийом використовується для встановлення меж доказової діяльності органів управління.

Законодавець не обмежує надання інформації. Отримана таким чином інформація розширює обсяг знань особи, що застосовує право, при чому вона може зачепити і ті обставини, які така особа повинна врахувати перед прийняттям рішення. Але ця особа вправі і обмежити своє дослідження, якщо є встановлений законодавцем мінімум інформації. Встановленням обов'язкового мінімуму інформації, що необхідна для вирішення питання, забезпечується реалізація одного з найважливіших принципів діяльності органів управління – оперативності реагування на зміни в підвідомчій їм сфері. Втім для деяких авторів таке положення стало підставою для ствердження про відносність істини, що встановлюється шляхом доказування. Інші ж робили висновок про те, що і при такому положенні істина повинна бути тільки абсолютною. Треті ж вважають, що в даному випадку мова йде про діалектичну єдність абсолютної та відносної істини.

Порівнюючи ці точки зору, не слід забувати про той факт, що людська свідомість, внаслідок своєї структури, а також деяких природних властивостей, не може об'єктивно відображати оточуючу дійсність. Це обумовлено, в першу чергу недосконалістю людських органів відчуття, які можуть відображати подразники, що діють на них з певною долею об'єктивності. Не останню роль в цьому процесі відіграє стан оточуючого середовища: темрява, дощ, туман тощо. Отже, істина може бути лише відотною, що в свою чергу не вказує на те, що необхідно повністю відкинути прагнення до абсолютної істини. Навпаки – намагання досягти останньої є необхідною умовою покращення роботи ОВС. У зв'язку з чим вважаємо за доцільне погодитися з думкою Ю. І. Осипова: «У питанні про характер істини в судовому процесі практично важливо не те, чи є вона

абсолютною чи відносною, а те, що вона є об'єктивною істиною, тобто представляє собою відповідність висновків суду, що містяться в вирокі або рішенні, дійсності».

Таким чином, «доказ» є центральною частиною процесу доказування (доведення), що визначає зміст останнього, і правильний підхід до обробки якого є необхідною умовою встановлення об'єктивної істини по справі, в тому числі про адміністративні правопорушення, підвідомчі ОВС.

Список використаної літератури: 1. Круглов О. М. Доказування і докази у справах про адміністративні правопорушення посадових осіб: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Круглов Олег Миколайович. – Х, 2003. – 223 с. 2. Кудрявцев В. Н. Теоретические основы квалификации преступлений / В. Н. Кудрявцев.– М. : Юрист, 1963.–168 с. 3. Новик И. Г. Кибернетика. Философия и социальные проблемы / И. Г. Новик.– М. : Госполитиздат, 1963. – 289 с. 4. Осипов Ю. И. К вопросу про относительность истины в судебном процессе / Ю. И. Осипов // Правоведение.–1960.– № 2. – С. 126–132. 5. Слизингер Г. Е. Работа в управлении промышленным предприятием / Г. Е. Слизингер.– М. : Экономика, 1967. – 532 с. 6. Строгович М. С. Материальная истина и судебные доказательства / М. С. Строгович. –М. : Изд-во АН СРСР, 1955. – 384 с.

Одержано 17.04.2011

УДК 351.743 (477)

М. М. МАЗЕПА,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ОХОРОНИ ПРИ МВС УКРАЇНИ

Досягнення цілей, здійснення завдань у сфері захисту об'єктів всіх форм власності від протиправних посягань на договірних засадах та боротьби з іншими правопорушеннями в місцях несення служби прямо залежить від якості виконання обов'язків та використання прав, тобто від ефективності реалізації Державною службою охорони при МВС України (далі ДСО) свого правового статусу. «Правовий статус учасників державно-управлінських відносин насамперед передбачає необхідність визначення їх соціального призначення, що конкретизується в такому важливому елементі, як завдання. Обов'язковим елементом цього статусу є компетенція учасників розглядуваних відносин, яка охоплює їх функції і конкретні повноваження (права й обов'язки) відносно певних предметів ведення» [1, с. 91].

З'ясування питання про сутність та структуру правового статусу ДСО має принципове значення, оскільки дозволяє, з одного боку, на рівні науково-теоретичних узагальнень більш повно вивчити особливості її побудови та функціонування, а з іншого – запропонувати такий варіант закріплення правового статусу ДСО у нормативно-правових актах, який забезпечив би її найбільш ефективну діяльність. Чітке визначення усіх

елементів правового статусу сприяє також зміцненню законності і дисципліни у сфері функціонування державного механізму взагалі та Державної служби охорони, зокрема.

В юридичній літературі неоднозначно визначається сам термін «правовий статус». В загальних працях, в яких це питання досліджується без належної глибини [2, с. 318], під правовим статусом державного органу частіш за все розуміють певну сукупність його повноважень юридично-владного характеру, реалізація яких забезпечує виконання покладених на нього завдань. На нашу думку, таке визначення можна охарактеризувати як дуже вузьке, воно не охоплює значної частини питань організації і діяльності державних органів, які визначають їх правовий стан або статус (ці два поняття досить часто ототожнюються, розглядаються як синоніми).

Як уявляється, більш обґрунтованою є позиція тих авторів, які розглядають правовий статус різних органів переважно через їх правосуб'єктність, тобто включають до нього призначення органів, їх завдання, компетенцію (функції), повноваження, форми та методи діяльності [3; 4]. Досить цікавою є думка О. Ю. Якимова, який пропонує виділяти у правовому статусі органу певні блоки – цільовий, до якого він включає призначення та завдання органу (в тому числі і його функції); структурно-організаційний, до якого віднесено питання утворення органу, його структуру та штати; компетенцію та відповідальність [5, с. 34]. Проте, заперечення викликає виділення такого блоку як компетенція, адже під цим терміном розуміється покладених на даний орган коло питань, які він вирішує. Тому компетенція дуже тісно пов'язана із завданнями та функціями. Разом з тим, в перерахованих блоках не виділено обов'язки і права, які в літературі частіш за все розглядають нерозривно і об'єднують терміном «повноваження» [6, с. 319], а також; форми та методи діяльності, які можна було б умовно назвати функціональним блоком. Крім того, доцільно, на нашу думку, в одному блоці об'єднати функції та повноваження.

Комзюк В. Т. для визначення статусу органу пропонує з'ясувати його місце в загальній системі виконавчої влади (галузеве чи міжгалузеве регулювання) та рівень (загальнодержавний, на рівні регіону тощо); визначити «межі відання» органу виконавчої влади, тобто окреслити сферу суспільних відносин, які регулюються даним органом, а також перелічити об'єкти, безпосередньо йому підлеглі; визначити коло завдань, покладених державою на даний орган виконавчої влади (загальний напрямок діяльності органу і його мету, для яких створюється даний орган); перелічити управлінські функції, покладені державою на даний орган виконавчої влади щодо предмету відання органу (визначити, що конкретно повинен робити орган на виконання поставлених перед ним завдань); визначити сукупність обов'язків і прав (правомочностей) органу та його посадових осіб при виконанні покладених на орган функцій, тобто визначити міру можливої поведінки органу і його посадових осіб при виконанні своїх функцій (права), а також міру їх належної поведінки (обов'язки) [7, с. 63].

Більш досконалим, як уявляється, виглядає варіант визначення елементів правового статусу державного органу, запропонований Д. Д. Цабрією, який вважає, що характеристику зазначеної категорії необхідно розпочинати з того, що цей статус визначає характер, призначення, вид та місце даного органу у системі органів держави, а звідси має складатися з таких елементів: а) офіційної назви органу; б) порядку та способу його утворення; в) території діяльності; г) мети діяльності, завдань і функцій; д) обсягу та характеру владних повноважень; е) форм і методів діяльності; є) порядку вирішення в органі підвідомчих питань; ж) відповідальності; з) джерел фінансування органу; и) наявності або відсутності прав юридичної особи; і) права та обов'язку мати певну внутрішню структуру; ї) права та обов'язку користуватися державними символами [8, с. 126].

Г. А. Тосунян стверджує, що адміністративно-правовим статусом охоплюється дослідження природи, характеру і власне юридичне становище органів [9, с. 20]. А. А. Дойчева ототожнює адміністративно-правовий статус і організаційно-правовий статус, стверджуючи, що організаційно-правовий статус складається з адміністративно-правових питань [10, с. 15]. Як зазначив Д. М. Бахрах, адміністративно-правовий статус складається з трьох блоків: 1) цільового, який визначає норми щодо цілей, завдань, функцій та принципів діяльності; 2) організаційно-структурного, який складається з правових приписів, що регламентують порядок утворення, реорганізацію, ліквідацію органу, його структуру, лінійну і функціональну підпорядкованість; 3) компетенції як сукупності владних повноважень і підвідомчості [11, с. 85].

Таким чином, серед науковців відсутня єдність щодо визначення правового статусу, а існуюча багатоманітність поглядів в основному зводиться до визначення його елементів. Звичайно саме елементи визначають правовий статус будь-якого органу. Виходячи з вищенаведеного ДСО при МВС України мають адміністративно-правовий статус.

Проаналізуємо ті структурні елементи правового статусу Державної служби охорони при МВС України, які є головними, визначальними щодо інших. Такими елементами є призначення, завдання, функції, конкретні владні повноваження і відповідальність, адже вони становлять «серцевину правового статусу» [8, с. 126] і утворюють правосуб'єктність будь-якого правоохоронного органу.

Похідними елементами правового статусу ДСО при МВС України від її завдань, функцій є права, обов'язки і відповідальність, що становлять компетенційний блок цього статусу, який за своєю сутністю є юридичною категорією. Права ДСО при МВС України розкривають демократизм її діяльності, обумовлюють ефективність та результативність останньої. Вони прямо пов'язані з виконанням покладених на ДСО обов'язків. Уся діяльність цієї служби здійснюється лише на підставі тих прав, які їй надано законодавством, і обов'язків, які на неї покладено. Саме їх комплекс визначає зміст та межі діяльності Державної служби охорони при МВС

України. Відповідальність же є засобом забезпечення належної реалізації прав та повного виконання обов'язків. Отже, права, обов'язки та відповідальність Державної служби охорони при МВС України є взаємообумовленими і взаємозалежними.

Список використаної літератури: 1. Нижник Н. Р. Государственно-управленческие отношения в демократическом обществе / Н. Р. Нижник . – К. : НАН Украины, Ин-т государства и права, 1995. – 206 с. 2. Общая теория права и государства : учебник / под ред. В. В. Лазарева. - 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Юристъ, 1996. – 472 с. 3. Авер'янов В. Б. Виконавча влада: конституційні засади і шляхи реформування / В. Б. Авер'янов, О. Д. Крупчан. – Х., 1998. – 37 с. 4. Битяк Ю. П. Адміністративне право України : конспект лекцій / Ю. П. Битяк, В. В. Зуй. – Х. : НЮАУ ім. Я. Мудрого, 1996. - 160 с. 5. Якимов А. Ю. Суб'єкти адміністративної юрисдикції (правовий статус і його реалізація) : монографія / А. Ю. Якимов. – Ч. 1. Правовий статус суб'єкта адміністративної юрисдикції. – М. : ВНИИ МВД России, 1996. – 68 с. 6. Общая теория права и государства : учебник / под ред. В. В. Лазарева. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Юристъ, 1996. – 472 с. 7. Комзюк В. Т. Адміністративно-правові засоби здійснення митної справи : дис. ... канд. юрид. наук. – Х., 2003. – 191 с. 8. Цабрия Д. Д. Статус органа управления / Д. Д. Цабрия // Сов. гос-во и право. – 1978. – № 2. – С. 126–131. 9. Тосунян Г. А. Адміністративно-правовий статус організацій місцевого управління : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. юрид. наук / Г. А. Тосунян. – М., 1991. 10. Дойчева Л. А. Адміністративно-правовий статус промислових об'єдинень в Народній Республіці Болгарин : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. юрид. наук / Л. А. Дойчева. – М., 1984. – С. 15. 11. Бахрах Д. Н. Адміністративное право : учебник / Д. Н. Бахрах. – М., 1996.

Одержано 14.04.2011

УДК 35.078.3 (477)

В. І. МЕЛЬЧЕНКО,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРИЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЗА РЕЖИМОМ ДОСТУПУ ДО ВІДКРИТОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Державний контроль за дотриманням законодавства про інформацію є однією з найбільш дієвих гарантій у сфері забезпечення права громадян на інформацію. Контроль є основним способом забезпечення законності й дисципліни в державному управлінні. Одночасно він є найважливішою функцією держави. Без організації та здійснення контролю й нагляду неможлива ефективна робота й державного апарату та інших державних і недержавних структур. Будь-яке рішення або дія в сфері державного управління повинне контролюватися. Контроль є фактором, який дисциплінує поведінку державних службовців і громадян у сфері державного управління, а також забезпечує суспільству прозорість діяльності держави.

Відповідно до Закону України «Про інформацію» [1] здійснення права на отримання інформації безпосередньо пов'язане з поняттям режиму доступу до інформації, котрий визначається як передбачений правовими нормами порядок отримання, використання, розповсюдження і зберігання інформації. Залежно від режиму доступу інформація поділяється на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом. Доступ полягає в отриманні згоди компетентного органу (особи) на одержання документа чи інформації, отримання якої безпосередньо пов'язане з можливістю реалізації права на інформацію, та, відповідно, обмежує це право.

Режим доступу до інформації – це передбачений правовими нормами порядок одержання, використання, поширення і зберігання інформації. За режимом доступу інформація поділяється на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом.

Держава здійснює контроль за режимом доступу до інформації. Завдання контролю за режимом доступу до інформації полягає у забезпеченні додержання вимог законодавства про інформацію всіма державними органами, підприємствами, установами та організаціями, недопущенні необґрунтованого віднесення відомостей до категорії інформації з обмеженим доступом.

В юридичній літературі контроль найчастіше розглядається як функція державних органів. Контроль – це функція управління, для якої характерна система нагляду та перевірки відповідності процесу функціонування об'єкта прийнятним управлінським рішенням, виявлення результатів впливу суб'єкта на об'єкт, коригування допущених відхилень [2, с. 234–241].

Зустрічаються також і двоєдині характеристики державного контролю як одного з різновидів влади, «четвертої влади» і як функції інших гілок влади та інструменту їх взаємодії [3, с. 8–32].

Усі автори розглядають контроль щодо певної сфери та предмета свого дослідження. Існування таких ніби різних поглядів на явище контролю дає підстави стверджувати, що це – багатопланове і багатогранне явище.

Можна погодитись із думкою про те, що контроль є перевіркою дотримання та виконання нормативно встановлених завдань, планів та рішень. При такій характеристиці підкреслюється, по-перше, функціональне призначення контролю, по-друге, те, що він виникає, передусім, на конкретній стадії управлінського процесу, по-третє, те, що він здійснюється всіма суб'єктами державного управління [4, с. 509–510].

Державний контроль за додержанням встановленого режиму здійснюється спеціальними органами, які визначають Верховна Рада України і Президент України. У порядку контролю Верховна Рада України може вимагати від урядових установ, міністерств, відомств звіти, які містять відомості про їх діяльність по забезпеченню інформацією заінтересованих осіб (кількість випадків відмови у наданні доступу до інформації із зазначенням мотивів таких відмов; кількість та обґрунтування застосування режиму обмеженого доступу до окремих видів інформації; кількість скарг на неправомірні дії посадових осіб, які відмовили у доступі до інформації, та вжиті щодо них заходи тощо).

Слід підкреслити, що доступ громадянина до відкритої інформації: не може бути обмеженим; отримання громадянином відкритої інформації відбувається безоплатно; користування відкритою інформацією громадянин здійснює на свій розсуд; відмовляти в доступу до відкритої інформації за будь-якими причинами неможливо.

На сьогодні існує багато труднощів у сфері доступу громадян до відкритої інформації, якою володіють органи державної влади та органи місцевого самоврядування фактично безпідставно відмовляють у наданні інформації, відносячи її до інформації з обмеженим доступом; неправомірно застосовуються грифи обмеження доступу до інформації «опублікуванню не підлягає», «не для друку», «для службового користування»; існують великі труднощі в отриманні громадянами локальних нормативно-правових актів місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, не говорячи вже про проекти таких актів.

Державний контроль за додержанням режиму доступу до відкритої інформації має бути спрямований на те, щоб не людина була вимушена вимагати і шукати необхідну їй інформацію про діяльність органів влади, а навпаки – самі органи та посадові особи були зобов'язані надавати широку і правдиву інформацію про себе, щоб отримати відповідні кошти на своє утримання на наступний бюджетний рік або втриматись на займаній посаді.

Як висновок необхідно додати, що значна кількість нормативно-правових актів щодо здійснення державного контролю за режимом доступу до відкритої інформації визначає ситуаційний підхід до формування інформаційного законодавства України і викликає низку проблемних питань: відсутність ієрархічної єдності законів і відсутність тотожного понятійного апарату, суперечність практичного застосування нормативно-правових актів, як наслідок, відсутність реального правового механізму реалізації державного контролю за режимом доступу до відкритої інформації. В свою чергу, відсутність правових меж інформаційного забезпечення та інформаційної взаємодії між управлінськими структурами, між державою, місцевим самоврядуванням, громадянами є гальмуючим фактором розвитку держави.

Список використаної літератури: 1. Про інформацію : закон України // Відомості Верховної Ради. – 1992. – № 48. – Ст. 650. 2. Адміністративне право України : [підруч. для юрид. вузів і фак.] / Ю. П. Битяк, В. В. Богущкий, В. М. Гаращук та ін.] ; за ред. Ю. П. Битяка. – Х. : Право, 2001. – 528 с. 3. Андрийко О. Ф. Контроль в демократическом государстве. Проблемы и тенденции / О. Ф. Андрийко. – К. : Наук. думка, 1994. – 114 с. 4. Тихомиров Ю. А. Курс административного права и процесса / Ю. А. Тихомиров. – М. : Юринформцентр, 1998. – 798 с.

Одержано 16.04.2011

Ю. О. МИХАЙЛОВА,

ад'юнкт докторантури та ад'юнктури

Харківського національного університету внутрішніх справ

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ КОМПЕТЕНЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ОВС УКРАЇНИ ТА ЇЇ СКЛАДОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ

Аналіз компетенції суб'єктів забезпечення безпеки життєдіяльності персоналу ОВС України, має важливе значення для удосконалення як усієї її системи, так і для загальної структури кожного з них. Структура повинна створювати оптимальні умови для реалізації тих управлінських функцій та повноважень, які покладені на суб'єктів забезпечення безпеки життєдіяльності персоналу ОВС України.

Саме поняття «компетенція» (лат. *competentio* від *competo* – взаємно прагну, відповідаю, підходжу) означає сукупність юридично встановлених повноважень, прав і обов'язків конкретного державного органу (органу місцевого самоврядування) чи посадової особи, що визначають його місце в системі державних органів (органів місцевого самоврядування) [1, с. 26].

У Радянському енциклопедичному словнику знаходимо таке визначення: «компетенція» – це коло повноважень, наданих законом, статутом чи іншим актом конкретному органу або посадовій особі [2, с. 613]. В іншому енциклопедичному джерелі вказується, що термін «компетенція» походить від латинського «*competentia*» (ведення, здатність, приналежність до права) – сукупність предметів відання, функцій, повноважень, прав та обов'язків органу виконавчої влади, посадової особи [3, с. 210].

Що ж стосується визначення компетенції та її складових провідними науковцями у галузі адміністративного права, то слід сказати, що єдиної позиції вчених щодо визначення сутності поняття «компетенція» не існує. Ми вважаємо, що така різнобічність поглядів при виокремленні складових частин компетенції, як і у випадку визначення складових елементів адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права обумовлена особистими поглядами, суб'єктивною думкою кожного з науковців. Всі вони мають право на існування, але у той же час, можуть піддаватися критиці. Однак, як показує аналіз значної кількості джерел, присвячених цьому питанню, більшість вчених у якості основних елементів компетенції виділяють права та обов'язки суб'єкта.

На думку Ю. С. Шемшученка, компетенція являє собою сукупність встановлених в офіційно-юридичній або неюридичній формі прав та обов'язків будь-якого органу чи посадової особи, які визначають можливість цього органу чи посадової особи приймати обов'язкові до виконання рішення, організувати та контролювати їх виконання, вживати у необхідних випадках заходи відповідальності [4, с. 196]. В. В. Кравченко та М. В. Пітцик вважають, що компетенція – це права та обов'язки органу,

якими він наділяється для вирішення тих питань, що становлять предмет відання [5, с. 266]. В. В. Лазарев та С. В. Липень, розуміють компетенцію як сукупність закріплених в законодавстві прав та обов'язків, якими наділяються державні органи [6, с. 351]. В. Ф. Погорілко визначає компетенцію як категорію, яка вбирає в себе державно-владні повноваження того чи іншого органу, які визначаються на основі встановлених законом чи іншим правовим актом предметів відання, прав та обов'язків, які необхідні тому чи іншому державному органу для виконання його діяльності [7, с. 375].

У свою чергу Д. М. Бахрах виділяє два структурних елемента компетенції: перший елемент включає обов'язки і права, пов'язані із здійсненням влади, участю у владних відносинах, у тому числі й право видавати певні акти; другий елемент компетенції – підвідомчість, правове закріплення кола об'єктів, предметів, справ, на які розповсюджуються владні повноваження [8, с. 28]. Ю. А. Тихомиров, також зазначає, що компетенція має два складових елементи – предмети відання і визначені повноваження [9, с. 7]. Ю. П. Битяк розглядає компетенцію як певний обсяг державної діяльності, покладеної на конкретний орган, або коло питань, передбачених законодавством, іншими нормативно-правовими актами, які він має право вирішувати в процесі практичної діяльності (коло питань, які вирішуються міністерством, визначається в Положенні про відповідне міністерство; відомством – у Положенні про відповідне відомство) [10, с. 64].

У широкому розумінні визначення поняттю «компетенція» дає Старілов Ю. Н.: «компетенція – це коло відання органу, межі його дії щодо здійснення функцій та вирішення завдань, це коло питань, передбачених нормативно-правовими актами, які правоздатен вирішувати орган; до компетенції включаються повноваження органу, його відповідальність, правові засоби, форми та методи реалізації прав та виконання обов'язків. Повноваження – це права та можливості діяти в різних ситуаціях, функції та задачі, спрямовані на виконання компетенції органів» [11, с. 136].

Необхідно звернути увагу і на ту обставину, що деякі вчені при визначенні поняття компетенції не проводять різниці між такими категоріями, як «права», «обов'язки» та «повноваження». Це, на нашу думку, свідчить про те, що такі категорії як «повноваження», «юридичні права та обов'язки» необхідно розглядати як невід'ємні елементи компетенції, які своєю чергу, також потребують уточнення.

Окрім цього, деякі науковців стверджують, що поняття «компетенція» і «повноваження» тотожні [див., наприклад: 12, с. 121]. З нашої точки зору, такий підхід може підлягати критиці. На нашу думку, категорію «повноваження» не можна ототожнювати з категорією «компетенція», так само, як «компетенцію» не можна ототожнювати з «правовим статусом». Ці поняття не є тотожними, вони є взаємодоповнюючими, тобто такими, що входять один до одного, як частини елементного складу. Тобто «компетенція» є основним елементом адміністративно-правового статусу суб'єкту, а «повноваження», у свою чергу, основною складовою компетенції.

У науковій літературі також можна зустріти ототожнення термінів «права і обов'язки» та «повноваження» [13]. Такий підхід суттєво звужує роль повноважень і призводить до розуміння понять «повноваження» та «прав та обов'язків» як синонімів. На наш погляд, для більш точного розуміння терміна слід розглядати повноваження як категорію, яка позначає комплекс прав та обов'язків певної функціональної спрямованості. У нашому випадку – це повноваження у сфері забезпечення безпеки життєдіяльності персоналу ОВС України. До того ж, хочемо пояснити, що на наш погляд слід розглядати повноваження не як окремі категорії «права» і «обов'язки», шляхом їх перелічення щодо кожного з суб'єктів, а розглядати їх у взаємопоєднанні як правообов'язки певної функціональної спрямованості, коли покладені обов'язки виконуються через користування наділеними правами. При формулюванні повноважень законодавець в одних випадках може перенести центр ваги лише на права, в інших – лише на обов'язки.

Слід сказати, що позиції вчених, щодо включення чи виключення до складу компетенції таких її складових елементів як функції, предмет відання, відповідальність також різняться. Так, наприклад Б.М. Лазарев наголошує на тому, що функції самі по собі – явища не юридичні, і тому не можуть бути елементами компетенції. До компетенції входять не самі функції, які орган має право і зобов'язаний виконувати, а право і обов'язок здійснювати певного роду функції. Він також виключає з елементів компетенції і «предмети відання» [14, с. 101–102.]. Цю позицію підтримують В. А. Юсупов [15, с. 72], О. П. Альохін [16, с. 132], Л. В. Коваль [17, с. 33] зазначаючи при цьому, що точка зору про відповідальність як самостійний елемент компетенції є помилковою, а також те, що форми діяльності не можуть бути включені до складу елементів компетенції.

Що ж стосується відповідальності, позиції науковців щодо доцільності включення такого елемента до компетенції, також різняться. З нашої точки зору «відповідальність» є все ж таки складовим елементом адміністративно-правового статусу, а не компетенції суб'єкта.

Тобто, на сьогодні можна говорити про три основні підходи до розуміння даного поняття: «класичний», «обмежувальний» і «розширювальний». Класичний підхід до тлумачення компетенції полягає у включенні до її складу двох елементів – повноважень і підвідомчості; при обмежувальному – компетенція ототожнюється з повноваженнями, а при розширювальному – навпаки, доповнюється низкою додаткових елементів, як-то завдання, функції, принципи діяльності, форми і методи діяльності тощо [18, с. 27].

Вбачається, що найбільш доцільним при розгляді компетенції суб'єктів забезпечення безпеки життєдіяльності персоналу ОВС є дотримання «розширювального» підходу, який дає змогу більш повно зрозуміти компетенцію суб'єктів забезпечення безпеки життєдіяльності персоналу ОВС України, оскільки всі вони мають досить широкі права, наділені певними обов'язками, здійснюють покладені на них завдання та виконують

певні функції, але тільки частина з них спрямована саме на забезпечення безпеки життєдіяльності персоналу ОВС. З метою визначення саме компетенції заданого нами напрямку, пропонуємо окрім повноважень, розглядати завдання та функції відповідних суб'єктів, які, до речі, прямо визначені у деяких нормативних актах, і які є на наш погляд додатковими елементами компетенції.

Підводячи підсумок, ми дійшли висновку, що компетенція суб'єктів забезпечення безпеки життєдіяльності персоналу ОВС України – це елемент адміністративно-правового статусу, який встановлює закріплені в законодавстві України права та обов'язки, завдання та функції, покладені на цих суб'єктів, реалізація яких спрямована на забезпечення належного, загальноприйнятого рівня безпеки життєдіяльності персоналу органів внутрішніх справ.

Список використаної літератури: 1. Кутафін О. Е. Компетенция местных Советов : учеб. пособие / О. Е. Кутафін, К. Ф. Шеремет. – 2-е изд. – М. : Юрид. лит., 1986. – 224 с. 2. Советский энциклопедический словарь / [гл. ред. Прохоров А. М.]. – 3-е изд. – М. : Советская энциклопедия, 1984. – 1600 с. 3. Популярна юридична енциклопедія. – К. : Юрінком Інтер. – 2002. – 528 с. 4. Юридична енциклопедія. – Т. 3 / [за ред. Ю. С. Шемшученка]. – К. : Українська енциклопедія, 1998. – 733 с. 5. Кравченко В. В. Муниципальное право Украины : навч. посіб. / В. В. Кравченко, М. В. Пітчик. – К. : Атіка, 2003. – 672 с. 6. Лазарев В. В. Теория государства и права : учебник / В. В. Лазарев, С. В. Липень. – М. : Спарк, 2004. – 528 с. 7. Конституційне право України : підручник / [за ред. В. Ф. Погорілка]. – К. : Наук. думка, 2000. – 732 с. 8. Бахрах Д. Н. Административное право : учебник для вузов / Д. Н. Бахрах. – М. : БЕК, 1996. – 368 с. 9. Тихомиров Ю. А. Основные черты компетенции представительских органов власти / Ю. А. Тихомиров // Вопросы развития и совершенствования народного представительства в СССР : Труды ВЮЗИ. – Т. 7. – М. : ВЮЗИ, 1966. – 178 с. 10. Битяк Ю. П. Административное право Украины : учебник для студ. высш. учеб. заведений юрид. спец. / [Ю. П. Битяк, В. В. Богущкий, В. Н. Гарашук и др.] ; под ред. проф. Ю. П. Битяка. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – Х. : Право, 2003. – 576 с. 11. Стариков Ю. Н. Служебное право : учебник / Ю. Н. Стариков. – М., 1996. – 698 с. 12. Атаманчук Г. В. Государственное управление: проблемы методологии правового исследования / Г. В. Атаманчук. – М. : Юрид. лит., 1975. – 239 с. 13. Крупчан О. М. Компетенція центральних органів виконавчої влади / О. Крупчан // Вісник Академії правових наук України. – 2002. – № 2 (29). – С. 59. 14. Лазарев Б. М. Компетенция органов управления / Б. М. Лазарев. – М., 1972. – 280 с. 15. Юсупов В. А. Теория административного права / В. А. Юсупов. – М. : Юрид. лит., 1985. – 160 с. 16. Органы исполнительной власти : гл. 6 / А. П. Алексин // Административное право Российской Федерации : учебник / А. П. Алексин, А. А. Кармолицкий, Ю. М. Козлов. – М. : Зерцало, 1997. – 206 с. 17. Коваль Л. В. Адміністративне право / Л. В. Коваль – К. : Вентурі, 1996. – 312 с. 18. Сergyгіна С. Г. Теоретично-правові та організаційні засади функціонування інституту президентства в Україні : монографія / С. Г. Сergyгіна. – Х. : Ксилон, 2001. – 280 с.

Одержано 16.04.2011

П. М. МІТРУХОВ,

ад'юнкт докторантури та ад'юнктури

Харківського національного університету внутрішніх справ

**ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ПІДСТАВ
ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕЗАКОННЕ ПОВОДЖЕННЯ
ЗІ ЗБРОЄЮ, БОЙОВИМИ ПРИПАСАМИ АБО
ВИБУХОВИМИ РЕЧОВИНАМИ**

У ч. 3 ст. 263 КК України зазначено, що від кримінальної відповідальності звільняється особа, яка вчинила злочин, передбачений частинами першою або другою цієї статті, якщо вона добровільно здала органам влади зброю, бойові припаси, вибухові речовини або вибухові пристрої [1, с. 141].

У п. 28 постанови Пленуму Верховного Суду України вказано, що «під добровільною здачею органам влади зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв необхідно розуміти такі дії, коли особа, маючи можливість і надалі зберігати будь-який з зазначених предметів, незалежно від мотивів за власним бажанням передає його відповідному державному органу [2]. Мотиви такої поведінки можуть бути різними: каяття, вплив інших осіб, страх перед відповідальністю тощо. До добровільності здачі відноситься не лише передача цих предметів, але й повідомлення органам влади про їх місцезнаходження при реальній можливості їх подальшого зберігання. Добровільність здачі зазначених предметів оцінюється з урахуванням конкретних обставин справи. Добровільна здача буде мати місце у випадку, коли особа, перебуваючи під арештом за вчинення іншого злочину, а не злочину, передбаченого ст. 263, заявляє про зброю, бойові припаси, вибухові речовини або вибухові пристрої, які зберігаються у неї вдома чи в іншому місці і про які органам влади не відомо, або навіть якщо органам влади і відомо про зазначені предмети, однак винна особа про це не знає. Не є добровільною здача зазначених предметів, коли вони виявлені представниками відповідних органів влади і винна особа знає про це [3, с. 71].

Практика свідчить, що зазвичай суб'єкти злочину ст. 263 КК України ухиляючись від кримінальної відповідальності використовують знання закону на свою користь. А дії, під якими розуміється добровільна здача органам влади зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв є зручною «лазівкою» звільнення від кримінальної відповідальності. При затриманні, суб'єкту достатньо сказати, що він направлявся здати їх у правоохоронні органи. Відомі випадки, коли члени злочинних угруповань під час затримання мали при собі письмові заяви про намір здати вогнепальну зброю, щоденно змінюючи у них дату [4, с. 126]. Все це вводить в оману правоохоронні органи і викликає проблему

доказування причетності суб'єкта до злочину або звільнення від кримінальної відповідальності. Так, здача зброї правоохоронним органам у момент затримання, не може трактуватися як передана за власним бажанням особи.

На сьогодні майже усі люди мають мобільний або домашній телефон та знають номер міліції, тому сповістити про намір добровільної здачі загально небезпечного предмету не повинно викликати труднощів. Черговий по міськрайліноргану реєструє це повідомлення до ЖРЗСП, що є документальним підтвердженням про завчасне сповіщення та намір добровільної здачі загальнонебезпечного предмету правоохоронним органам. Також, черговий по телефону координує наступні дії особи, яка знайшла загальнонебезпечний предмет або має його у незаконному володінні.

Якщо особа безпосередньо принесла загальнонебезпечний предмет до правоохоронних органів з наміром добровільної здачі але без завчасного сповіщення і до того як його виявлено представниками відповідних органів, вважати такою, яка завчасно сповістила про намір здачі. Але якщо правоохоронні органи отримали інформацію від інших осіб про наявність у будь кого загальнонебезпечного предмета, а при його вилученні особа сповіщає про намір здачі, не вважати такою, яка завчасно сповістила про це.

Отже підсумовуючи викладене слід зазначити, що єдиним способом вирішення цієї проблеми є її усунення шляхом внесення відповідних змін та доповнень до Кримінального кодексу України. На наш погляд, ч. 3 ст. 263 КК України повинна мати такий вигляд: «Звільняється від кримінальної відповідальності особа, яка вчинила злочин, передбачений частинами першою або другою цієї статті, якщо вона добровільно здала чи завчасно сповістила про намір здачі органам влади зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв.»

Список використаної літератури: 1. Кримінальний кодекс України : за станом на 15 серп. 2006 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. ; Х. : Одісей, 2006. – 256 с. – (Бібліотека офіційних видань). 2. Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями та радіоактивними матеріалами : постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0003700-02>. 3. Приходько Т. М. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами / Т. М. Приходько // Законодавство України. Науково-практичний коментар. – 2006. – № 6. – С. 66–71. 4. Гречко Е. П. К вопросу о правовых нормах, квалифицирующих преступления, связанные с незаконным оборотом оружия и других предметов, представляющих повышенную опасность / Е. Гречко // «Черные дыры» в Российском законодательстве. – 2007. – № 1. – С. 126–127.

Одержано 12.04.2011

М. С. НЕБЕСЬКА,

ад'юнкт Луганського державного університету внутрішніх справ
ім. Е. О. Дідоренка

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Процес розбудови правової держави, визначений ст. 1 Конституції України потребує ефективного захисту прав громадян, що передбачає підвищення правоохоронної діяльності, провідну роль у якій відіграють органи внутрішніх справ. Незважаючи на певні позитивні зрушення, криміногенна ситуація в регіонах залишається складною, при цьому злочинність негативно впливає на життєдіяльність усього суспільства і держави, набуваючи характеру реальної загрози суспільству і державі. В таких умовах виникла необхідність прийняття рішучих дій, і такими діями стала активна фаза реформування системи ОВС, що припадає на початок XXI ст. Так, у квітні 2000 р. колегія МВС України розглянула та схвалила широкий комплекс заходів щодо перебудови структури органів внутрішніх справ в центрі, та на місцях. Лише протягом (2004–2008 рр.) здійснено такі заходи: замість існуючих підрозділів (управлінь) створені департаменти Міністерства внутрішніх справ, бюро, тощо. Функціонують 18 департаментів, 75 управлінь, що діяли у складі 16 обласних УМВС, реорганізовано відділи і т. ін. Однак те, що добре для МВС, не означає, що це добре й для суспільства, для забезпечення правопорядку прав і законних інтересів особистості. Існуюча організаційно-функціональна модель побудови системи ОВС навіть з урахуванням останніх за часом модернізацій занадто громіздка, недостатньо керована, слабо орієнтована на інтереси захисту та забезпечення прав і свобод громадян у сфері охорони громадського порядку та громадської безпеки, відірвана від населення. Таким чином всі проблеми вирішити не вдалось.

На наш погляд необхідна обережна, але принципова реорганізація системи ОВС у напрямку чіткого розпорядку її функцій і повноважень у питаннях реальної діяльності із забезпечення контролю над злочинністю, а також прав і свобод громадян. На перше місце тут виступають проблеми, пов'язані з організаційно-правовим відокремлення міліції, надання їй системності, цілісності. Реалізація такої ідеї відповідала б суспільним очікуванням, тому дозволить наблизити міліцію до населення та перебороти відомчу роз'єднаність різних міліцейських служб, накладання на міліцію невластивих їй функцій.

Передбачається, що структури міліції економічної безпеки зосередять виконання функцій, покладених у цей час на ДСБЕЗ, податкову міліцію й оперативні підрозділи митних органів. Кримінальна міліція зосередить свої зусилля на протидії організованій злочинності, незаконному обігу наркотиків і зброї. Міліція громадської безпеки, маючи у своєму

розпорядженні мобільні структури типу швидкого реагування, буде контролювати громадську безпеку й громадський порядок на території обслуговування, забезпечувати реалізацію режиму надзвичайного стану, охороняти громадський порядок на стратегічних об'єктах – вокзалах, аеропортах, метрополітенах тощо.

Крім того зміцнення організаційних відносин у правоохоронній сфері слід поєднати з розширенням можливостей інститутів громадського суспільства для охорони громадського порядку на територіях муніципальних утворень. Із цією метою, на наш погляд, треба надалі розвивати систему муніципальних органів громадського порядку (муніципальної міліції), поділеної реальними адміністративно-юрисдикційними повноваженнями для виконання покладених на неї обов'язків.

Деякі побоювання можливості використання сил і засобів муніципальної міліції в інтересах окремих регіональних лідерів можна заблокувати рядом правових норм, у числі яких можуть бути виведення муніципальної міліції з підпорядкування главам органів місцевої влади; введення державного стандарту правоохоронної діяльності; введення інституту державного ліцензування правоохоронної діяльності, здійснюваної посадовими особами муніципальної міліції; державна реєстрація статутів підрозділів муніципальної міліції в МВС України і організаційно-правовий механізм контролю МВС України та його представниками в регіонах за службовою діяльністю муніципальної міліції, підготовка кадрів муніципальної міліції в навчальних закладах системи МВС України; поетапна передача муніципальній міліції функцій охорони громадського порядку і громадської безпеки на території обслуговування та ін.

Одержано 11.04.2011

УДК [343.982.4:343.37] (477)

К. Б. ЛЕЩУК,

ад'юнкту докторантури та ад'юнктури

Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ СЛІДІВ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Будь-який злочин являє собою взаємодію, що викликає утворення матеріальних і ідеальних відображень, названих слідами злочину[1, с. 141]. При вчиненні злочину в навколишню обстановку вносяться відповідні зміни, залишаються сліди. Сліди несуть певну інформацію про подію, яка досліджується. Дані про типові сліди злочинів вчиняємих з використанням цінних паперів є невід'ємною частиною їхньої криміналістичної характеристики.

На відміну від загальнокримінальних злочинів економічні («білокомірцеві») злочини в більшості випадків не залишають традиційних

слідів, їх значно важче виявити, тому що ознаки цих злочинів дуже схожі на звичайні господарчі негаразди. Навіть потерпілий не завжди впевнений у тому, став він жертвою шахраїв чи несприятливої кон'юнктури ринку та власної ризикованої поведінки. Ще важче доказати після виявлення таких злочинів їх обставини і винність конкретних осіб, особливо коли вчиняються вони організованими злочинними групами з застосуванням засобів маскування і активної протидії розслідуванню. Але все ж такі безслідні злочини не бувають, навіть економічних. Все залежить від знання механізму їх вчинення та слідів, які вони залишають [2, с. 49–50].

Криміналістичний аспект вивчення наслідків економічних злочинів передбачає два основних напрямки: а) особливості шкоди, спричиненої злочином; б) особливості процесу слідоутворення й самих слідів злочину (у широкому сенсі, тобто включаючи сліди матеріальні – будь-які зміни в матеріальній обстановці – і сліди ідеальні – обставини, що відбулися в пам'яті певних осіб) [3, с. 110].

Найбільш характерні сліди по підготовці, вчиненню і приховуванню злочинів, вчинених у сфері обігу цінних паперів містяться в документах. Документування є необхідною умовою господарчої діяльності. Джерелами типових слідів виступають угоди, договори, проведення розрахункових операцій, рух товарно-матеріальних цінностей мають багаторазове документальне відображення.

Документом в широкому розумінні визнається передбачена законом матеріальна форма одержання, зберігання, використання і поширення інформації, зафіксованої на папері, магнітній, кіно-, відео-, фотоплівці, оптичному диску або іншому носіїві (ст. 27 Закону України «Про інформацію» від 02.10.1992).

На наш погляд, більш доцільним буде запропонувати таке визначення документа: документом у криміналістичному змісті слова доцільно вважати безпосередньо сприйману інформацію на носії будь-якого виду, що встановлює конкретний факт або подію, що має значення для розкриття та розслідування злочину.

Спосіб злочину вчиненого у сфері обігу цінних паперів визначає відповідний механізм слідоутворення, сукупність даних про матеріальні сліди злочину, зокрема, про характер і місце знаходження типових слідів, що вказують на можливі джерела одержання доказів. Оскільки при підготовці, вчиненні й приховуванні злочинної діяльності злочинці використовують звичайні фінансові операції, а кожна така операція обов'язково оформляється документами, будь-який злочин неодмінно відображається в документах, останні і є найбільш важливими джерелами доказів по справах даної категорії. Характер документів, у яких відображаються злочинна діяльність, прямо залежить від способу її здійснення. Слідова картина при вчиненні злочинів з використанням цінних паперів різна. В той же час дослідження слідчо-судової практики дозволяє виділити загальні елементи, які доцільно розділити на такі групи:

1. Документи, які визначають економічну структуру і організаційно-правовий статус підприємства та стан фінансового контролю: свідоцтво про реєстрацію підприємства, статут, реєстр акціонерів, протоколи загальних зборів акціонерів, протоколи засідань адміністративних органів управління, ліцензії, патенти.

2. Фінансово-бухгалтерські документи: документи первинного обліку (рахунки, накладні та інші, які фіксують окремі економічні операції); документи бухгалтерської та податкової звітності, баланси, договори про укладання певних угод, журнал реєстрації прибуткових і видаткових касових документів; журнал реєстрації використання грошових чеків; прибуткові і видаткові касові ордери; акти перевірки наявності грошових коштів і матеріальних цінностей в касі, журнал реєстрації платіжних доручень з поточного рахунку; журнал реєстрації надходжень на поточний рахунок; витяг з поточного рахунку; заяви на відкриття поточного, валютного рахунків; картка з зразками підписів і відбитку печатки; платіжні доручення; документи, що відбивають одержання кредиту в банку.

2. Робочі записи посадових осіб та службовців, зміст яких має значення для кримінальної справи: доповідні записки, робочі зошити, календарі, записники.

3. Електронні копії письмових документів та інша електронна інформація (програмне забезпечення).

Дослідження таких документів потрібно проводити не тільки у підозрюваного суб'єкта, а й у його контрагентів (суб'єктів господарської діяльності з якими мала економічні відносини злочинна фірма), потерпілого.

Щодо злочинів, вчинених з використанням цінних паперів, то очевидцями злочинних дій можуть виступати:

1) контролюючи органи, з якими узгоджуються або яким доводяться до відома певні дії, документи, рішення;

2) підпорядковані службові особи, які розробляють, підписують певні документи, або з якими обговорюються відповідні рішення;

3) звичайні працівники і службовці установ, підприємств і організацій, де було вчинено злочин, котрі внаслідок своєї професійної діяльності беруть участь у відповідній господарській, фінансовій, плановій або нормотворчій діяльності (бухгалтери, касири, працівники канцелярії, юридичного відділу, секретарі тощо);

4) працівники органів, що здійснюють попередній і поточний контроль за дотриманням податкового законодавства та касове обслуговування відповідних установ (місцевих фінансових органів, банків);

5) працівники установ-контрагентів;

6) працівники органів і установ, які виділяють кошти, що потім використовуються з порушенням (працівники кредитних установ);

7) інші особи (родичі, друзі, знайомі винної особи), котрі випадково були очевидцями певних злочинних дій.

З вищенаведеного можна зробити висновки, що найбільш характерні сліди по підготовці, вчиненню і приховуванню злочинів з вчинених у сфері обігу цінних паперів містяться в документах. Документування є необхідною умовою господарчої діяльності. Джерелами типових слідів виступають угоди, договори, проведення розрахункових операцій, рух товарно-матеріальних цінностей мають багаторазове документальне відображення.

Список використаної літератури: 1. Криминалистика в современном изложении юристов : учеб. и практич. пособие / М. В. Салтевский. – Х. : Рубикон, 1997. – 432 с. 2. Волобуєв А. Ф. Розслідування і попередження розкрадань майна у сфері підприємництва : навч. посіб. / А. Ф. Волобуєв ; за ред. проф. О. М. Бандурки. – Х. : Рубікон, 2000. – 272 с. 3. Матусовский Г. А. Экономические преступления: криминалистический анализ / Г. А. Матусовский. – Х. : Консум, 1999. – 480 с.

Одержано 16.04.2011

УДК [343.998.85+331.109.64] (477)

Л. В. ПАВЛОВА,

здобувач кафедри адміністративного права ННІ ПМК
Харківського національного університету внутрішніх справ

ПИТАННЯ ЩОДО РОЗМЕЖУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ МІЖ СПЕЦІАЛІЗОВАНИМИ АДМІНІСТРАТИВНИМИ ТА ГОСПОДАРСЬКИМИ СУДАМИ

Аналіз судової практики свідчить про існування проблем процесуального порядку розгляду адміністративних справ: наявність конкуруючої юрисдикції із господарськими судами, спірність норм, що визначають окремі процесуальні строки, необґрунтоване повернення позовної заяви, залишення її без руху чи без розгляду та відмова у відкритті провадження у справі тощо.

У наукових дослідженнях з адміністративного права та процесу вивченню проблеми вдосконалення процесуального порядку розгляду адміністративних справ в адміністративних судах приділялось недостатньо уваги. Вчені вивчали, в основному, загальні питання запровадження адміністративної юстиції та сутності адміністративного процесу: В. Б. Авер'янов, Ю. С. Педько, В. С. Стефанюк, І. Б. Коліушко, А. Т. Комзюк, В. М. Бевзенко, Р. С. Мельник та інші.

Проблему розмежування компетенції адміністративних і господарських судів звертав увагу Верховний Суд України, Вищий господарський суд України [1, с. 45].

Верховний Суд України у своїй правовій позиції щодо шляхів вирішення проблеми розмежування компетенції між спеціалізованими адміністративними і господарськими судами вказував наступне. Справою адміністративної юрисдикції може бути переданий на вирішення адміністративного суду спір, який виник між двома (кількома) конкретними суб'єктами суспільства стосовно їхніх прав та обов'язків у конкретних

правових відносинах, у яких хоча б один суб'єкт законодавчо уповноважений владно керувати поведінкою іншого (інших) суб'єктів, а ці суб'єкти відповідно зобов'язані виконувати вимоги та приписи такого владного суб'єкта. У випадку, якщо суб'єкт (у тому числі орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа) у спірних правовідносинах не здійснює вказані владні управлінські функції щодо іншого суб'єкта, який є учасником спору, такий спір не має встановлених нормами КАС України ознак справи адміністративної юрисдикції, і, відповідно, не повинен вирішуватись адміністративним судом [2].

З господарськими спорами можуть пересікатись категорії спорів, визначені в пунктах 1, 3, 4 статті 17 КАС України, а саме:

а) спори осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності;

б) спори між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, а також спори з приводу укладання та виконання адміністративних договорів;

в) спори за зверненням суб'єкта владних повноважень у випадках, встановлених Конституцією та законами України.

В усіх наведених категоріях спорів передбачено, що хоча б однією зі сторін такого спору повинен бути суб'єкт владних повноважень.

Необхідною та єдиною ознакою суб'єкта владних повноважень є здійснення цим суб'єктом владних управлінських функцій, при цьому ці функції повинні здійснюватись суб'єктом саме у тих правовідносинах, у яких виник спір. У випадку, якщо суб'єкт (у тому числі орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа) у спірних правовідносинах не здійснює вказаних владних управлінських функцій (щодо іншого суб'єкта, який є учасником спору), то такий суб'єкт не знаходиться «при здійсненні управлінських функцій» та не має встановлених нормами КАС України необхідних ознак суб'єкта владних повноважень.

Виходячи з вищезазначеного критерію, можна виокремити певні категорії справ, розгляд яких відповідно до статей 1, 4, 17 КАС України має здійснюватись у порядку адміністративного судочинства:

а) спори осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності, у яких такий суб'єкт своїми владними рішеннями чи діями зобов'язує цих осіб вчиняти певні дії, утримуватись від вчинення певних дій, нести відповідальність. При цьому особи згідно з нормами чинного законодавства України зобов'язані виконувати такі владні рішення чи вимоги суб'єкта владних повноважень;

б) спори між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, а також спори з приводу укладання, виконання, припинення, скасування чи визнання нечинними адміністративних договорів.

На проблеми розмежування компетенції між господарськими і адміністративними судами було звернено також увагу в Інформаційному

листі Вищого господарського суду України 07.02.2006 № 01-8/301 [3; 1, с. 47]. У листі були викладені правові позиції Вищого господарського суду України з приводу таких питань: дія Перехідних положень КАС України, якими встановлено особливості діяльності господарських судів до початку діяльності окружних та апеляційних адміністративних судів, а також проблемні питання, пов'язані із розглядом справ за участю Пенсійного фонду України, Фонду соціального захисту інвалідів, Фонду соціального страхування, Державної інспекції контролю за цінами.

Список використаної літератури: 1. Адміністративне судочинство : навч. посіб. / [Рябченко О. П., Денисюк С. Ф., Джафарова О. В. та ін.] ; під ред. проф. О. П. Рябченко. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2010. – 232 с. 2. Щодо застосування господарськими судами України положень процесуального законодавства стосовно розмежування компетенції між спеціалізованими адміністративними і господарськими судами : лист Верховного Суду України від 26.12.2005 № 3.2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v3-2-700-05>. 3. Про деякі питання, пов'язані із розмежуванням компетенції господарських і адміністративних судів : лист Вищого господарського суд від 07.02.2006 № 01-8/301 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v_301600-06.

Одержано 14.04.2011

УДК 159.9:316.47

Н. А. ПЕТРОВА,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПОЛЕЗАЛЕЖНИХ / ПОЛЕНЕЗАЛЕЖНИХ СУБ'ЄКТІВ

Компетентність у сфері спілкування в даний час стала однією з головних складових високого професійного рівня фахівця в будь-якій області людської діяльності. Комунікативна компетентність виникає як структурний феномен, який включає в якості складових цінності, мотиви, установки, соціально-психологічні стереотипи, знання, уміння та навички.

Велике значення для вивчення різних аспектів комунікативної компетентності мали ідеї, концепції, теорії про даний феномен вітчизняних (Г. М. Андрєєва, А. А. Бодалєв, А. А. Брудний, Л. А. Карпенко, В. Н. Куніцина, В. А. Лабунская, А. А. Леонтьєв, М. И. Лисина, Б. Ф. Ломов, Б. Д. Паригін, В. Н. Панферов, А. А. Реан, В. В. Рижов, Е. Ф. Тарасов, Т. Н. Ушакова та ін.), а також зарубіжних вчених (J. Bowlby, M. Argyle, Bruner J. S., A. W. Combs, M. L. Hoffman) [1].

У нашому дослідженні розглянуто феномен комунікативної компетентності через призму когнітивних особливостей особистості, а саме когнітивного стилю полезалежність / полenezалежність, який за даними низки досліджень проявляє себе в комунікативній сфері особистості.

Проблема комунікативної компетентності в даний час стає все більш актуальною і пояснюється це прямою залежністю між можливістю і якістю

існування людини в соціальному світі і його готовністю, здатністю, вмінням спілкуватися з людьми. Актуальність нашого дослідження зумовлена також недостатньою вивченістю взаємозв'язку між полезалежністю / полenezалежністю та окремими проявами комунікативної компетентності.

Об'єкт нашого дослідження – комунікативна компетентність.

Предметом є окремі прояви комунікативної компетентності у полезалежних / полenezалежних осіб.

Мета – виявити особливості комунікативної компетентності у полезалежних / полenezалежних суб'єктів.

У дослідженні взяло участь 98 осіб у віці від 20 до 35 років. У роботі були використані наступні методики: методика Л. Л. Терстоуна «Приховані фігури», яка призначена для виявлення полезалежності / полenezалежності «Приховані фігури», методика КОСКОМ В. М. Куніциної, яка спрямована на визначення структури комунікативної та соціальної компетентності в міжособистісному спілкуванні [2], методика «Діагностика емоційного інтелекту» (Д. В. Люсіні) [3], методика «Комунікативна толерантність», автором якої є В. В. Бойко [4] та «Тест комунікативних умінь» Л. Міхельсона.

Виходячи з результатів, які були отримані в ході нашого дослідження, можна зробити наступні висновки:

– полезалежні особи мають низьку психологічну диференціацію і тому шукають опору в інших людях, завдяки чому у них добре розвинені комунікативні навички. Полenezалежні схильні до самостійності і до встановлення певної дистанції з оточуючими. Полезалежні індивіди в більшій мірі прагнуть до спілкування, легше бачать схожість між собою і співрозмовниками, поблажливіші в оцінці інших людей. Вони чутливі до оцінок оточуючих і постійно стежать за реакцією партнера. Для полenezалежних осіб характерні інші особливості: певна замкнутість, критичність в оцінці себе та оточуючих, знижений рівень ідентифікації себе з іншими людьми;

– полезалежні досліджувані характеризуються як більш успішні в розпізнаванні емоцій інших людей на відміну від полenezалежних. Також результати свідчать про більшу комунікативну сензитивність полезалежних осіб, більш гнучкий контроль у вираженні ними своїх почуттів;

– встановлено, що полезалежні особи мають більш високий рівень толерантності у комунікативній сфері, ніж полenezалежні. Полезалежні випробовувані вмють згладжувати або приховувати свої неприємні враження, вони не такі категоричні в оцінках, у них відсутня властивість маніпулювати співрозмовниками в спілкуванні.

Проведене дослідження не вичерпує всієї глибини зазначеної проблеми. Ми плануємо продовжити вивчати взаємозв'язки між окремими складовими комунікативної компетентності та полезалежністю / полenezалежністю та виявити місце даного когнітивного стилю у факторній структурі комунікативної компетентності.

Список використаної літератури: 1. Безменов И. И. Взаимосвязь социальной перцепции с когнитивными стилями студентов вузов : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. психол. наук : спец. 19.00.05 «Социальная психология» / И. И. Безменов. – М., 2007. – 24 с. 2. Казаринова Н. В. Теория

Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених. Харків, 2011

межличностного общения как междисциплинарное знание // Межличностное общение : учеб. для вузов // Н. В. Казаринова, В. Н. Куницына, В. М. Погольша. – СПб. : Питер, 2001. – С. 512. 3. Люсин Д. В. Современные представления об эмоциональном интеллекте / Д. В. Люсин // Социальный интеллект: теория, измерение, исследования. – М. : Ин-т психологии РАН, 2004. – С. 29–36. 4. Фетискин Н. П. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н. П. Фетискин, В. В. Козлов, Г. М. Мануйлов. – М. : Изд-во Ин-та психотерапии, 2002. – С. 107–109.

Одержано 11.04.2011

УДК 351.743 (477)

В. В. ПИСАРЕНКО,

здобувач кафедри адміністративної діяльності ОВС ФПФМГБ
Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕВІРОК ПІДРОЗДІЛАМИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ БОРОТЬБИ З ЕКОНОМІЧНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ МВС УКРАЇНИ

Державна служба боротьби з економічною злочинністю, яка діє в системі Міністерства внутрішніх справ України, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 05.07.1993 «Про утворення Державної служби боротьби з економічною злочинністю» на виконання покладених на неї завдань, наділена відповідними повноваженнями і проводить в установленому законом порядку перевірку матеріалів про корисливі зловживання, дізнання у кримінальних справах щодо злочинів у галузі економіки [1].

На теперішній час поняття перевірок, які проводяться ДСБЕЗ, не є законодавчо визначеним, тому зважаючи на перелік завдань служби, на виконання яких вони проводяться, можна встановити, що *метою перевірок*, що проводяться підрозділами ДСБЕЗ, є своєчасне припинення злочинів у галузі економіки та запобігання їм; аналіз і прогнозування криміногенних процесів в економіці та своєчасне інформування про них органів виконавчої влади; виявлення та припинення фактів порушення прав інтелектуальної власності, а також виявлення причин і умов, які сприяють вчиненню правопорушень у галузі економіки, та вжиття заходів до їх усунення.

Згідно з Законом України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні», перевірка – це обстеження і вивчення окремих ділянок фінансово-господарської діяльності підприємства, установи, організації або їх підрозділів. Наслідки перевірки оформляються довідкою або доповідною запискою [2]. А наказом Головного контрольно-ревізійного управління України від 09.10.2007 № 232 (наказ було скасовано наказом Головкиру від 25.03.2008 № 145) було встановлено, що перевірка – це перевірка кількісного та якісного стану об'єктів шляхом обстеження, огляду, обмірювання, перерахунку, зважування, лабораторного аналізу та інших

способів перевірки фактичного стану активів, а також перевірка документів і записів.

Таким чином, на нашу думку, *перевірками, що проводять підрозділи ДСБЕЗ*, можна вважати обстеження і вивчення окремих ділянок фінансово-господарської діяльності підприємства, установ, організації або їх підрозділів з метою своєчасного припинення злочинів у галузі економіки та запобігання їм, виявлення та припинення фактів порушення прав інтелектуальної власності, а також виявлення причин і умов, які сприяють вчиненню правопорушень у галузі економіки, та вжиття заходів до їх усунення.

Перевірки є одним із головних та інформативних гласних заходів в діяльності підрозділів ДСБЕЗ. З метою недопущення порушень прав та законних інтересів суб'єктів господарювання та врегулювання організації проведення їх перевірок підрозділами ОВС Департаментом Державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України було надано роз'яснення щодо порядку проведення органами внутрішніх справ перевірок підприємств, установ і організацій за фактами порушення законодавства, контроль за додержання якого віднесено до компетенції міліції [3].

Так, відповідно до п. 24 ст. 11 Закону України «Про міліцію» [4], для проведення перевірок суб'єктів господарської діяльності обов'язковою є наявність направлення на перевірку, яке складається за формою, встановлену Міністерством внутрішніх справ України. У ньому зазначаються дата його видачі, назва підрозділу міліції, мета, вид, підстави, дата початку та дата закінчення перевірки, посади, звання та прізвища посадових осіб підрозділу міліції, які проводитимуть перевірку. Дійсність такого направлення підтверджується підписом керівника підрозділу міліції, скріпленим печаткою ОВС.

Що стосується положень Указу Президента України від 23.07.1998 № 817/98 «Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності» щодо повідомлення суб'єкта підприємницької діяльності про проведення планової виїзної перевірки за десять днів до її проведення й недопущення працівника контролюючого органу до проведення перевірки у випадку відмови представника контролюючого органу від підпису в журналі реєстрації перевірок, то в ст. 5 Указу міститься виключний перелік контролюючих органів, що мають право проводити планові й позапланові виїзні перевірки фінансово-господарської діяльності суб'єкта підприємницької діяльності. Підрозділи ДСБЕЗ до цих органів не відносяться, а отже, вищезгадані положення Указу на них не поширюються [5].

У той же час, витребувати і вилучати оригінали документів, що свідчать про правопорушення, зразки сировини і продукції співробітники міліції мають право за рішенням суду в присутності понятих та керівників підприємств, установ, організацій, фізичних осіб, щодо яких проводиться перевірка. А до ухвалення такого рішення суду – в присутності понятих та керівників підприємств, установ, організацій, фізичних осіб, щодо яких проводиться перевірка, їм надано право вивчати документи, що свідчать про правопорушення, робити з них копії із залишенням особам, щодо яких

проводиться перевірка, опису документів, з яких виготовлено копії; опечатувати каси, склади та архіви на термін не більше 24 годин з моменту такого опечатування, зазначеного в протоколі [4].

Наступною особливістю проведення перевірок підрозділами ДСБЕЗ є їх право залучати до здійснення ревізій і перевірок працівників Державної контрольно-ревізійної служби, фахівців відповідних міністерств, державних комітетів та інших органів державної виконавчої влади, державних фондів, підприємств, установ та організацій, одержувати від Національного банку та його установ, комерційних банків та інших кредитних установ необхідні відомості, копії форм документів, довідки про банківські операції від підрозділів та організацій незалежно від форм власності, довідки і копії документів про операції і розрахунки з підприємствами, установами, організаціями [1].

Однак, на теперішній час, не зважаючи на велике значення перевірок в оперативно-службовій діяльності ДСБЕЗ, прогалиною в нормативно-правовому забезпеченні їх організації та проведення є відсутність регламентованого порядку проведення перевірок органами міліції, який згідно з п. 24 ч. 1 ст. 11 Закону України «Про міліцію» повинен бути встановлений Кабінетом Міністрів України.

Список використаної літератури: 1. Положення про Державну службу боротьби з економічною злочинністю : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 05.07.1993 № 510 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=510-93-%EF>. 2. Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні : закон України від 26.01.1993 № 2939-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 13. – Ст. 110. 3. Про порядок проведення органами внутрішніх справ перевірок підприємств, установ і організацій за фактами порушення законодавства, контроль за додержання якого віднесено до компетенції міліції : лист Департаменту Державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України від 02.02.2006 № 5/809 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uazakon.com/documents/date_99/pg_izwgos.htm. 4. Про міліцію : закон України від 20.12.1990 № 565-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 4. – Ст. 20. 5. Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності : указ Президента України від 23.07.1998 № 817/98 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 30. – Стор. 2.

Одержано 17.04.2011

УДК 343.98:343.71-058.55

М. О. ПОЄДИНЦЕВА,

ад'юнкт докторантури та ад'юнктури

Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ В МЕХАНІЗМІ ВЧИНЕННЯ КРАДІЖОК У ПАСАЖИРІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Криміналістичне дослідження особи злочинця є окремим видом вивчення людини в різних аспектах її діяльності. Людина в даному випадку розглядається як соціальний тип особистості, тобто носій значимих, стійких

властивостей та якостей, які закономірно сформувались під впливом різних обставин соціального середовища (у тому числі й злочинного) [1]. Слід зазначити, що особа злочинця характеризується виникненням певних змін в її психологічній структурі, завдяки яким піддаються ціннісні орієнтації, потреби, нахили та переконання цієї особи. В результаті цього виникають негативні риси характеру, такі як жорстокість, озлобленість, жадібність. Усе це дозволяє визначити типові ознаки особи, схильної до вчинення тих чи інших злочинів, які мають криміналістичне значення [2].

Вчинення крадіжок у пасажирів залізничного транспорту, як вид злочинної діяльності, включає детермінуючу підсистему – властивості та якості злочинця, який приймає участь в управлінні цієї діяльності. До неї відноситься статура, хода, міміка, жестикуляція, знання, уміння, навички, звички, темперамент та інші властивості особистості суб'єкта. У криміналістиці їх прийнято кваліфікувати на біологічні, психологічні групи властивостей. Зазначені властивості складають основну групу функціональних ознак зовнішності людини і детермінують спосіб здійснення певних дій злочинця. Наприклад, особливості залишення місця крадіжки, укриття викраденого майна, знайомство з майбутньою жертвою та ін. Зовнішні прояви цих властивостей особи зазвичай знаходять своє вираження в діях, манерах, її поведінці та дозволяють класифікувати особу злочинців на окремі види [2].

Аналіз юридичної літератури, матеріалів слідчої та судової практики, дозволяє зробити висновок, про те, що осіб, які вчинили крадіжки у пасажирів залізничного транспорту, умовно можна поділити на дві групи.

До першої групи відносяться професіональні злодії, для яких крадіжки є основним джерелом існування. Як правило такі особи були раніше судимі за аналогічні злочини і в цьому значенні злочинна діяльність – одна з найбільш сталих. Злодії очолюють злочинні формування і мають певну спеціалізацію («кишенькові злодії»; «техніки», які проникають у приміщення, використовуючи «відмички»; «слосарі», злодії, які проникають у приміщення купе потягів, підбираючи ключі; «шніфери», які проникають у приміщення купе потягів, шляхом зламу дверей і засувних пристроїв; «гастролери» та ін.) [3]. Слід підкреслити, що велика кількість крадіжок у пасажирів залізничного транспорту вчиняється крадіями – «гастролерами». Однак не зважаючи на це, в теорії і на практиці відсутній єдиний підхід до визначення цього поняття. В юридичній літературі пропонується відносити «гастролерів» до такої категорії злочинців, які реалізують свої кримінальні плани поза місцями постійного місця проживання. Злочинці-«гастролери» вчиняють крадіжки на території «свого» регіону, «свого» та суміжного регіону та нерідко на території декількох не межуючих між собою місцевостей, тобто в міжрегіональному масштабі [4].

До другої групи можна віднести осіб, які вчинили крадіжку за якихось конкретних обставин, що склалися (залишені без догляду особисті речі громадян або без належної охорони матеріальні цінності, незамкнені двері купе в потязі, при випадковому знайомстві за ініціативою потерпілого та ін.). Ці особи викрадають предмети, що перебувають на виду і намагаються швидко залишити місце крадіжки [2].

Досліджуючи особу злочинця, який вчиняє крадіжки у пасажирів залізничного транспорту, необхідно зазначити, що значна кількість цих злочинів, вчиняється жінками. Це пояснюється тим, що злочинна поведінка жінок має особливості, які відрізняються від чоловічих. Жінки емоційніше реагують на економічні негаразди у суспільстві, які підштовхують їх до вчинення крадіжок та інших злочинів. Серед соціально-економічних факторів, що призводять до злочинної поведінки жінок, слід враховувати особливості жінки як соціального суб'єкта, а саме: сімейний стан, професійний статус, рівень матеріального забезпечення, джерела доходів, правосвідомість [5].

Таким чином, можна зробити висновок, що особа злочинця в механізмі вчинення крадіжок у пасажирів залізничного транспорту відіграє важливу роль для криміналістичної характеристики даного виду злочину, оскільки з'ясування причин крадіжок у пасажирів залізничного транспорту і пізнання суті злочинної поведінки в цілому припускає вивчення як самого суб'єкта злочину, так і його характерних особливостей та індивідуальних відмінностей [6].

Список використаної літератури: 1. Шепітько В. Ю. Соціально-психологічні характеристики особи злочинця в криміналістиці: проблеми використання типології та можливостей моделювання / В. Ю. Шепітько // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук.-практ. матеріалів. – Вип. 5: – Х. : Право, 2005. – С. 5–11. 2. Настільна книга слідчого : наук.-практ. вид. для слідчих і дізнавачів / [Панов М. І., Шепітько В. Ю., Коновалова В. О. та ін.]. – К., 2003. – С. 194. 3. Настільна книга слідчого : наук.-практ. вид. для слідчих і дізнавачів / [М. І. Панов, В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова та ін.]. – 2-ге вид. перероб. та доп. – К. : Ін Юре, 2008. – 728 с. : 49 іл. 4. Теоретические проблемы учения о личности преступника : сб. науч. тр. – М., 1979. – С. 3–6. 5. Шевченко Л. О. Соціально-психологічні особливості жінок, що вчинили корисливі злочини / Л. О. Шевченко // Право і Безпека. – 2009. – № 4 (31). – С. 193–198. 6. Сьоміна Н. А. Особа злочинця в механізмі вчинення злочину / Н. А. Сьоміна // Актуальні питання реформування правової системи України : зб. наук. ст. за матеріалами VI Міжнар. наук.-практ. конф., Луцьк, 29–30 трав. 2009 р. / уклад. Т. Д. Климчук. – Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2009. – 722 с.

Одержано 11.04.2011

УДК 343.7 (477)

С. І. ПОЛЯКОВ,

слідчий СВ 2-го відділу Керченського міського управління
Головного управління МВС України в АР Крим

ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 270-1 КК УКРАЇНИ

З'ясування об'єктивної сторони має як теоретичне, так і важливе практичне значення. Воно сприяє розумінню суспільної небезпеки посягань,

осмисленню її положень, з'ясуванню інших елементів складу злочинів, що допомагає правильній кваліфікації скоєного, розмежуванню суміжних складів злочинів.

Об'єктивна сторона злочину, передбаченого ч. 1 ст. 270-1 КК України виражена у умисному знищенні або пошкодженні об'єктів житлово-комунального господарства якщо це призвело або могло призвести до неможливості експлуатації, порушення нормального функціонування таких об'єктів, що спричинило небезпеку для життя чи здоров'я людей або майнову шкоду у великому розмірі.

За конструкцією об'єктивної сторони злочину поділяються на злочини з формальним складом і на злочини з матеріальним складом. Злочин з формальним складом сформульований в диспозиції статті таким чином, що містить в собі тільки суспільно небезпечне діяння – дію або бездіяльність без вказівки на настання суспільно небезпечних наслідків. Злочин з формальним складом є закінченим з моменту вчинення самої дії і не вимагає настання якихось наслідків. Злочин з матеріальним складом сформульований в диспозиції статті таким чином, що містить у собі не тільки суспільно небезпечне діяння – дію або бездіяльність, а й суспільно небезпечні наслідки, які настали в результаті цього діяння, та вважається закінченим з моменту настання суспільно – небезпечних наслідків

Об'єктивна сторона досліджуваного злочину сконструйована законодавцем не логічно та не послідовно, тому що вона передбачає однакову кримінальну відповідальність за умисне знищення або пошкодженні об'єктів житлово-комунального господарства якщо це призвело до неможливості експлуатації, порушення нормального функціонування таких об'єктів, що спричинило небезпеку для життя чи здоров'я людей або майнову шкоду у великому розмірі, що за своєю суттю є злочином з матеріальним складом, та кримінальну відповідальність за умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства *якщо це могло* призвести до неможливості експлуатації, порушення нормального функціонування таких об'єктів, що спричинило небезпеку для життя чи здоров'я людей або майнову шкоду у великому розмірі, у даному випадку йдеться про злочин з формальним складом.

Вважаємо, що настання суспільно-небезпечних наслідків, у вигляді умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства, що призвело до неможливості експлуатації, порушення нормального функціонування таких об'єктів, або спричинило небезпеку для життя чи здоров'я людей або майнову шкоду у великому розмірі, значно підвищують суспільну небезпеку вчиненого діяння і тому повинно тягнути за собою більш суворе покарання, ніж існування лише можливості настання вищезазначених наслідків.

Враховуючи вищевикладене, пропонуємо ст. 270-1 КК України викласти наступним чином:

«Стаття 270-1. Умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства.

ч. 1. Умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства, якщо це могло призвести до неможливості експлуатації, порушення, нормального функціонування таких об'єктів, спричинення небезпеки для життя чи здоров'я людей, – карається...

ч. 2. Умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства, якщо це призвело до неможливості експлуатації, порушення, нормального функціонування таких об'єктів, або майнової шкоди у великому розмірі, – карається...

ч. 3. Дії, передбачені ч.2 цієї статті вчинені повторно або загальнонебезпечним способом, – караються...

ч. 4 Дії, передбачені частинами другою цієї статті, якщо вони спричинили майнову шкоду в особливо великому розмірі або загибель людини чи інші тяжкі наслідки, – караються...

Примітка. 1. Під об'єктами житлово-комунального господарства в цій статті слід розуміти житловий фонд, об'єкти благоустрою, тепlopостачання, водopостачання та водовідведення, а також їх мережі чи складові (кришки люків, решітки на них тощо).

2. Майнова шкода вважається заподіяною у великих розмірах, якщо прямі збитки становлять суму, що в триста і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а в особливо великих розмірах – якщо прямі збитки становлять суму, що в тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Одержано 16.04.2011

УДК [343.98:343.542.1] (477)

М. І. СВЕНТІКОВА,

ад'юнкт докторантури та ад'юнктури

Харківського національного університету внутрішніх справ

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОРНОГРАФІЧНИХ ПРЕДМЕТІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЇХ ВВЕЗЕННЯ, ВИГОТОВЛЕННЯ, ЗБУТУ І РОЗПОВСЮДЖЕННЯ

Криміналістична характеристика злочинів є однією з фундаментальних наукових теорій криміналістики, що дозволяє побудувати описову модель певних видів (груп) злочинів з метою розробки відповідних методик їх розслідування. До структури криміналістичної характеристики злочинів відносяться елементи, що відображують відомості про: а) типові способи і знаряддя вчинення злочинів певного виду (групи); б) типові сліди, що виникають в оточуючому середовищі внаслідок застосування способу і

знарядь; в) особу злочинця; г) особу жертви чи (і) предмету злочину; д) обстановку (місце, час, умови) вчинення злочину.

Предметом злочину, передбаченого ст. 301 КК України («Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів»), є порнографічні предмети. Згідно зі ст. 1 Закону України «Про захист суспільної моралі» від 20.11.2003 порнографічними слід вважати будь-які матеріальні об'єкти, змістом яких є вульгарно-натуралістична, цинічна, непристойна фіксація статевих актів, самоцільна, спеціальна демонстрація геніталій, антиетичних сцен статевого акту, сексуальних збочень тощо. Інформація такого роду може міститись у аудіо-, відео-, живописних, графічних, літературних, музичних та інших творах. Обов'язковими умовами віднесення їх змісту до порнографічних предметів є, по-перше, детальне зображення анатомічних чи (і) фізіологічних подробиць сексуальних відношень, нерідко у формі агресії, збочень, з метою збудження статевої пристрасті інших осіб, та, по-друге, відсутність іншого призначення (наприклад, медичного, мистецького, просвітницького, наукового). Законом України «Про захист суспільної моралі» (абз. 5 ч. 1 ст. 1) визначено зміст терміну порнографія – це вульгарно-натуралістична, цинічна, непристойна фіксація статевих актів, самоцільна, спеціальна демонстрація геніталій, антиетичних сцен статевого акту, сексуальних збочень, зарисовок з натури, які не відповідають моральним критеріям, ображають честь і гідність людини, спонукаючи негідні інстинкти. Оскільки у кожної людини свої погляди на мораль, дуже часто порнографічні предмети відносять до предметів еротичного характеру. Основними ознаками порнографічних предметів є:

1. Порнографічними можуть бути тільки матеріальні об'єкти – аудіо-, відео-, живописні, графічні, літературні, музичні та інші твори;

2. Їхньою метою є акцентування уваги тільки на фізіологічних процесах, без урахування психоемоційного стану персонажів;

3. Акцентування уваги на геніталіях з їх відкритою демонстрацією, або описання у грубо натуралістичній, цинічній, непристойній формі статевої поведінки людей;

5. Не мають суттєвої літературної, художньої, наукової цінності;

6. Іншими особами повинні сприйматися як порнографічні і збуджувати їх статеву пристрасть, провокувати їх статеву агресію.

Аналіз слідчої практики свідчить, що найчастіше у справах зазначеної категорії носіями порнографічної інформації стають:

а) друкована (листівки, календарі, карти, ін.), аудіо- (пісні), кіно-, відеопродукція (фільми, кліпи), в тому числі реклама;

б) повідомлення, матеріали та продукція засобів масової інформації (газети, журнали, телевізійні передачі), в тому числі електронних (інтернет-сторінки, сайти);

в) комп'ютерні програми, ігри;

г) дискети, оптичні, жорсткі диски, картки пам'яті;

г) файлоховищні сервери;

д) фотографії, малюнки, скульптурні зображення тощо.

Розслідування кримінальних справ, порушених за фактами ввезення, виготовлення, збуту і розповсюдження порнографічних предметів є одним з найбільш складних видів злочинів суспільної моралі, передбачених Кримінальним Кодексом України. Складність цього виду злочину полягає у відсутності належної методологічної бази з розслідування злочину, достатніх практичних напрацювань при розслідуванні кримінальних справ, а також специфічністю предмету злочину – порнографічні предмети, які потребують спеціальних експертних досліджень із залученням широкого кола фахівців різних галузей науки, культури та мистецтва.

Одержано 16.04.2011

УДК 351.74.008.6 (4)

И. А. ТЕЛИЧКИН,

адьюнкт докторантуры и адьюнктуры

Харьковского национального университета внутренних дел

ОРГАНИЗАЦИЯ ВНЕШНЕГО КОНТРОЛЯ ЗА ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ ПОЛИЦИИ ЕВРОПЕЙСКИХ ГОСУДАРСТВ: КРАТКИЙ ОБЗОР

С точки зрения прав человека полиция, как часть государственного аппарата, часто ассоциируется с «негативной» или репрессивной стороной государства. Практически во всех странах мира отмечается значительное количество нарушений прав человека, совершаемых сотрудниками полиции. Последствия этого явления крайне негативные. Граждане теряют доверие к правоохранительным органам и самому государству. Они не могут реализовывать свои конституционные права.

Эти обстоятельства накладывают на полицию дополнительные обязанности. Помимо предупреждения, выявления и раскрытия преступлений существует еще две важные функции полиции, связанные с обеспечением безопасности населения и общества, в целом: поддержание общественного порядка и оказания помощи тем, кто в ней нуждается. Таким образом, можно предположить, что полиция также несет ответственность и за защиту граждан от посягательств на их конституционные права, включая права человека, со стороны и отдельных представителей самих правоохранительных органов. Таким образом, высокий уровень профессионализма сотрудников полиции, обеспечение транспарентности и подотчетности полицейских подразделений являются неотъемлемыми предпосылками утверждения в обществе верховенства права.

Довольно трудно определить те составляющие, которые в своей совокупности складываются в «высокопрофессиональную» полицейскую структуру, неукоснительно признающую верховенство закона. Особенности культурного восприятия полиции, размер заработной платы, уровень образования, степень профессиональной подготовки, наличие хорошо разработанной правовой базы, регламентирующей деятельность полиции и

даже стандартное оснащение – все эти элементы влияют на повседневную работу сотрудников правоохранительных органов.

Отнюдь нередко нарушения, совершаемые сотрудниками полиции, оправдываются ссылками на опасные и тяжелые условия службы. В ряде случаев этими причинами пытаются оправдать даже совершение тяжких или насильственных преступлений. В последние годы наиболее часто нарушения конституционных прав граждан и прав человека пытаются объяснить особыми обстоятельствами, связанными борьбой с терроризмом или обеспечением государственной безопасности.

Однако следует отметить, что существует целый ряд международно-правовых актов, содержащих общепринятые в мировом сообществе стандарты работы полиции, независимо от ее характера и контекста. Среди этих актов можно выделить, прежде всего, Кодекс ООН о поведении должностных лиц по поддержанию правопорядка [1] и Основные принципы ООН в применении силы и огнестрельного оружия [2].

Помимо этих специализированных международно-правовых документов, можно выделить и международно-правовые акты общего характера, которые также регламентируют деятельность правоохранительных органов в сфере обеспечения конституционных прав граждан и прав человека, например Европейский кодекс полицейской этики [3].

Именно эти стандарты и должны быть основой для любой дискуссии о контроле над деятельностью полиции в области защиты прав и интересов граждан. Вместе с тем, это не означает, что должны игнорироваться интересы и права сотрудников полиции, действующих, часто рискуя своей жизнью, на передовой линии борьбы с преступностью и, прежде всего с терроризмом.

Анализ состояния соблюдения сотрудниками полицией конституционных прав и интересов граждан, прав человека требует глубокого исследования общего социального и культурного контекста данной страны. Особое внимание должно уделяться структурам и механизмам, обеспечивающих транспарентность и подотчетность национальных правоохранительных органов. Важную роль, среди них, играет хорошо отлаженная система внутренней (например, механизм подачи жалоб) и внешней (например, контроль со стороны омбудсмена) подотчетности и надзора.

Франция. Во Франции основным органом внешнего контроля за соблюдением сотрудниками полицией конституционных прав и интересов граждан и прав человека является Национальная комиссия по вопросам этики в деятельности правоохранительных органов (Commission Nationale de Déontologie de la Sécurité – CNDS). Это независимый административный орган, созданный законом Французской Республики от 6 июня 2000 года [4].

Главной задачей Комиссии является обеспечение того, чтобы персонал правоохранительных органов, задействованный в проведении операций по обеспечению общественной безопасности на территории Французской Республики, соблюдал установленные этические нормы, вел себя

профессионально и в полном соответствии с требованиями кодекса поведения. Комиссия состоит из 14 членов, которые назначаются сроком на 6 лет. Комиссия не является ни судом, ни органом дисциплинарных расследований. В ее задачи входит осуществление контроля за деятельностью правоохранительных органов и обеспечение защиты граждан от незаконных действий персонала силовых структур. Жалоба на действия сотрудников правоохранительных ведомств может быть направлена любым человеком, гражданином Франции или иностранцем, который стал жертвой неправомерных действий или свидетелем случившегося. Проверка может быть проведена в отношении одного или нескольких лиц (представителей как государственных правоохранительных структур, таких как национальная полиция, национальная жандармерия, пенитенциарные учреждения, таможня, муниципальная и сельская полиция, егеря и др., так и частных правоохранительных структур, таких как службы охраны, наблюдения, инкассации, обеспечения перевозок и др.), осуществляющих деятельность по обеспечению безопасности на территории страны.

К Комиссии нельзя обратиться непосредственно. Заявитель должен сначала направить свою жалобу в другую инстанцию, например депутату парламента или сенатору. Однако, Премьер-Министр, члены Парламента, Омбудсман Республики и Защитник прав детей (*Défenseur des enfants*) могут передавать дела в Комиссию по собственной инициативе. Комиссия имеет право информировать Прокурора Республики о фактах, которые, по ее мнению, содержат признаки преступления. В пределах своей компетенции она может также предлагать правительству внесение каких-либо изменений в существующее законодательство.

Ежегодно Комиссия представляет Французской Республики и Парламенту доклад о своей деятельности.

Швеция. Шведские механизмы контроля за деятельностью полиции, общепризнанно, считаются одними из наиболее успешных в мире.

Шведский парламент осуществляет контроль за всеми государственными учреждениями через службу Омбудсмана. Служба Омбудсмана Швеции функционирует в тесной взаимосвязи с парламентом, Риксдагом.

Служба Омбудсмана насчитывает четырех служащих, как правило имеющих юридическое образование. Эти должностные лица избираются на основе консенсуса в парламенте на четырехлетний срок.

Население может обращаться непосредственно к Омбудсмену с жалобами на действия работников всех государственных учреждений, включая сотрудников сил безопасности и правоохранительных органов. Результаты расследований направляются в парламент. Омбудсмен не имеет права инициировать отставки государственных служащих. Подобные решения может инициировать исключительно парламент. В случае необходимости парламент может направить дела о правонарушениях в административные или уголовные суды.

Польша. Польская система похожа на шведскую (см. выше), но институциональный процесс и полномочия отличаются. В Польше имеется институт Омбудсмана, Уполномоченного по защите прав граждан (УЗПГ), который осуществляет такие функции, как направление дела в соответствующий суд. По сравнению со Швецией, он пользуется меньшей поддержкой парламента. Обычно УЗПГ имеет юридическое образование. В штате ведомства Уполномоченного есть сотрудники, которые специализируются в таких сферах, как финансы и безопасность. УЗПГ избирается Сеймом сроком на четыре года. Решение Сейма должно быть одобрено Сенатом. Правовая база деятельности УЗПГ основывается на положениях Конституции, гарантирующей гражданские права и социальную справедливость. УЗПГ проводит расследования и составляет доклады о фактах нарушения Конституции. Однако, у него, как и у шведского омбудсмана, отсутствуют полномочия для отстранения от должности государственных чиновников. Дела могут быть переданы в Конституционный суд или Верховный административный суд.

Список використаної літератури: 1. Европейский кодекс полицейской этики [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://polis.osce.org/library/view?item_id=2687&attach_id=1492. 2. Кодекс поведения должностных лиц по поддержанию правопорядка : принят резолюцией 34/169 Генеральной Ассамблеи ООН от 17 дек. 1979 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/code_of_conduct.shtml.

3. Основные принципы применения силы и огнестрельного оружия должностными лицами по поддержанию правопорядка : приняты 8-м Конгрессом ООН по предупреждению преступности и обращению с правонарушителями, Гавана, Куба, 27 авг. – 7 сент. 1990 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/firearms.shtml. 4. Loi n°2000-494 du 6 juin 2000 portant création d'une Commission nationale de déontologie de la sécurité [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.cnds.fr/pages/Loi_n_2000-494.pdf.

Одержано 11.04.2011

УДК 343.3/7 (477)

С. С. ТЕРЕЩУК,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ РОЗУМІННЯ ЗМІСТУ СУБ'ЄКТИВНИХ ОЗНАК В ЗАОХОЧУВАЛЬНИХ НОРМАХ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Виконання правоохоронними органами країни одного з головних своїх завдань – захисту визначених Конституцією держави найважливіших соціальних цінностей від суспільно небезпечних посягань, – вимагає надання в їх розпорядження різноманітних правових засобів. Одним з них є група заохочувальних норм, які розмістилися в Особливій частині кримінального законодавства – спеціальних видів звільнення від

кримінальної відповідальності. Зазначені положення позитивно стимулюють осіб, що вчинили певні злочини, до соціально корисної поведінки. Як один з напрямів сучасної кримінальної політики вони закріплюють можливості розумного компромісу між державою та злочинцем, коли для зменшення шкідливих наслідків злочинів, усунення загроз об'єктам кримінально-правової охорони, оперативного розкриття злочинів влада поступається своїм правом на застосування заходів кримінальної відповідальності до правопорушника, який своїми соціально корисними (антикримінальними) діями сприяє в цьому її правоохоронним органам або самостійно усуває чи зменшує шкоду, заподіяну вчиненим ним злочином (наприклад, згідно з ч. 4 ст. 289 Кримінального кодексу України (КК) звільняється від відповідальності особа, що незаконно заволоділа транспортним засобом, якщо вона добровільно заявляє про свій злочин, повертає транспортний засіб власнику та повністю відшкодовує завдані збитки).

Спільною для всіх зазначених заохочувальних норм суб'єктивною ознакою позитивної посткримінальної поведінки є добровільність вчинення відповідних дій особою (здачі органам влади зброї, вибухових речовин, боєприпасів, наркотичних засобів, заяви про дачу хабара, звернення до лікувальної установи, повернення транспортного засобу тощо.), за які вона, власне, і підлягає звільненню від кримінальної відповідальності.

Є дискусійним питання про добровільний характер поведінки, яка стає підставою звільнення від кримінальної відповідальності за заохочувальними положеннями Особливої частини КК. Наприклад, при аналізі підстав звільнення від кримінальної відповідальності хабародавця за добровільну заяву про вчинений злочин (ч. 3 ст. 369 КК), висловлено твердження, що такі дії хабародавця, вчинені зі страху, що про давання хабара вже відомо органам влади, добровільними не є і хабародавець підлягає кримінальній відповідальності [1]. У згаданій позиції пріоритети віддано моральній стороні мотивації поведінки хабародавця. Тут ототожнено мотиви позитивної посткримінальної поведінки, передбаченої в заохочувальних нормах Особливої частини КК й дійового каяття (ст. 45 КК України), для якого справді є необхідним щире розкаяння особи – усвідомлення особою своєї провини, відвертий, правдивий, щиросердий жаль за вчиненим і засудження своєї суспільно небезпечної поведінки, в основі якого лежать почуття жалю й сорому з приводу вчиненого діяння [2, с. 112–113]. Вимагати наявності мотиву, подібного до щирого розкаяння як ознаки, яка дозволяє здійснити звільнення від кримінальної відповідальності за приписами Особливої частини КК, неправомірно. У цих випадках закон не надає юридичного значення мотивації посткримінальної поведінки (явки з повинною хабародавця, видачі заборонених предметів тощо). Верховний Суд України добровільною вимагає вважати усну чи письмову заяву в ОВС, прокуратуру, інший державний орган, наділений правом порушувати кримінальну справу, зроблену з будь-яких мотивів, але не у зв'язку з тим, що про даний хабар стало відомо органам влади чи компетентним службовим особам [3, с. 292]. Таке тлумачення також є дещо

неповним, оскільки обмежує мотиви заяви про вчинений злочин. На думку П. В. Хряпінського, не відповідатиме принципу добровільності вчинення особою позитивних посткримінальних дій (виплата заробітної плати як підстава звільнення від відповідальності за ст. 175 КК), якщо на рішення особи вплинули такі чинники, як умовляння рідних чи пропозиції слідчого або прокурора [4, с. 46].

У загальному розумінні *добровільність* передбачає передусім відсутність будь-якого примусу, тиску [5, с. 255]. Як правильно вказує М. І. Мельник, добровільність дій передусім передбачає вчинення їх без стороннього тиску. Та обставина, що факт дачі хабара стає відомим органам влади певним чином схиляє хабародавця до з'явлення із зізнанням, однак, до такої заяви його можуть привести й інші фактори – страх перед можливістю розкриття злочину, неотримання від службової особи того, за що було дано хабар, моральні переживання та ін.) [6, с. 50]. Обмежене розуміння добровільності посткримінальної поведінки в згаданій постанові Пленуму Верховного Суду перебуває в протиріччі з «духом і буквою» кримінального закону.

Вказівка на добровільність вчинення названих у заохочувальних нормах Особливої частини КК дій необхідна для того, щоб підкреслити їх підконтрольність свідомості та волі особи, їх віднесення до вчинків цієї особи, а не до зовнішніх, об'єктивних щодо неї подій. На нашу думку, ця ознака відноситься до суб'єктивного боку позитивної посткримінальної поведінки. Вимога про добровільність необхідна в цих випадках і для того, щоб відділити соціально позитивну поведінку, яка заслуговує на заохочення державою, від дій, які особа вимушено вчиняє під тягарем результативних дій правоохоронних органів щодо розкриття вчиненого нею злочину (наприклад, під час обшуку відчиняє двері приміщення, в якому зберігається зброя та видає її, розуміючи, що навіть без її згоди двері буде зламано, а заборонені предмети знайдено).

Добровільність як ознака діянь, що виступають підставою звільнення від кримінальною відповідальністю за нормами Особливої частини КК характеризує вольову сферу поведінки особи і підлягає обов'язковому з'ясуванню при реалізації заохочувальних норм Особливої частини КК. Вона передбачає лише відсутність фізичного та психічного примусу щодо особи. При цьому необхідне усвідомлення, що в конкретній ситуації є можливість обирати й інші, соціально пасивні варіанти поведінки. Ініціатива щодо вчинення дій, які утворюють спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності, може виходити як від самого суб'єкта, що вчинив злочин так і від інших осіб. Юридичні наслідки має не наявність або відсутність суб'єктивного розкаяння, а вчинення після скоєного злочину реальних об'єктивно виражених дій, якими саме не були б їх мотиви.

Список використаної літератури: 1. Волженкин Б. В. Освобождение от уголовной ответственности в связи с добровольным заявлением о даче взятки / Б. В. Волженкин // Социалистическая законность. – 1989. – № 1. – С. 57–59.
2. Хряпінський П. В. Спеціальне звільнення від кримінальної відповідальності у

кримінальному праві та законодавстві України : навч. посіб. / П. В. Хряпінський. – Запоріжжя : КСК-Альянс, 2010. – 270 с. **3.** Житний О. О. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям : монографія / О. О. Житний. – Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. – 152 с. **4.** Про судову практику у справах про хабарництво : постанови Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 № 5 // Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: 1973–2010 рр. / упоряд. Н. О. Гуторова, О. О. Житний. – Х. : Одиссей, 2011. – 464 с. **5.** Сучасний тлумачний словник української мови : 100 000 слів / за заг. ред. В. В. Дубічинського. – Х. : ВД «Школа», 2008. – 1008 с. **6.** Мельник М. І. Правові проблеми звільнення від кримінальної відповідальності за хабарництво // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. – 2000. – № 2. – С. 47–57.

Одержано 12.04.2011

УДК 347.963.001.25 (477)

А. С. ХОМИЧ,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

ДО ПРОБЛЕМ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПРОКУРАТУРИ

Сучасний етап реформування правоохоронної системи України передбачає перехід від екстенсивних до інтенсивних методів здійснення управлінських процесів, що обумовлює підвищену увагу до удосконалення систем інформаційного забезпечення, від ефективного функціонування яких залежить злагоджена дія всіх правоохоронних органів. Без інформаційних технологій неможливо налагодити ефективну взаємодію між владними структурами, а також належним чином підвищити ефективність та якість вироблення й прийняття рішення, вчасно виявити управлінську помилку. При цьому необхідно зауважити, що, не зважаючи на підвищену увагу з боку науковців та практиків до інформаційного забезпечення правоохоронних органів взагалі і органів прокуратури зокрема, на цьому шляху залишається багато не вирішених проблем, пов'язаних, у першу чергу, з повільним впровадженням в управлінську практику інформаційних технологій та недостатнім використанням всіх можливостей сучасної обчислювальної техніки, засобів зв'язку тощо.

В той же час, у широкого запровадження інформаційних технологій та зростання ролі інформації в діяльності органів прокуратури є дуже велика проблема забезпечення інформаційної безпеки. Адже запровадження інформаційних технологій робить більш відкритою роботу органів прокуратури. Це не тільки цілком позитивне явище з точки зору можливості контролю з боку громадського суспільства за діяльністю прокуратури. Стурбованість викликає саме відкритість діяльності прокуратури для несанкціонованого, незаконного доступу до інформації, витік інформації, створення умов для зменшення ефективності або унеможливлення заходів прокурорського реагування. Зрозумілим є те, що наприклад витік

інформації про заплановані заходи в рамках розслідування злочинів чи проведення перевірки діяльності відповідних суб'єктів, може ставити під загрозу весь хід розслідування чи перевірки, а подекуди призводить до унеможливлення відновлення порушених правових приписів, уникнення винними особами відповідальності та спричинення значних збитків. Всі ці дії в кінцевому рахунку знижують можливості органів прокуратури щодо належного, ефективного та своєчасного виконання покладених завдань та завдають шкоди інтересам держави та суспільства.

За таких умов, завданням держави є створення законодавчих механізмів охорони інформації від несанкціонованого доступу поряд з необхідністю забезпечення реалізації прав громадян по доступу до відкритої інформації. Все це породжує проблеми належного застосування органами прокуратури правової інформації з метою охорони прав та законних інтересів осіб. Органи прокуратури в цьому процесі знаходяться між двома сторонами, інтереси яких інколи протилежні. З одного боку прокуратура покликана захищати інтереси держави, а з іншого слідкувати за дотриманням прав і свобод громадян, в тому числі в інформаційній сфері.

Основні проблеми в інформаційній сфері визначає суперечність між збільшенням обсягу необхідної інформації та застарілими способами її переробки. Обсяг відомостей, що циркулюють в правоохоронній сфері, в останнє десятиліття зростає практично в геометричній прогресії, а засоби їх фіксації та переробки змінюються досить повільно. У результаті співробітники перетворюються у механічних реєстраторів подій, що вже відбулися. Часу на творче осмислення і використання одержаних відомостей у них не залишається. Одна й та ж інформація здобувається різними ланками однієї системи по два, по три, а то й по чотири рази. Система володіє величезним обсягом інформації, а конкретному співробітнику важко відшукати потрібну. Вихід з такої ситуації полягає у використанні сучасних електронних засобів переробки інформації. В даний час йде інтенсивний процес інформатизації і комп'ютеризації правоохоронних органів, але до цих пір акцент робиться на забезпечення комп'ютерним обладнанням. Програмне забезпечення не уніфіковане. Лише в останні роки робляться не дуже ефективні спроби формування єдиного інформаційного простору правоохоронних, контрольно-наглядових та фінансових органів [1, с. 36].

Для ефективного забезпечення інформаційної безпеки прокуратури важливо також визначитися з режимом інформації, що циркулює в правоохоронній сфері. При цьому бажано уникнути крайнощів і врахувати різні інтереси. По-перше, має бути забезпечена конфіденційність особистого життя громадян, у тому числі й тих, що вступили в конфлікт з кримінальним законом. В останні роки інформація про приватне життя через різні недержавні та державні структури дуже часто стає відомою для всіх. Стало модним організувати витоки інформації, здобутої оперативним шляхом та використання компрометуючих відомостей в політичних цілях. По-друге, слід враховувати інтереси самої

правоохоронної системи: таємницю слідства, секретність оперативної інформації і т.ін. Викликають занепокоєння численні факти, коли злочинцям становляться відомими відомості, що становлять службу і навіть державну таємницю. По-третє, необхідно забезпечити конституційне право громадян на інформацію. Правоохоронні відомства під прапором захисту секретів необґрунтовано втаємничують невідгдану для себе інформацію. Інформаційна монополія робить закритою практично всю інформацію, якою вони володіють. Нічим не обґрунтована закритість інформації, в остаточному підсумку, спричиняє шкоду тим самим відомствам.

Список використаної літератури: Информационное обеспечение противодействия организованной преступности : сб. науч. статей / под ред. Н. Ф. Ордиha, В. Н. Дремин. – Одесса : Феникс, 2003. – 217 с. – Библиотека журнала «Юридический вестник».

Одержано 14.04.2011

УДК [343.14:343.43-053] (477)

К. О. ЩЕРБАКОВСЬКА,

ад'юнкт докторантури та ад'юнктури

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРЕДМЕТ ДОКАЗУВАННЯ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ТОРГІВЛЕЮ ДІТЬМИ

Однією з необхідних передумов реалізації принципу законності у кримінальному судочинстві є здійснення поставлених перед ним завдань: досягнення об'єктивної істини, правильне встановлення фактичних обставин справи. Без цього законне і обґрунтоване вирішення кримінальної справи неможливе. Безпосередньо предметом доказування обумовлюються обсяги, зміст і напрям діяльності слідчого з розслідування кримінальних справ. Успішне виявлення, розкриття та розслідування злочинів значною мірою обумовлено чітким уявленням про предмет доказування, визначення якого означає саме межі і напрям дослідження у справі.

Під предметом кримінально-процесуального доказування розуміється сукупність конкретних фактів (обставин), що слугують підставою для застосування норм кримінального, цивільного, кримінально-процесуального права при вирішенні справи, а також вжиття заходів щодо усунення причин та умов, які сприяють вчиненню злочинів (О.М. Ларін). Коло обставин, що підлягають доказуванню у кожній конкретній кримінальній справі, визначено в законі (ст. 23 та 64 КПК України).

Під час розслідування злочинів, пов'язаних із торгівлею або іншою незаконною угодою щодо дітей, відповідно до ч. 3 ст. 149 КК України, необхідно встановити і доказати всі обставини, без яких неможливо правильно кваліфікувати вчинене і визначити справедливе покарання. При провадженні по конкретних кримінальних справах загальні обставини, які становлять предмет доказування, конкретизуються та індивідуалізуються, але не виходять за межі єдиного предмета доказування.

Отже, до обставин, що підлягають встановленню у справах про торгівлю дітьми належать: а) обставини, передбачені ст. 64 КПК України; б) обставини, встановлені диспозицією ч. 3 ст. 149 КК України; в) обставини, які не входять до предмета доказування, але мають важливе значення для розслідування справи.

Обставини події злочину: час вчинення торгівлі або іншої незаконної угоди щодо дитини; місце та спосіб вчинення злочину; відомості про особу потерпілого (прізвище, ім'я, по батькові; рік, місяць, день і місце народження; громадянство, національність, місце проживання тощо); наявність співучасників. Слід зазначити, що в більшості випадків указані злочини вчинюються злочинними групами, тому у процесі розслідування підлягає встановленню особа, яка організувала злочинну групу, всі її члени, а також роль кожного у вчиненні злочину.

Обставини, що мають значення для кваліфікації діяння: безпосередній об'єкт злочину – честь та гідність особи; предмет злочину – дитина; об'єктивна сторона злочину – торгівля або здійснення іншої незаконної угоди відносно дитини; вербування; переміщення; переховування; передача або одержання дитини; суб'єкт – загальний, тобто фізична осудна особа, якій до вчинення злочину виповнилося 16 років; суб'єктивна сторона – прямиї умисел; мотив – користь; мета – експлуатація; спосіб – використанням обману, шантажу, уразливого стану особи.

Обставини, що характеризують особу, яка вчинила злочин: біографічні дані особи – прізвище, ім'я, по батькові; рік, місяць, день народження; громадянство; національність; освіта; сімейний стан; місце роботи; рід занять або посада; місце проживання; стан здоров'я; рівень фізичного і розумового розвитку – наявність або відсутність фізичних чи психічних вад, раніше перенесених тяжких захворювань, травм голови (має юридичне значення при вирішенні питання про осудність особи, яка вчинила злочин, а також про можливість прийняття відмови від захисника згідно ст. 46 КПК України); відомості, що характеризують особу за місцем роботи, проживання, у сім'ї; відомості про судимість (має значення при кваліфікації вчиненого особою діяння за ч. 2 ст. 149 КК України); матеріальний стан особи (має значення для накладення арешту на майно обвинуваченого з метою забезпечення цивільного позову або можливої конфіскації майна відповідно до ст. 126 КПК України).

Обставини, що належать до суб'єктивної сторони злочину: вина особи, яка вчинила злочин; додаткові обставини – поведінка особи до та після вчинення злочину.

Обставини, які впливають на ступінь тяжкості злочину: вчинення торгівлі дітьми кількома особами; повторно; за попередньою змовою групою осіб або організованою групою; службовою особою з використанням службового становища; особою, від якої потерпілий був у матеріальній чи іншій залежності; вчинення щодо дитини дій, які поєднані з насильством, яке не є небезпечним або небезпечним для життя чи здоров'я

потерпілого чи його близьких або з погрозою застосування такого насильства; вчинення щодо дитини дій, які спричинили тяжкі наслідки.

Обставини, що пом'якшують або обтяжують покарання особи (ст. 66, 67 КК України).

Обставини, що визначають характер і розмір шкоди, завданої злочином: шкода здоров'ю; матеріальна шкода (витрати на поновлення здоров'я); розмір витрат закладу охорони здоров'я на стаціонарне лікування дитини.

Обставини, що визначають причини та умови, які сприяли вчиненню торгівлі або іншої незаконної угоди щодо дитини.

Передбачений законом предмет доказування є загальним, єдиним для всіх категорій кримінальних справ, але при провадженні у конкретних кримінальних справах його компоненти індивідуалізуються, наповнюються своїм змістом. Перелічені елементи предмета доказування в теоретичному аспекті визначають структуру криміналістичної характеристики торгівлі дітьми й тактичні завдання слідчого, що стають перед ним при розслідуванні даного виду злочину.

Одержано 16.04.2011

УДК [352:343.85] (477)

Я. В. ЮВЧЕНКО,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СУБ'ЄКТ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Протидія злочинності – одна з головних умов реформування українського суспільства. Злочинність істотно впливає на всі сфери соціального життя, заважає нормальному функціонуванню державних інститутів, загрожує безпеці держави та завдає шкоди як суспільству загалом, так і конкретним його членам зокрема.

Причин і умов злочинності в Україні чимало: економічна криза, зростання безробіття, низький рівень життя, низький рівень правової культури населення, слабкість механізму приведення в дію прийнятих нормативних актів. Але зростання кількості злочинів спричиняють не стільки негативні соціально-економічні фактори, скільки неспроможність державних органів протиставити їм ефективну політику та забезпечити її реалізацію на місцевому рівні.

Відповідно до Конституції України, забезпечення законності, правопорядку, громадської безпеки, а отже, й запобігання злочинам перебувають у зоні спільної відповідальності держави та її суб'єктів. Державна політика протидії злочинності базується на принципах та системі цінностей, що визначають завдання та напрямки діяльності усіх гілок державної влади і правоохоронних органів в даній сфері.

Однією із основних гарантій забезпечення правопорядку у суспільстві є ефективна реалізація органами державної влади своїх повноважень. Разом з тим практика боротьби зі злочинністю показує, що для справжнього попередження злочинів потрібно виходити з більш широких позицій – економічних, соціально-політичних, моральних, психологічних, правових тощо. Такий підхід дає можливість сформулювати це поняття у широкому значенні, яке включає в себе різні антикриміногенні заходи державних органів і громадських організацій.

Держава має значні переваги в боротьбі зі злочинністю і, при наявності єдиної державної політики і системи механізмів її застосування та заходів адекватного реагування, завжди буде виходити переможцем у боротьбі з криміналізацією суспільства.

Істотне значення для реалізації кримінологічної політики держави, визначення стратегії і тактики протидії злочинності загалом та окремим її видам зокрема має діяльність органів місцевого самоврядування, оскільки місцеве самоврядування має особливий об'єкт управління – питання місцевого значення. Маючи широку правову основу діяльності, власні ресурси, матеріально-фінансову основу у вигляді місцевого бюджету та комунальної власності, місцеве самоврядування в Україні займає особливе місце не тільки в механізмі управління державою, а й в системі профілактики злочинів. Адаже заходи, які вживають правоохоронні та інші державні органи щодо посилення боротьби зі злочинністю, не завжди, з точки зору врахування місцевих особливостей, адекватні наявній ситуації і тому недостатньо дійові.

Діяльність органів місцевого самоврядування регламентується нормами Конституції України, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», положеннями Європейської хартії місцевого самоврядування. Поряд з Конституцією і законами України, відповідними міжнародно-правовими документами, указами Президента України та постановами Кабінету Міністрів України важливим і необхідним елементом правової основи функціонування місцевого самоврядування виступають і відповідні нормативні акти органів місцевого самоврядування.

Однією з функцій місцевого самоврядування, згідно з чинним законодавством (зокрема, ст. 38 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»), є функція забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян. Однак на сьогодні ще не створено належних правових, організаційних, матеріальних, фінансових, кадрових та інформаційних засобів реалізації цієї функції.

Органи місцевого самоврядування розробляють регіональні програми протидії злочинності, затверджують плани заходів щодо запобігання вчиненню окремих видів злочинів та контролюють їх виконання; координують діяльність органів та організацій, що здійснюють протидію злочинності, узагальнюють і поширюють досвід її ефективного

провадження; забезпечують виділення фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів для реалізації заходів з протидії злочинності.

У межах своєї компетенції органи місцевого самоврядування вирішують питання місцевого значення щодо охорони громадського порядку, що є необхідною умовою підтримання на території громади режиму законності. При взаємодії з правоохоронними органами здійснюється ряд організаційних та практичних заходів щодо зміцнення законності та правопорядку в місті, забезпечення конституційного ладу, прав і свобод людини, профілактики правопорушень та злочинності, боротьби з наркоманією і алкоголізмом, удосконалення кримінально-виконавчої системи, кадрового забезпечення правоохоронних органів, науково-методичного забезпечення боротьби зі злочинністю.

У забезпеченні законності і правопорядку органи місцевого самоуправління мають широкі повноваження та відіграють значну роль. Але здійснювані заходи недостатні для ефективного впливу на стан криміногенної ситуації. Існують проблеми, які потребують вирішення. Незавершеність законодавчих норм, що регламентують протидію злочинності, недостатня розвиненість механізму взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів, недофінансування регіональних цільових програм по боротьбі зі злочинністю та ін. проблемні питання потребують вжиття комплексних заходів з боку органів державної влади та місцевого самоврядування з метою усунення факторів, що сприяють існуванню такого небезпечного суспільного явища як злочинність. Зокрема удосконалення законодавства у сфері протидії злочинності, впровадження механізму його ефективного впровадження та координація дій всіх зацікавлених органів та відомств.

Одержано 16.04.2011

УДК 342.51

Є. А. ЛИПІЙ,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН ЯК ОБ'ЄКТА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

Одним з основних обов'язків держави є забезпечення реалізації громадянами їх фундаментальних прав – екологічних, тобто тих, які виникають під час взаємодії людини з природою. Важливе місце в процесі забезпечення вказаних прав належить органам державної влади та їх посадовим особам як суб'єктам державно-владної та виконавчо-розпорядчої діяльності.

Екологічні права є суб'єктивними правами, тобто такими, які належать не лише всім громадянам, але й кожному з них окремо, дають їх власникам широкі і реальні можливості для відповідних дій у сфері взаємодії людини та природи.

Науковці зійшлися на тому, що під екологічними правами громадян необхідно розуміти закріплену в законодавстві та гарантовану правом сукупність юридичних можливостей та засобів, спрямованих на задоволення потреб та інтересів громадян у галузі використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища і забезпечення екологічної безпеки.

Однак необхідно зазначити, що екологічні права повинні гарантуватися не лише правом, а й державою. Це випливає з того, що правом визначаються лише юридично закріплені можливості та правила природокористування та охорони природи. А реалізація даних можливостей забезпечується державою в особі її уповноважених органів та посадових осіб.

Отже, під екологічними правами громадян необхідно розуміти закріплену в нормативно-правових актах та гарантовану державою сукупність юридичних можливостей та засобів, спрямованих на задоволення їх потреб та інтересів у взаємодії з навколишнім природним середовищем.

Екологічні права громадян Україні передбачені нормативно-правовими актами всіх рівнів, від Конституції до локальних правових актів. Найбільш повно й узагальнено вони закріплені в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища».

Екологічні права людини як одні з найважливіших невід'ємних та невідчужуваних її прав, прямо чи опосередковано охороняються практично всіма галузями права (конституційним, екологічним, аграрним тощо). Підпадають вони і під регулювання нормами адміністративного законодавства.

Як різновид управлінської діяльності адміністративно-правова охорона, її засоби, форми і методи визначаються певними об'єктивними факторами, у першу чергу, особливостями сфери охорони, тобто характером суспільних відносин, що її утворюють, оскільки спеціалізація управління визначається специфікою його об'єкта.

Об'єктом адміністративно-правової охорони є суспільні відносини, на які спрямована така діяльність. Одним з таких об'єктів виступають екологічні права громадян, оскільки вони безпосередньо пов'язані з виконавчо-розпорядчою діяльністю органів державної влади та їх посадових осіб, закріплені в численних нормативно-правових актах, гарантуються державою та забезпечуються можливістю застосування адміністративного примусу.

Що стосується закріплення екологічних прав у нормах адміністративного права, то найважливішим нормативно-правовим актом, що здійснює їх адміністративно-правову охорону, є Кодекс України про адміністративні правопорушення. Глава 7 цього Кодексу «Адміністративні правопорушення у сфері охорони природи, використання природних ресурсів, охорони культурно спадщини» передбачає застосування адміністративної відповідальності за наступні діяння, що посягають на

екологічні права громадян: псування і забруднення сільськогосподарських та інших земель, порушення правил використання земель, самовільне зайняття земельної ділянки, перекручення або приховування даних державного земельного кадастру та інші правопорушення (ст. 52-92-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення). Як бачимо, більшість правопорушень, передбачених главою 7 Кодексу України про адміністративні правопорушення, посягають на фундаментальне право громадян – на безпечне для їх життя і здоров'я навколишнє природне середовище, і лише деякі з них передбачають відповідальність за порушення інших прав.

Таким чином, під адміністративно-правовою охороною екологічних прав необхідно розуміти діяльність держави, в особі її уповноважених органів та посадових осіб з організації та забезпечення реалізації громадянами передбачених чинним законодавством екологічних прав, припинення їх порушень та притягнення винних до відповідальності.

Одержано 16.04.2011

УДК 342.51:346.7

О. В. КАЦУБА,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЛЕЖНИХ УМОВ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТА ОХОРОНИ МАГІСТРАЛЬНИХ ТРУБОПРОВІДІВ НАФТИ ТА ПРИРОДНОГО ГАЗУ

Здійснення господарської діяльності з видобутку та подальшої реалізації нафти та природного газу невід'ємно пов'язане з потребою транспортування такої продукції з метою її зберігання та поставки кінцевим споживачам. Важливість транспортної складової в організації господарювання у нафтогазовій галузі як чиннику енергетичної безпеки України вимагає забезпечення оптимального режиму транспортування нафти та газу.

При цьому специфіка транспортування саме нафти та газу зумовлена їх природними властивостями як вибухо- і пожежонебезпечних корисних копалин, виявляється у переважному транспортуванні нафти, природного газу та продуктів їх переробки за допомогою трубопровідного транспорту як за ст. 4, 5 Закону України «Про нафту і газ». У свою чергу, надійність та безперервність використання магістральних трубопроводів для транспортування нафти та газу об'єктивно вимагає запровадження відповідного комплексу заходів з підтримання його належного стану та спроможності задовольняти потреби господарського обігу на ринках нафти та природного газу. З огляду на це й є актуальними питання забезпечення належних умов експлуатації та охорони магістральних трубопроводів нафти та газу.

Адміністративне законодавство встановлює низку принципів державного управління в нафтогазовій галузі, які, як нами вже зазначалось,

взагалі можуть бути визначені в якості завдань адміністративно-правового регулювання господарської діяльності з видобутку та подальшої реалізації нафти та газу. Отже, передусім, серед таких принципів можна виділити збереження цілісності та забезпечення надійності і ефективності функціонування Єдиної газотранспортної системи України, єдиного диспетчерського управління нею як за ст. 5 Закону України «Про нафту і газ». Це досягається зокрема і обов'язковою для всіх організаційних структур виробничою дисципліною, правилами надання оперативної інформації про обсяги газопостачання, режими транспортування, порядок взаємодії структур системи у разі виникнення ускладнень з газопостачанням в окремих регіонах України.

З метою забезпечення дотримання встановленого державою режиму та правил транспортування нафти та природного газу магістральними трубопроводами поряд із цим передбачений і такий засіб державного регулювання господарської діяльності як ліцензування. Згідно з п. 14 ч. 2 ст. 9 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» спеціальний режим ліцензування застосовується до транспортування нафти, нафтопродуктів магістральним трубопроводом, транспортування природного, нафтового газу і газу (метану) вугільних родовищ трубопроводами та їх розподіл.

Маємо констатувати, що спеціалізоване адміністративно-правове регулювання господарської діяльності у нафтогазовій галузі України на законодавчому рівні не досить повно розкриває організаційно-правові засади забезпечення належних умов експлуатації та охорони транспортування нафти та газу магістральними трубопроводами. Крім цього, умови використання магістральних трубопроводів при транспортуванні газу, у тому числі із залученням Єдиної газотранспортної системи України, характеризуються дещо більшою впорядкованістю порівняно з транспортуванням нафти, що серед іншого зумовлюється й різними правовими механізмами господарської діяльності з подальшої реалізації видобутої нафти та природного газу.

Відповідно до ч. 1 ст. 3 Закону України «Про транспорт та ст. 6 Закону України «Про трубопровідний транспорт» прямо передбачається низка принципів щодо забезпечення безпечного функціонування трубопровідного транспорту та сприяння реконструкції та модернізації діючих об'єктів трубопровідного транспорту. При цьому, вказане спрямування державного регулювання з метою забезпечення його реальності та дієвості повинно втілюватись у конкретних обов'язках не лише підприємств нафтогазового комплексу, але й суб'єктів трубопровідного транспорту, а також забезпечуватись відповідною компетенцією контролюючих органів.

Відмітимо, що загалом Правилами охорони магістральних трубопроводів від 16.11.2002 визначається п'ять різних заходів, які здійснюються для охорони об'єктів магістрального трубопровідного транспорту, хоча й, як на нас, їх перелік не може бути вичерпним саме з огляду на стратегічне значення та потенційну небезпеку транспортування

нафти та газу магістральними трубопроводами. Зокрема невід'ємно від організації охорони об'єктів та впровадженням автоматизованих систем виявлення несанкціонованого втручання у роботу об'єктів, мають здійснюватись й інші заходи, спрямовані на забезпечення безпеки функціонування магістральних трубопроводів.

Інші визначені п.4 Правил заходи з охорони об'єктів магістрального трубопровідного транспорту пов'язані з установленням охоронних зон для діючих та тимчасово законсервованих об'єктів, а також дотриманням і контролем за правовим режимом таких охоронних зон магістральних трубопроводів нафти та природного газу. При цьому, такий самий підхід відображений і у ст. 2 спеціалізованого Закону України «Про правовий режим земель охоронних зон об'єктів магістральних трубопроводів», відповідно до чого передбачається здійснення охоронних заходів на території охоронних зон магістральних трубопроводів.

Таким чином, маємо наголосити на актуальності наступного вдосконалення адміністративно-правового регулювання господарської діяльності з видобутку та подальшої реалізації нафти та природного газу у напрямку забезпечення належних умов експлуатації та охорони магістральних трубопроводів нафти та природного газу.

Одержано 16.04.2011

ЗМІСТ

БАСАЛИК О. І. ЮРИДИЧНІ ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ПРИ ЗАСТОСУВАННІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ВИДВОРЕННЯ ЗА МЕЖІ УКРАЇНИ	3
БОНДАРЕНКО Л. О. СОЦІАЛЬНІ УЯВЛЕННЯ ДІВЧАТ 15-17 РОКІВ СТОСОВНО ПРОСТИТУЦІЇ	5
ВАСИЛЬЄВА Т. С. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ФІЗИЧНИХ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	8
ГАЛКІНА О. М. ДЕЯКІ ПИТАННЯ НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ	10
ГОРБУНОВ В. А. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОТЕРПЛОГО ВІД УМИСНОГО ЗНИЩЕННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА ПРАЦІВНИКА ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ (СТ. 347 КК УКРАЇНИ) ТА ЙОГО МІСЦЯ В СКЛАДІ ЦЬОГО ЗЛОЧИНУ	12
ДЕГТЯРЬОВА І. В. ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТУ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 150-1 КК УКРАЇНИ (ВИКОРИСТАННЯ МАЛОЛІТНЬОЇ ДИТИНИ ДЛЯ ЗАНЯТТЯ ЖЕБРАЦТВОМ).....	14
ЄЛЬЦОВ В. О. ДО ПРОБЛЕМ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ...	16
ЗАВГОРОДНЯ Г. В. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИННИХ ПОРУШЕНЬ ПРАВИЛ ОХОРОНИ АБО ВИКОРИСТАННЯ НАДР	19
ЗАГУМЕННА Ю. О. ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ОРГАНИ ВНУТРІШНІХ СПРАВ»	21
ЗАСЦЬ О. В. ПОНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ОСОБИ	24
ЗІНЧЕНКО О. В. ПРОБЛЕМА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ ПСИХОЛОГІЇ	26
ЗОЛОТУХА А. М. ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ	28
ЗОЛОТЬКО О. О. ЕПІЗООТИЧНА СИТУАЦІЯ ЯК ВИД НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ.....	31
ІВАНЦОВ В. О. ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ЗАХОДІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИПИНЕННЯ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ З МЕТОЮ ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В ГАЛУЗІ ФІНАНСІВ ..	34
КАЦАЛАП Л. С. ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ ДО СЛУЖБИ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ..	36
КОЖУШКО М. В. МІСЦЕ ТА ЗНАЧЕННЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ МВС УКРАЇНИ У СИСТЕМІ СУБ'ЄКТІВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ У КУРСАНТІВ ТА СЛУХАЧІВ	39
КОСИК В. В. ДО ПИТАННЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ІСТИНИ У ПРОВАДЖЕННІ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПІДВІДОМЧІ ОВС	42
МАЗЕПА М. М. СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ОХОРОНИ ПРИ МВС УКРАЇНИ	45
МЕЛЬЧЕНКО В. І. ПРИЗНАЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЗА РЕЖИМОМ ДОСТУПУ ДО ВІДКРИТОЇ ІНФОРМАЦІЇ	48

МИХАЙЛОВА Ю. О.	
Щодо визначення поняття компетенції суб'єктів забезпечення безпеки життєдіяльності персоналу ОВС України та її складових елементів	51
МІТРУХОВ П. М.	
Шляхи вирішення проблем підстав звільнення від кримінальної відповідальності за незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами	55
НЕБЕСЬКА М. С.	
Деякі питання щодо реформування органів внутрішніх справ України	57
ЛЕЩУК К. Б.	
Особливості слідів злочинів, що вчиняються з використанням цінних паперів	58
ПАВЛОВА Л. В.	
Питання щодо розмежування компетенції між спеціалізованими адміністративними та господарськими судами	61
ПЕТРОВА Н. А.	
Особливості комунікативної компетентності у полезалежних / поленеалежних суб'єктів	63
ПИСАРЕНКО В. В.	
Особливості організації та проведення перевірок підрозділами державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України	65
ПОЄДІНЦЕВА М. О.	
Особа злочинця в механізмі вчинення крадіжок у пасажирів залізничного транспорту	67
ПОЛЯКОВ С. І.	
Об'єктивна сторона злочину, передбаченого статтею 270-1 КК України.	69
СВЕНТІКОВА М. І.	
Характеристика порнографічних предметів як елемент криміналістичної характеристики їх ввезення, виготовлення, збуту і розповсюдження	71
ТЕЛИЧКИН И. А.	
Організація зовнішнього контролю за діяльністю поліції європейських держав: короткий огляд	73
ТЕРЕЩУК С. С.	
Проблеми розуміння змісту суб'єктивних ознак в заохочувальних нормах Особливої частини Кримінального кодексу України	76
ХОМИЧ А. С.	
До проблем правового забезпечення інформаційної безпеки прокуратури ...	79
ЩЕРБАКОВСЬКА К. О.	
Предмет доказування при розслідуванні злочинів, пов'язаних із торгівлею дітьми	81
ЮВЧЕНКО Я. В.	
Органи місцевого самоврядування як суб'єкт протидії злочинності	83
ЛИПІЙ Є. А.	
Поняття та зміст екологічних прав громадян як об'єкта адміністративно-правової охорони	85
КАЦУБА О. В.	
Щодо забезпечення належних умов експлуатації та охорони магістральних трубопроводів нафти та природного газу	87

Наукове видання

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ НАУКИ**
в дослідженнях молодих учених

Матеріали
науково-практичної конференції

(Харків, 30 травня 2011 р.)

Відповідальний за випуск *О. А. Севідов*
Комп'ютерне верстання *С. В. Гончарук*

Формат 60×84/16. Ум.-друк.арк. 5,37. Обл.-вид.арк. 6,14.
Тираж 40 пр. Зам. № 2011-32.

Видавець і виготовлювач –
Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. 50-річчя СРСР, 27, м. Харків, 61080
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.